biblioteca bpt pentru toți

strindberg

întîmplări din arhipelag

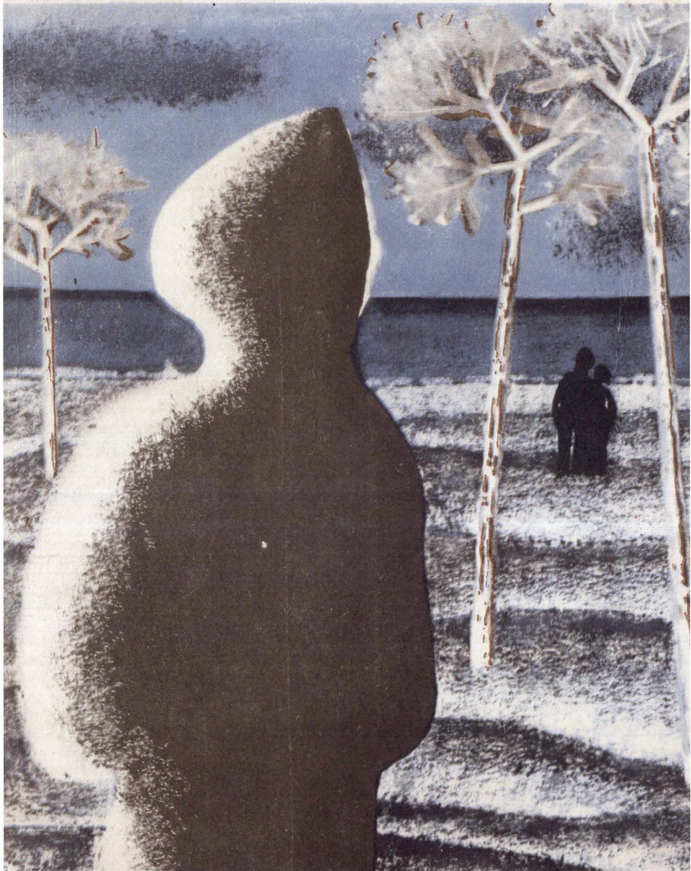

august strindberg

întîmplări din arhipelag

ROMAN

TRADUCERE ŞI PREFAŢĂ DE
FLORIN MUREŞCU

1968

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI

August Strindberg
HEMSÖBORNA
A. Bonniers Förlag
Stockholm

PREFAŢĂ

Obîrşiile literaturii suedeze se pierd în negura îndepărtată a traiului neînfricaţilor vikingi, aceşti blonzi semizei, haiduci şi piraţi ai nordului ale căror urme s-au mai păstrat încă în inscripţiile de pe pietrele runice *(runstenar)* şi în fermecătoarele *saga* ale izolatei *„Ţări de gheaţă"* — Islanda.

Coborînd spre evul mediu, găsim o Suedie creştinată, cu mănăstiri unde se scriu şi se citesc, în afară de opere pur religioase, „vieţi romanţate" ale celebrităţilor vremii. Din mănăstiri gustul pentru literatură trece în castele. Natural, seniorii s-ar fi simţit jigniţi dacă cineva i-ar fi bănuit că se îndeletnicesc cu scris-cititul, ocupaţie bună doar pentru popi, muieri şi menestreli, însă ascultă cu plăcere literatura cavalerească, *saga* fantastice despre amorurile şi nemaipomenitele fapte de arme ale vitejilor cavaleri. În popor, versul şi melodia se împletesc cu dansul: dansatorii formează un cerc mare,

ţinîndu-se de mînă, şi joacă după melodia cîntată de un „solist", intervenind toată lumea la refren. Se cîntă despre cavaleri şi dragoste, balauri, oameni vrăjiţi de Näcken — spiritul mării — sau de Bergakungen — duhul muntelui.

Cu timpul, dansul a încetat, păstrîndu-se doar versul şi cîntecul, transmise oral din tată în fiu. Pe la începutul secolului al XIX-lea, aceste *folksvisor*, cîntece populare, au început să fie consemnate în scris, încît astăzi se află la îndemîna oricui vrea să le cunoască şi sînt încă fermecătoare chiar pentru urechea modernă, mai ales dacă sînt cîntate şi nu numai recitate.

*

După 1648, în urma păcii westfalice, micul stat de ţărani de pe lîngă cercul polar devine una dintre marile puteri ale Europei, mulţi suedezi luminaţi căpătînd conştiinţa că ţara lor poate şi trebuie să devină puternică şi în domeniul cultural. Amintim pe Georg Stiernhielm (1598—1672) supranumit „părintele artei poetice suedeze", autorul poemului alegoric *Herkules* în care eroul anonim este ispitit, în tinereţe, de Doamna Plăcere şi este salvat din mrejele ei de severa şi înţeleapta Doamnă Virtute. Acum, drumul spre literatura cultă suedeză era deschis. Totuşi, abia cu un secol mai tîrziu, cînd Suedia încetase de a mai fi o glorioasă putere militară şi-şi concentrase toate energiile înăuntrul ţării, începe adevărata epocă de înflorire a literaturii suedeze. Primii scriitori ai acestui secol au luptat împotriva ignoranţei, a moravurilor grosolane şi a superstiţiilor, răspîndind lumina culturii în rîndurile poporu-

lui. Unul dintre aceşti „luminători", Olaf von Dalin (1708—1763) scoate o revistă săptămînală *Den svenska Argus (Argusul suedez)*, eveniment cu totul nou şi neobişnuit. Alt „luminător" Johan Henrik Kellgren (1751—1795), remarcabil prin lirica sa caldă, în poemul *Den nya skapelsen (Noua creaţie)*, arată cum lumea întreagă este creată din nou în conştiinţa celor cuprinşi de dragoste: natura se însufleţeşte, oamenii se văd cu alţi ochi unii pe alţii etc. Spirituală şi inteligentă, Anna Maria Lenngren (1754—1817), maestră în mînuirea ironiei fine şi în portretistică, realizează remarcabile idile şi satire, apropiindu-se cu căldură şi simpatie de micile bucurii ale oamenilor simpli şi continuînd, în felul său, opera lui Dalin şi Kellgren. De cu totul altă factură este Carl Mikael Bellman (1740—1795), compozitor, poet şi cîntăreţ, care în culegerea *Fredmans epistlar (Epistolele lui Fredman)*, ne prezintă un sugestiv aspect al Stockholmului din secolul al XVIII-lea, prin veselul cronicar Fredman şi banda lui de prieteni destul de deochiaţi şi întotdeauna foarte descurcăreţi.

Spre sfîrşitul secolului al XVIII-lea se înfiinţează Svenska akademien (Academia suedeză), cuprinzînd 18 membri, scriitori şi alţi oameni luminaţi, eveniment de o deosebită însemnătate pentru înnobilarea limbii şi literaturii suedeze.

La începutul secolului al XIX-lea, romantismul care înflorea în toată Europa, este reprezentat pentru prima oară în Suedia de Per Daniel Amadeus Atterboms (1790—1855) prin poemul *Lycksalighetens ö (Insula preafericirii)*. În versuri duioase şi muzicale îl urmărim pe tînărul rege nordic Astolf care, după ce răzbate printr-o peşteră cu balauri şi înfruntă tot felul de primejdii, ajunge în această binecuvîntată insulă, unde

nu-i durere și întristare, ci doar poezie, veselie și fericire și unde dorințele cele mai îndrăzneţe devin realităţi. Totuşi, pînă la urmă, împins de dorul de ţară şi de sentimentul datoriei faţă de supuşii săi, părăseşte insula pentru totdeauna. Acelaşi Atterboms scrie o excelentă istorie a literaturii suedeze.

Literatura suedeză a secolului al XIX-lea cunoaşte o deosebită înflorire prin apariţia unor scriitori tineri, viguroşi, revoluţionari, cu o mare varietate de stiluri şi îmbrăţişînd o problematică vastă : lirica religioasă a lui Johan Olaf Wallin, traducător, prelucrător şi creator de psalmi ; lirica patriotică, deosebit de sensibilă a lui Esaias Tegnér, care îmbină armonios tendinţele naţionale romantice cu exigenţele clasicismului francez ; proza lui Carl Jonas Love Almquist, la graniţa dintre romantism şi realism ; versurile şi proza patriotică ale lui Johan Ludvig Runeberg, care glorifică eroismul ostaşilor suedezi în nefericitul război din 1808—1809 ; opera lui Viktor Rydberg, luptător pentru cauza celor slabi şi obijduiţi, sau lirica socială a lui Carl Snoilsky, ca să citäm numai cîteva nume din aceşti fecunzi reprezentanţi ai literelor suedeze.

Totuşi figura cea mai remarcabilă, cea mai expresivă, cea mai revoluţionară şi cea mai productivă din secolul al XIX-lea rămîne August Strindberg, acest om ciudat şi nefericit, care pătrunde aproape cu brutalitate în literatura universală.

Opera şi viaţa lui sînt mai uşor de înţeles privite în contextul politic şi social al Suediei secolului al XIX-lea şi chiar dacă August Strindberg, cu personalitatea sa puternică şi plină de originalitate nu aparţine direct nici unei şcoli şi nici unui curent, el reflectă, cu toate acestea, tendinţele şi frămîntările celei de a doua jumătăţi a acestui secol.

Suedia veacului al XIX-lea, vindecată de ambiții de expansiune teritorială încă din secolul trecut, și izolată geograficeşte, își consacră forțele pentru restaurarea și consolidarea internă. Creşterea vădită a populației rurale provoacă importante transformări economice și sociale ; resursele economice existente și munca disponibilă sînt disproporționate. Din districtele rurale suprapopulate încep emigrările în America. Viața economică, mai activă, impune îmbunătățirea căilor de comunicații. Canalele sînt insuficiente, iar calea ferată, nefiind rentabilă pentru moment, cere investiții care sperie și care se realizează abia după 1850. Țara aceasta săracă evoluează rapid, dezvoltîndu-se industrial și tehnic. O fericită reformă a învățămîntului asigură existența a cel puțin unei școli primare în fiecare parohie, deschizînd gustul pentru învățătură în rîndul maselor largi țărănești. Disproporțiile dintre numărul mare de fete și numărul mic de băieți, le obligă pe acestea să caute altă rezolvare socială decît dependența de soț sau celibatul (monahal sau nu), și să lupte pentru o mai bună organizare a statului. În 1845 femeile obțin egalitatea cu bărbații în privința dreptului de succesiune. În 1862 primul ministru liberal Louis de Geer propune ca reprezentanții națiunii să fie aleși printr-un sistem de vot colectiv, satul și orașul votînd separat și alcătuind două Camere deosebite. În 1867 Ricksdagul (Parlamentul) se adună în noua formă, preponderența aparținînd claselor mijlocii. Treptat, partidul agrarian dirijează din ce în ce mai mult politica internă, iar masele populare iau o parte tot mai activă la treburile politice. Totuși, în 1890 doar un sfert din populația adultă are drept de vot, dar cînd situația externă impune

extinderea serviciului militar, se impune şi sufragiul universal (realizat abia după rezolvarea conflictului cu Norvegia şi separarea celor două regate). Dezvoltarea rapidă a industriei (utilizarea pădurilor, fabricarea hîrtiei, a chibriturilor, a maşinilor şi exploatarea intensivă a subsolului), aduce preponderenţa organizaţiilor muncitoreşti asupra partidului agrarian. Sindicatele devin o adevărată şcoală civică pentru muncitori.

În această ambianţă socială şi politică, în care lumea intelectuală scandinavă, din afara şi dinăuntrul universităţii, este dominată de filozofia idealistă a lui Boström şi tulburată de gîndirea lui Kirkegaard, îşi face apariţia filozofia materialistă engleză, raţionalistă şi practică, proclamînd necesitatea dezvoltării producţiei şi a prosperităţii pentru cei mulţi.

Acum, sub influenţa ideilor liberale care circulă în Europa, se dezvoltă o literatură morală şi didactică, mai curînd bine intenţionată decît bine realizată. Spiritul ştiinţific şi tehnic, în continuă dezvoltare, impune şi literaturii necesitatea observaţiei riguroase şi a preciziei. Norvegienii Ibsen şi Björnson imprimă un suflu nou prin revolta lor împotriva convenţionalismului, a birocratismului, a ipocriziei şi a minciunii sociale.

În acest efervescent secol al XIX-lea, atît de frămîntat de probleme economice, sociale, politice şi filozofice, secol în căutarea unui echilibru, a unei formule, îşi face apariţia Strindberg, acest om cu personalitate puternică, dezechilibrat şi creator, contorsionat şi nervos, ipocrit şi sincer pînă la impudicitate.

Apariţia romanului său *Röda rummet (Camera roşie)* este prezentată de obicei de către critici cu exclamaţii: *„...va fi semnalul unei revoluţii"* (E. Poulenard); *„...va exploda ca o bombă"* (*H. Schück*); *„...este primul roman modern suedez"*

(G. Brandell) ; *„O nouă perioadă în literatura noastră începe"* (G. Axberger) etc.

Viața lui Strindberg se împletește straniu cu opera sa. *„La douăzeci de ani, Strindberg își începe creația sa literară. Din clipa aceea viața și cu opera sa se desfășoară laolaltă. Trăirul lui formează material brut pentru opera sa, iar operele sale sînt factori decisivi în biografia sa."* [1]

*

August Strindberg s-a născut la 22 ianuarie 1849, într-o casă veche dintr-o periferie a Stockholmului. Carl Oscar Strindberg, tatăl său, mai întîi băcan și apoi comisionar maritim, după moartea soției sale se căsătorește cu îngrijitoarea numeroșilor săi copii, Eleonora Norling, fiică de croitor și fostă slujnică la un han (lucru pe care August, primul născut din acest nou mariaj, nu l-a putut uita niciodată).

Micul August manifestă o sensibilitate exagerată, este neliniștit, se simte neiubit, persecutat, se teme de întuneric, de apă și de cîini, îi e frică să nu cadă și să nu se lovească... S-ar putea spune că niciodată nu s-a vindecat complet de aceste neliniști.

La șapte ani este înscris la „Klara", școală primară unde ia contact cu inegalitatea socială : copiii săraci, flămînzi și prost îmbrăcați sînt mai des bătuți decît cei bogați etc. Din cauza situației școlare dezastruoase, tatăl său îl transferă la „Jakobs

[1] Martin Lamm : *August Strindberg*, Borförlaget Aldus Borförlaget, Stockholm, 1963, p. 11.

skola", şcoala sărăcimii, mediu în care Strindberg se simte totuşi mai bine.

Terminînd şcoala primară, se înscrie la „Stockholms lyceum", unde nu străluceşte de loc, mai ales la început. În cursul superior însă situaţia lui şcolară se îmbunătăţeşte, începînd chiar să dea meditaţii.

Copilul acesta ciudat şi frămîntat, este trimis mai multe veri de-a rîndul să-şi petreacă vacanţa la ţară, mai întîi în pensiune la organistul Ardala şi apoi la cel din parohia Mariefred. Viaţa la ţară, aspră, munca fizică, băile reci etc., reuşesc în oarecare măsură să-l mai fortifice. Oricum, scapă de atmosfera apăsătoare de acasă, unde este în continuu conflict şi dezacord cu fraţii şi surorile sale, unde tatăl său le impune tuturor un foarte sever şi riguros mod de viaţă şi unde singura afecţiune pe care o trăieşte este aceea a mamei sale. Ne putem închipui suferinţele fragilului adolescent de 13 ani cînd îşi pierde mama, ftizică şi epuizată de cele douăsprezece sarcini, şi cînd tatăl său se recăsătoreşte curînd cu bona care îngrijise copiii în timpul bolii mamei. Mama vitregă, Emilia Peterrson, fiica unui cleric, detestată de la început de August, este o aprigă pietistă. Tînărul August încearcă să rivalizeze cu mama sa vitregă în practici pietiste şi, după ce trece prima criză de asceză, veşnicul revoltat şi neliniştit începe să polemizeze cu profesorii săi de religie.

La 18 ani devine student în medicină al universităţii din Uppsala, instituţie care i se pare *„urîtă şi ţărănească"* tînărului venit din capitală. După un semestru, terminînd banii, părăseşte fără nici o părere de rău Uppsala, întorcîndu-se la Stockholm. Trebuind să se întreţină singur, funcţionează un timp ca învăţător suplinitor la o şcoală de cartier din Stock-

holm, funcție de care este bucuros să scape chiar în același an (1868), cînd intră ca preceptor la profesorul Oscar Sandahl, iar apoi la medicul Axel Lamm. Atmosfera cultă și rafinată a acestor familii înstărite are un efect binefăcător asupra tînărului preceptor. În 1869, picînd la un examen de chimie, renunță definitiv la cariera medicală și încearcă să devină actor, fără nici un succes însă. Descurajat, face o tentativă de sinucidere, înghițind un bulin de opium. (De altfel nu va fi ultima lui tentativă de sinucidere!) În urma șocului resimțit, are revelația faptului că trebuie să devină dramaturg. Scrie o comedie nereușită pe care o prezintă la „Kungliga teatern" (Teatrul regal) din Stockholm, care, natural, i-o respinge. De data aceasta, însă, nu se descurajează și începe să scrie cu furie, în proză și în versuri. În 1871 Academia suedeză îi acordă o mențiune pentru o mediocră tragedie în versuri iambice *Det sjunkande Hellas (Prăbușirea Eladei)*. După cum remarcă ironic E. Poulenard: *„Acest omagiu adus muncii și cunoștințelor sale, a fost prima și ultima distincție pe care cel mai mare scriitor suedez a primit-o vreodată de la această* illustre compagnie".

În toamna anului 1870, Strindberg pleacă la Uppsala, de data aceasta pentru studii umaniste. Acolo, sub influența unui curent de renaștere nordică, înființează societatea literară „Runa". Membrii acestei romantice societăți își iau vechi nume scandinave, inspirîndu-se din inscripțiile runice. În această perioadă Strindberg ia contact cu filozofia lui Sören Kirkegaard și continuă să scrie lucrări frămîntate (dilema idealism-realism, lupta dintre sexe, predestinarea artistului etc.), însă nerealizate artistic. După o revenire la Stockholm în primăvara anului 1871

(din motive economice), se reîntoarce la Uppsala în toamna aceluiași an, avînd de data aceasta o bursă de studii.

În vara anului 1872, împreună cu trei înflăcărați companioni din „Runa", aproape complet lipsit de mijloace materiale, se instalează la un pescar din Kymmendö, o fermecătoare insulă din arhipelagul Stockholmului, care-i va sluji mai tîrziu ca sursă de inspirație și material documentar pentru mai multe opere, tratînd despre viața pescarilor din arhipelag (printre care și *Hemsöborna*). Aici, la Kymmendö, scrie bruionul primei sale capodopere *Mäster Olof*.

Strindberg își construiește piesa pornind de la un episod autentic din istoria Reformei în Suedia : tînărul rege Gustav Vasa, încoronat în 1523 ca eliberator al patriei (de ocupanții danezi), *„cu ajutorul lui Dumnezeu și al țăranilor suedezi"*, trecut la protestantism cu prilejul dietei la Lübeck, intră în conflict cu episcopii catolici, rămași fideli danezilor. Doi studenți, Lars și Olaus Petri, întorși de la universitatea din Wittenberg, cuceriți de Reforma lui Luther, predică noua doctrină, susținuți de Gustav Vasa care parcurge Suedia impunînd noua credință cu ajutorul unor savanți-doctori și a unor viguroși dragoni.

În primul bruion, Mäster Olof (Olaus Petri) este un fanatic (gen Kirkegaard) care vrea *„să reînvie împărăția lui Dumnezeu"* și să lupte *„nu împotriva catolicismului, ci a morții sufletești"*. Și aici ca și în versiunile ulterioare, Olof este un răzvrătit, un frămîntat și un ezitant, ca Strindberg însuși. Olof e tragic (ca Brand al lui Ibsen) și intră în conflict cu mama sa și cu episcopul (cam în același mod în care Strindberg intră în conflict cu părinții și educatorii săi). Mäster Olof din prima versiune intră în conflict și cu Gustav Vasa, din pricina atitudinii

moderate a acestuia din urmă. Un minim respect pentru adevărul istoric îl face pe Strindberg să-l oblige pe Mäster Olof să se recunoască vinovat şi să ceară îndurare.

Iată însă că două lecturi au o influenţă hotărîtoare asupra lui Strindberg, făcîndu-l să modifice substanţial drama. Este vorba de *Istoria civilizaţiei în Anglia* a lui Buckle şi de lucrările criticului danez Brandes (în special *Emigrantlitteraturen).*

Buckle aplică la istorie metoda ştiinţelor naturii : Omul este supus legilor naturii ca şi celelalte fiinţe şi fenomene naturale, iar altă filozofie speculativă este sterilă. Brandes consideră începutul secolului al XIX-lea ca o luptă religioasă şi politică între revoluţie şi reacţiune. Idealurile revoluţiei au învins în Europa, dar în nord a mai rămas reacţiunea, cu idealismul abstract al lui Kirkegaard şi Ibsen *(Brand).*

Mäster Olof va fi construit în altă tonalitate, iar personaj principal devine Gert bokpräntare (Gert tipograful), un anarhist care vrea să năruie atît autoritatea spirituală a papei cît şi cea lumească a cezarului, reforma lui Luther nefiind decît un prim pas. Eroul dramei este acest inflexibil Gert, nezdruncinat cînd Olof capitulează în faţa regelui. Reforma religioasă este umbrită de revoluţie şi Olof devine o unealtă în mîna lui Gert.

Prima versiune în proză, cu toate însuşirile ei remarcabile, accentele sale dramatice, poezia sa, în care limba vie, autentică, preschimbă păpuşile de ceară ale teatrului tradiţional în făpturi vii, nu a fost apreciată nici de „Kungliga teatern" (care nu a acceptat-o), nici de Academie (care-i scandalizată de apariţia unei drame în proză), şi nici de public, obişnuit cu fastul şi strălucirea factice a personajelor idealizate, socotind că piesa coboară, înjoseşte trecutul istoric. Drama n-a fost

acceptată de nici un teatru un bun număr de ani, pînă cînd devine brusc cea mai populară piesă a scenei suedeze. Strindberg însuşi nu înţelesese că piesa e prea modernă pentru epoca sa şi se apucă s-o remanieze.

După multe tribulaţii termină în 1876 versiunea în versuri. În forma aceasta piesa este mai scenică şi mai bine construită, deşi în fond rămîne inferioară estetic versiunii în proză. Ceea ce a contribuit în mod deosebit la succesul ultimei versiuni, a fost utilizarea versurilor *knitteln* (versuri libere rimate, folosite de prozatorii populari din Evul mediu) permiţîndu-i o mai mare libertate de mişcare în crearea personajelor vii, salvînd în bună măsură calitatea deosebită a versiunii în proză, exprimarea nemijlocită, liberă, autentică, atît de neînţeleasă la început. Această ultimă versiune a fost tipărită în 1878, bucurîndu-se la început de un succes mediocru.

În perioada dintre primul bruion şi ultima versiune a piesei *Mäster Olof*, cursul vieţii lui Strindberg nu este lipsit de cotituri bruşte şi zguduiri puternice.

În primăvara anului 1873 devine redactorul unui jurnal de asigurări, unde nu rezistă multă vreme, rămînînd din nou lipsit de resurse. *„Nevoia de a căuta mereu adevărul sau spirit cîrcotaş ?"* se întreabă biograful său, E. Poulenard.

Se îndrăgosteşte, cade bolnav, face o criză de nervi, după care se întreabă dacă nu cumva e nebun. În toamna anului 1873 devine elev-telegrafist la Sandhamm. Viaţa regulată şi salariul modest, dar sigur, îl echilibrează întrucîtva şi începe să colaboreze la ziarul *Dagens Nyheter*, unde obţine ulterior o funcţie permanentă. Însă în 1874, după o dispută violentă cu redactorul-şef părăseşte ziarul şi se angajează la *Svenska Medborgaren*, organ bisăptămînal al partidului agrar, reuşind

totuşi să nu se acomodeze nici aici. După ce trăieşte cîtăva vreme din colaborări ocazionale, este numit în 1874 „*amanuens*“ la „Kungliga Bibliotekat“ (Biblioteca regală), primind un salariu bun şi titlul respectabil de „*secretar general*“. Aici îşi găseşte din nou liniştea şi libertatea de a crea, reuşind să termine varianta în versuri, după ce în perioada anterioară angajării dăduse o producţie literară diversă şi slabă.

În această perioadă Strindberg o cunoaşte pe Siri von Essen, soţia baronului Wrangel, căpitan de gardă, un adevărat gentleman suedez. În această familie aristocrată, în acest mediu rafinat, unde se face muzică, se discută teatru, se face literatură etc., Strindberg este primit cu multă căldură şi simpatie. Siri von Essen se simte din ce în ce mai atrasă de bizarul trubadur, iar acesta se înflăcărează din ce în ce mai mult pentru zvelta şi blonda aristocrată. Vocaţia teatrală a baronesei (mai mult efectul culturii şi al rafinamentului decît al talentului), este încurajată de Strindberg care o îndeamnă să-şi abandoneze căminul, soţul şi fiica, pentru artă. Divorţul devine inevitabil, stîrnind un mare scandal în aristocraţia suedeză. În 1877 Siri von Essen semnează un contract cu „Kungliga teatern“. În acest timp Strindberg era la Paris, fermecat de „oraşul lumină“. Se înapoiază la Stockholm şi se căsătoreşte cu Siri, care nu după mult timp dă naştere unei fetiţe ce moare după cîteva zile.

Primii ani ai acestui menaj au fost fericiţi din toate punctele de vedere. Pentru întîia oară Strindberg nu mai avea greutăţi materiale, iar producţia sa literară se bucura de un deplin succes. Culegerea de 12 nuvele, *Från Fjärdingen och Svartbäcken (Din Fjärdingen si Svartbäcken)*, intitulată astfel după numele a două cartiere din Uppsala, apare în editura „Albert

Bonnier" din Stockholm în 1877. În fiecare din aceste nuvele figura centrală este un student, de obicei sărac, totdeauna neînțeles, frămîntat de probleme grave și batjocorit de ironiile soartei, pus în contrast puternic cu figura sau figurile mărunte ale celorlalți. Natural, prototipul „eroului pozitiv" este de obicei Strindberg însuși, ca în aproape toată opera sa. Nuvelele sînt intitulate romantic *Ensitteren (Singuraticul)*, *Skalden och Poeten (Scaldul și poetul)*, *Primus och Ultimus* etc.

Privite în ansamblu, nuvelele sînt atractive și interesante atît prin evocarea atmosferei de epocă a vieții studențești din Uppsala, această „Atenă a nordului", cît și prin fluiditatea și vioiciunea limbii, atît de nouă pentru suedeza literară de atunci. Umorul sănătos contrastează cu amărăciunea lui obișnuită, constantă în toată opera sa și de multe ori note calde topesc scepticismul său conștient sau inconștient. Pe drept cuvînt s-a afirmat că prin această operă Strindberg și-a terminat ucenicia literară.

În noiembrie 1879 apare romanul *Röda rummet (Camera roșie)* roman care-l face celebru pe tînărul scriitor abia cunoscut pînă atunci, roman de critică socială. *„...qui fit l'effet d'un coup de tonnerre dans le ciel tranquille de la littérature suédoise..."* [1] roman care reprezintă *„sin första stora seger"* [2] (Gunnar Axberger), Strindberg devenind dintr-o dată *„Sveriges mest diskuterade författare"* [3] (Martin Lamm), iar același Poulenard, într-o vastă lucrare despre Strindberg își

[1] *Care făcu efectul unui bubuit de tunet pe cerul liniștit al literaturii suedeze* (Poulenard).

[2] *„Prima sa mare victorie."*

[3] *„Cel mai discutat scriitor al Suediei."*

intitulează cît se poate de franţuzeşte capitolul despre *Röda rummet* : *„L'éclosion du génie dans la critique sociale“* [1].

Romanul începe cu un motto luat din Voltaire : *„Rien n'est si désagréable que d'être pendu obscurément“* [2] (ceea ce oglindeşte în bună măsură starea de spirit a lui Strindberg, nerealizat încă şi în conflict cu toată lumea), şi are ca subtitlu : *Tablouri din viaţa artiştilor şi a scriitorilor*. Romanul, avînd volumul obişnuit al unei cărţi, este alcătuit din douăzeci şi nouă de capitole, constituind fiecare o schiţă aproape independentă şi avînd ca obiectiv critica violentă a unui anumit aspect social. Ceea ce dă o oarecare unitate romanului este figura protagonistului principal, Arvid Falk, tînăr idealist care, după ce dă cu piciorul unei frumoase cariere administrative ca să se dedice literelor, este descurajat şi doborît de faza sa boemă şi termină prin a încheia un mariaj avantajos. Arvid Falk este plimbat prin diferite medii şi circumstanţe, legînd între ele tablourile disparate. În primul capitol Arvid vizitează o imaginară instituţie de stat, „Colegiul pentru plata funcţionarilor de stat“, prilej de critică a anchilozatului birocratism de stat, tratat oarecum în maniera lui Dickens. În al doilea capitol ne este prezentat Karl Nicolaus Falk, fratele mai mare al lui Arvid, negustor bogat, membru în diferite „comitete şi comiţii“, tip de arivist abject, ipocrit şi necinstit. În capitolul *Stăpîni şi cîini*, apare anturajul lui Karl Nicolaus : tînăra şi nepăsătoarea lui soţie (pentru care căsătoria a fost un contract de *do ut des*), şi intimii acesteia, cîţiva rataţi care plă-

[1] *„Naşterea geniului în critica socială.“*

[2] *„Nimic nu e mai neplăcut, decît să fii spînzurat neştiut de nimeni“.*

tesc prin umilințe mesele periodice și micile sume de bani azvîrlite de stăpîn acestor potăi.

Capitolul al treilea, *Noii constructori din Lill-Jans,* inserează un interval de duioșie și seninătate în atmosfera aceasta brutală. Sîntem în plină boemă pariziană : într-o suburbie a Stockholmului, la marginea unei pădurici, se află un fel de cătun boem în care locuiesc cîțiva artiști plastici și filozofi ce renunță deseori la hrană în favoarea unor interminabile discuții, refuzînd să abdice de la crezul lor și să se plieze după gustul publicului sau al Academiei. Cînd unul dintre ei reușește să cîștige cîțiva bani, discuțiile continuă în „salonul" lui Bern, în „camera roșie", o încăpere tapetată în roșu din prima cafenea literară a Stockholmului.

Alt cal de bătaie al lui Strindberg este presa, reprezentată prin figura americanului Smith și a pastorului Nathaniel Skäre, un fel de businessmen gangsteri. În capitolele relative la presă se pare că Strindberg plătește o veche poliță răfuielilor sale recente. Umorul și sarcasmul din aceste capitole amintesc de gazetarii lui Mark Twain și ai altor umoriști americani, pe care de altfel Strindberg îi cunoștea destul de bine.

În alte capitole este atacat Parlamentul *(Biata patrie),* teatrul *(Absint),* societățile de asigurare *(Societatea de asigurări maritime* „Triton"), ipocrizia caritații burgheze *(Soarta providenței)* etc.

Acest roman, prin care Strindberg intră în literatura universală, reprezintă pentru suedezi încă ceva în plus : *Camera roșie* este primul lor roman modern, deschizînd o nouă epocă în literatura suedeză. Limba literară iese din canoanele vechi și se îmbogățește cu expresii folosite pînă atunci doar în limba

vorbită, devenind mai plastică, mai elastică, mai simplă şi mai directă.

După două studii istorice (*Vechiul Stockholm* şi *Istoria poporului suedez*), la aproape trei ani de la apariţia *Camerei roşii*, Strindberg publică *Det nya riket (Noua împărăţie)*, un pamflet politic în care reia multe din temele din *Röda rummet*, cu mai multă violenţă şi stîrnind un scandal încă şi mai mare decît pînă atunci.

Poate că impresionat de vîlva stîrnită de această ultimă carte, Strindberg pleacă cu familia sa în Franţa. Aici îşi perfecţionează cunoştinţele de franceză şi intră, mai nemijlocit, în legătură cu cultura acestei ţări. Colaborează la cîteva reviste, nereuşind însă să-şi cîştige celebritatea la care rîvnea. (Printre altele, se gîndise că scrierile sale franceze vor fi traduse în suedeză, dînd astfel o palmă binemeritată ingraţilor săi compatrioţi !). În anul următor (1884), familia Strindberg pleacă în Elveţia, stabilindu-se în apropiere de Lausanne. Între timp Strindberg face o călătorie în Italia de nord, care nu-l entuziasmează prea mult. Activitatea sa literară este din ce în ce mai fecundă. În această perioadă Strindberg scrie şi prima parte din ciclul *Giftas (Căsătoriţii)*, carte care stîrneşte un şi mai mare scandal decît tot ce provocase pînă atunci opera sa — ceea ce nu-i de loc puţin lucru. Printre altele, este dat în judecată în baza unui decret referitor la libertatea presei, întrucît ridiculizase una din dogmele bisericii oficiale. Cuprins de teama închisorii, după crize de nervi cu lacrimi şi ţipete şi după multe ezitări, Strindberg se hotărăşte să se întoarcă în Suedia pentru a se înfăţişa la proces. Cu toate că a fost achitat (sprijinit fiind de scriitori de frunte ai Suediei), acest proces a avut grave repercusiuni asupra stării sale nervoase.

Volumul *Giftas* este alcătuit dintr-o culegere de nuvele care inițial trebuiau să fie portrete de femei, în care urmau să fie expuse ideile sale față de problema feministă, atît de la modă atunci. În prefața cărții, inspirată în mare măsură după *Ce-i de făcut ?* a lui Cernîșevski, Strindberg se face apărătorul egalității dintre sexe, manifestînd concepții foarte largi. Totuși, portretele acestea devin din ce în ce mai misogine și mai amare, Strindberg retrăindu-și propriile sale drame încît, pînă la urmă, tezele sale generoase din prefață primesc substanțiale corective.

Ciclul al doilea din *Giftas* cuprinde nuvele din ce în ce mai puțin idilice, oglindind experiența conjugală amară a lui Strindberg însuși, și scandalizînd nu numai pe feminiști.

Nuvelele cuprinse în aceste cicluri, inegale ca valoare, conțin totuși de multe ori o autentică poezie și — pe deasupra teoretizărilor atît de contradictorii — au un adînc sens moral cînd dragostea dintre soți este indicată ca elementul esențial în aplanarea inevitabilelor asperități ale vieții conjugale.

Între timp, Strindberg scrisese — sub influența socialiștilor utopici — un alt ciclu de nuvele *Utopier i verkligheten (Utopii în realitate)*, unde este preocupat de rezolvări sociale care par utopii, dar pot sau chiar au devenit uneori realități. De exemplu, în nuvela *Nybyggnad (Construcția nouă)*, un cuplu de intelectuali independenți își găsește, pînă la urmă, echilibrul familial în sînul unui „*familister*" perfect organizat.

În perioada 1887, preocupările sale științifice și lecturile sale medicale (mai ales studii de psihopatologie), îl îndeamnă să scrie o serie de mici nuvele și povestiri pentru ziarele germane și austriace, intenționînd să le adune într-o culegere in-

titulată *Vivisektioner (Vivisecțiuni)*. Aceste mici lucrări sînt în special remarcabile pentru că îmbracă într-o formă literară extremele unor teorii medicale și psihologice din vremea aceea. De exemplu, nuvelele *De små* și *De stora (Cei mici* și *Cei mari)*, relatează viața unui mic cocoșat care reușește în societate speculînd tocmai diformitatea sa ce stîrnește mila și viața nenorocită a unui pictor, cu o statură uriașă și cu concepții uriașe, care eșuează tocmai datorită aversiunii stîrnite de grandoarea sa. În *Hjärnornas kamp (Războiul creierilor)* motorul acțiunii este hipnoza și sugestia. În *Genväger (Căi rătăcite)*, pe aceeași linie de observație naturalistă, este vorba de complexe de inferioritate, isterie și spiritism.

După o producție literară generată de o „temă", o „problemă", după o perioadă socialist-utopică și una naturalistă și psihologizantă etc., Strindberg simte nevoia unei eliberări de orice preocupare gravă și de orice obsesie și — aflîndu-se într-un peisaj idilic în Bavaria — scrie *Hemsöborna* [1], o carte pe care o vrea pur suedeză. Cartea aceasta, încrustată ca un cleștar limpede într-un șir de opere întunecate, amare, apăsătoare, este socotită de însuși Strindberg *„ett intermezzo scherzando mellan drabbningorne" („un intermezzo scherzando între două bătălii")*.

Acțiunea romanului se petrece pe o insulă din arhipelagul Stockholmului (amintind fermecătoarea insulă Kymmendö, unde se retrăsese de mai multe ori Strindberg în cursul vieții lui zbuciumate). Personajele principale sînt prelucrate destul de vizibil după prototipuri reale (în asemenea măsură încît, după

[1] Titlul românesc dat traducerii de față: ***Întîmplări din Arhipelag***.

apariția cărții, Strindberg n-a mai fost niciodată la Kymmendö). Astfel, Carlsson a fost creat după Eriksson, un pescar în vîrstă de 30 de ani care se căsătorise cu o fermieră bogată, cu 23 de ani mai mare decît el ; Gusten este copiat după Albert Berg, pescar și vînător pasionat, fiul gazdelor din Kymmendö ; originalul pastor Nordström este imaginea stilizată a pastorului Per Erik Blomberg etc...

Romanul acesta este poate opera lui Strindberg cea mai împlinită artistic prin echilibrul și simplitatea compoziției, realizarea personajelor, acuarela fină a peisajului, tragicul care nu durează niciodată prea mult, ironia întîmplătoare care este anihilată de căldură, simpatie, viața neîncorsetată de prejudecăți și omul care, cu toate căderile și înălțările sale, nu devine nici damnat, nici supraom, ci rămîne pur și simplu ceea ce e.

Acțiunea este lineară : văduva Flod, proprietara insulei Hemsö, văzînd că fiul ei, Gusten, neglijează gospodăria pe cale de năruire, dedicîndu-se vînatului și pescuitului, angajează un „om de uscat", pe priceputul și vicleanul Carlsson. Acesta pune gospodăria pe roate și din dorința de parvenire — se însoară cu văduva, punîndu-l pe Gusten în situația de dependență. Simțindu-se stăpîn pe situație Carlsson se relaxează din încordarea care-i adusese succesul și pînă la urmă pierde totul, Gusten redevenind noul stăpîn al insulei.

Carlsson este un țăran tenace, isteț, priceput la toate și mai presus de orice arivist. Slăbiciunile lui omenești îl împiedică să devină un sinistru supraom și-l duc la sfîrșitul său tragic.

Gusten principalul adversar al acestuia este aproape imaginea inversă a lui Carlsson. Naiv, timid, lipsit total de simț practic și de ambiții, cîștigă partida întrucît viața patriarhală din

arhipelag trebuie să-şi urmeze cursul ei secular, tulburat, o clipă, de intrusul venetic.

Pastorul Nordström, care după studii strălucite la Uppsala devine — după ani întregi trăiţi în arhipelag — un personaj mai mult pescar şi ţăran decît pastor, cu toate atît de aparentele sale slăbiciuni, beţiv, despiritualizat, cu ţinuta mai mult decît neglijentă, nu-şi trădează în fond misiunea sa evanghelică, crede, este omenos şi judecă cu multă înţelepciune şi bunătate viaţa, pe deasupra barierelor, prejudecăţilor şi convenţiilor.

Bătrînul pezevenghi Rundkvist şi tînărul şi naivul Norman reprezintă, pe plan mai mic, o replică a cuplului Carlsson-Gusten.

Madam Flod este o femeie cumsecade, normală, cu înţelepciunea şi slăbiciunile unei văduve, îmbinînd la început în chip fericit afacerile de „inimă" cu cele ale fermei.

Celelalte personaje care mai apar în roman, fetele de la fermă, vilegiaturiştii etc., nu au o mare consistenţă în sine, fiind figuri episodice.

Este curios că Strindberg nu a luat niciodată prea în serios acest roman, socotindu-l printre operele sale minore. *Hemsöborna* rămîne totuşi o capodoperă, nu numai compoziţional, ci şi prin detalii: personajele sînt portretizate cu o maximă economie de cuvinte, din cîteva linii sigure, scenele colective (cum ar fi claca de la cositul fînului sau masa de nuntă), sînt mici poeme epice, arhipelagul, marea, uscatul şi aerul cu vieţuitoarele lor sînt exuberante, dominante, epopeice. Abundenţa de termeni marinăreşti şi pescăreşti nu numai că nu obosesc dar au o culoare şi o sonoritate aproape euforică. Naturalismul din

Hemsöborna este *„deopotrivă lipsit de iluzii și de indignare"* (S. Björck).

Romanul acesta spumegător, exuberant, mustind de umor rustic, cuprinde în el un destin inexorabil de tragedie greacă. Și dacă reluăm încet lectura primei și a ultimei fraze cu care se deschide și se închide cartea, simțim parcă aripa acestui destin și agrafele de metal prețios care pecetluiesc scoarțele.

*

În perioada în care Strindberg creează *Hemsöborna*, este frământat de cîteva lucrări autobiografice: *Tjänstekvinnans son (Fiul servitoarei)*, *En dåres försvarstal (Pledoaria unui nebun)* și *Författaren (Scriitorul)*. S-ar putea spune că Strindberg scrie două tipuri de opere autobiografice: acelea în care el însuși este modelul după care creează personajul principal (cum ar fi Johan din *Tjänstekvinnans son)* și aproape toate celelalte opere, în care și-a luat un model concret oarecare, atribuindu-i mereu propriile sale particularități psihice (cum ar fi avîntatul, răzvrătitul și ezitantul Mäster Olof). Johan din *Fiul servitoarei* este așadar Strindberg însuși, fiu de servitoare, copil lipsit de afecțiune și torturat de autoritatea dură și inflexibilă a tatălui său, chinuit de disciplina școlară, consolat de o mamă pioasă etc. Din acest roman, inegal ca valoare artistică, aflăm o mulțime de detalii despre viața lui Strindberg, care și-a propus, la 37 de ani, să-și povestească viața *„atît de nemincinoasă cît poate fi o biografie"*. Natural, ca orice autobiografie și orice confesiune literară, și aceasta trebuiește privită cu oarecare rezervă, mai ales cînd este vorba de analize psihologice. În

Pledoaria unui nebun (scrisă în prima versiune într-o franceză violentă şi colorată), Strindberg o atacă nemilos pe soţia sa, abia păstrînd un minimum de deghizament literar şi dîndu-şi seama că face ceva vinovat. În *Scriitorul* pledează din nou *pro domo*, descriindu-şi viaţa de scriitor.

Din a doua categorie de „*autobiografii indirecte*" menţionăm drama *Fadren (Tatăl)* unde, sub influenţa lui Nietzsche, asistăm la tragedia bărbatului superior care, datorită tocmai nobleţii sale, este dominat de femeie, fiinţă mediocră şi slabă prin însăşi natura ei, însă dispunînd de suficiente resurse ca să-l poată stăpîni pe soţul său.

În 1888 scrie reuşita sa dramă naturalistă *Fröken Julie (Domnişoara Julia)*. Această domnişoară Julia este ultima descendentă a unei vechi familii aristocrate, cu sîngele subţiat. Julia îşi impune o puritate aproape maniacă, vrea să-şi omoare căţeaua de rasă din pricina unei împerecheri ignobile, dar într-un moment de exasperare şi de exaltare se oferă valetului Jean, om lipsit de scrupule şi stăpînit de gîndul parvenirii. Prăbuşirea morală a domnişoarei Julia culminează prin sinuciderea sugerată şi înlesnită de acelaşi Jean. Tehnica dramatică este de o clasică concentrare, intriga este simplă, esenţială, ritmul este rapid, apropiindu-se sensibil de dramaturgia modernă.

Drama personală a lui Strindberg continuă să se desfăşoare ea însăşi scenic. În 1891 divorţează de Siri von Essen, fiinţă pe care o iubise mai mult decît orice pe lume, dînd prilejul unor noi scandaluri, scene patetice şi penibile.

În 1892, Strindberg părăseşte din nou Suedia şi se stabileşte la Berlin, cu speranţa că se va impune ca scriitor german (după cum la Paris sperase un lucru asemănător). Urmează o perioadă foarte agitată, mai puţin prin creaţii lite-

rare, cît prin tendința de a se elibera de un trecut apăsător printr-o viață disolvantă și dezordonată. Trăiește mereu sub impresia unor cabale urzite de către intimii săi. În 1893 se căsătorește cu Frieda Uhl, o frumoasă gazetară austriacă, în vîrstă de 21 de ani. Aceasta, cultă și inteligentă, se gîndește să-i aducă soțului său o celebritate mondială, prin publicarea operelor sale în engleză și reprezentarea pieselor pe scenele engleze și americane. Soții pleacă la Londra, fiind curînd decepționați de primirea rece făcută de editorii și directorii de teatru englezi. Strindberg are impresia că Frieda vrea să-l domine, că se află în acel *„război al creierilor"* de care pomenise de atîtea ori în scrierile sale. Așadar, nici această căsătorie nu este și nu poate fi fericită. Strindberg este iarăși chinuit de obsesii și de mania persecuției. Nici plecarea la Berlin, apoi în Austria și pe urmă la Paris, nici nașterea micii Kerstin, nu rezolvă nimic. Cîteva reprezentații cu succes a *Domnișoarei Julia* la Paris, sînt urmate de o tăcere jignitoare. Ultima bizarerie a lui Strindberg la Paris este pasiunea pentru alchimie și pentru științele oculte, ocupații de care își leagă mari speranțe.

După ruptura definitivă cu Frieda Uhl, Strindberg trece prin perioada cea mai grea din viața sa, perioadă cînd are cinci crize de demență și cînd este internat în secția de dermatologie a unui spital pentru săraci din Paris. Colonia scandinavă din Paris organizează o colectă pentru acest biet neom, creatorul unei epoci în literatura scandinavă și dramaturg de geniu. În această perioadă zbuciumată, scrie, în franceză, *Inferno* și cîteva lucrări mai mult sau mai puțin științifice: *Tipuri și prototipuri în chimia minerală, Sylva sylvarum, Jardin des Plantes* etc.

Trece din nou printr-o criză religioasă în care se apropie de catolicism (după ce fusese pietist, ateu, nihilist, ocultist etc.), renunțînd la toate pentru o filozofie proprie și confuză, atît de contrastantă cu linia clară a capodoperelor sale. După toate aceste frămîntări, înapoiat în Suedia, geniul său fecund creează *Legendele*, ciclul de drame *Spre Damasc*, drame ciudate, plutind deseori într-o atmosferă halucinantă, amestec straniu de creștinism, ocultism și fantastice teorii spiritualiste.

Împlinind 50 de ani, poetul Verner von Heidenstan (autorul versurilor imnului național suedez) îi dedică un elogios poem, ceea ce îi ridică moralul și-l stimulează în munca de creație. Într-un răstimp scurt scrie patru drame istorice : *Folkungsaga*, *Gustav Vasa*, *Erik al XIV-lea* și *Gustav Adolf*.

În 1901 Strindberg scrie drama *Dödsdansen (Dansul morții)*, dramă sumbră și crudă, distonînd cu ultimele lui creații și reamintind atmosfera din *Fadren*. Este vorba din nou de o „*luptă a cruzimilor*", lupta conjugală implacabilă dintre cei doi antagoniști dintre care unul vrea să-l domine pe celălalt, să-l nimicească, să se hrănească din el. Ca și în alte opere, femeia este un vampir, sufletul unui mort care se instalează parazitar într-un corp. Lupta dintre cei doi soți, căpitanul și soția sa, se duce pînă la epuizare. Ambii au partea lor de vină și viețuiesc într-o adevărată comunitate de cruzime și de suferință. Titlul piesei este inspirat după *Dansul macabru* de Saint Saëns. Strindberg avusese intenția ca dansul halucinant al căpitanului să fie acompaniat de această muzică. Acțiunea acestei drame apăsătoare începe cînd soții se pregătesc să serbeze nunta de argint.

În timp ce Strindberg trăia în atmosfera acestei drame, firea lui dezechilibrată se manifestă din nou într-un contrast sur-

prinzător : sumbrul misoghin se îndrăgostește ca un adolescent de tînăra și frumoasa interpretă a rolului feminin principal din *Spre Damasc*, norvegiana Harriet Bosse, cu care se căsătorește curînd provocînd, ca de obicei, în manifestările sale private sau publice, scandal și comentarii veninoase.

După cum tînăra austriacă Frieda Uhl visase să-l facă celebru pe soțul său, tînăra norvegiană visează să-l împace cu omenirea pe genialul și hirsutul său soț. Natural, ambele s-au bucurat de un insucces egal. Strindberg nu putea suporta multă vreme pe cineva în preajma sa, socotind acest lucru ca un atentat la libertatea lui de gîndire. După alte cîteva nuvele și drame relativ mai senine, corespunzătoare zilelor senine ale mariajului, Strindberg redevine sumbru. După un an se desparte de Harriet Bosse obținînd divorțul în 1904. Scrie o carte rea, feroce, *Svarta Fanor (Steagurile negre)*, în care reia, mai veninos, critica socială din *Camera roșie* și *Camera gotică*, îndreptată împotriva *„unei epoci putrede și a mîrșavilor săi stegari"*.

În 1907 creează, cu ajutorul tînărului director de teatru August Falk, Teatrul intim, unde se reprezintă cu succes *Fröken Julie*. Pentru acest teatru scrie un ciclu de drame intitulat *Kammarspelen (Piese de cameră)*, prin analogie cu muzica de cameră, ceea ce constituie un program în sine. Publicul, cel puțin la început, nu a reacționat favorabil la aceste piese prea dure lipsite de efecte ieftine. Ciclul *Kammarspelen* cuprinde piesele : *Oväder (Furtuna)*, *Brända tomten (Casa arsă)*, *Spögsonaten (Sonata spectrelor)* și *Pelikanen (Pelicanul)*.

În *Oväder* este vorba de scurgerea zilei lungi a unui domn bătrîn, rămas singur în oraș (în timp ce toți cunoscuții sînt plecați în vilegiatură), confruntat brusc cu trecutul, care, ca

orice furtună, trece, lăsînd aerul pur în urma sa. Şi aici îl putem uşor recunoaşte pe Strindberg, bătrîn de data aceasta. În *Brända tomten* incendiul unei case relevă toate tainele vechi şi ignobile ale locatarilor săi. În *Spögsonaten* asistăm la o sinistră reuniune a unor persoane onorabile, în care toţi se urăsc şi-şi cunosc amănunţit ticăloşiile ascunse. În *Pelikanen* o bestie de mamă îşi chinuie copiii şi soţul pînă la moarte şi este la rîndul ei chinuită de ginerele-amant şi întreţinut.

Aceste drame întunecate sînt totuşi un model de construcţie dramatică ; împreună cu *Fröken Julie* şi *Dödendansen* constituie opera sa dramatică cea mai valoroasă din cele 58 de piese pe care le-a scris.

Acest om dezechilibrat şi egoist, dornic de glorie şi lipsit de spirit practic, acest om ciudat, contorsionat, lovit de soartă şi neînţeles, cu o viaţă de familie infernală, curios să ştie orice se poate şti, trecînd de la pietism la ateism şi de la catolicism la ocultism şi magie, de la chimie la alchimie şi anarhie în toate, a fost totuşi un scriitor de geniu care a revoluţionat limba şi literatura suedeză şi a deschis drumuri noi literaturii universale.

Cînd împlineşte 63 de ani se bucură de demonstraţii unanime în onoarea sa din partea publicului şi a autorităţilor, iar curînd după aceasta, împăcat cu sine şi cu lumea, se stinge din viaţă, avînd la căpătîi pe fiica sa preferată, Karin.

I se fac funeraliile naţionale, la care participă mii de oameni, aducînd un ultim omagiu acestui titan, atît de greu de judecat după măsura comună cu care se judecă de obicei oamenii.

FLORIN MURGESCU

TABEL CRONOLOGIC

1849 La 22 ianuarie se naşte într-un cartier al Stockholmului Johan August Strindberg, fiul lui Carl Oscar Strindberg (1811—1883), băcan şi apoi comisionar maritim, şi al Eleonorei Ulrika Norling (1823—1862), fostă slujnică la un han şi menajeră în casa lui Carl Oscar, după moartea primei soţii a acestuia.

1867 După terminarea liceului din Stockholm, August Strindberg devine student în medicină al universităţii din Uppsala (supranumită „Atena nordului").

1868 Se înapoiază la Stockholm, din lipsă de bani, şi devine mai întîi învăţător la şcoala primară „Klara" şi apoi preceptor, obţinînd astfel mijloacele materiale pentru a-şi continua studiile.

1869 Încearcă să devină actor la „Dramatiska teatern" din Stockholm — fără succes însă — şi-şi începe cariera de dramaturg cu drama *Hermione* şi drama *Det sjunkande Hellas (Prăbuşirea Eladei).*

1870 Abandonează studiile medicale şi începe studiile umaniste tot la Uppsala. Scrie drama *Fritänkaren (Liber cugetătorii)* sub pseudonimul Härved Ulf.

1871 Primeşte o bursă pentru a-şi continua studiile la Uppsala.

1872 Părăseşte definitiv Uppsala şi îşi cîştigă existenţa colaborînd la cîteva ziare din Stockholm, scrie versiunea în proză a primei sale capodopere, *Mäster Olof*, versiune în proză care se va reprezenta abia în 1880, fiind primită la început cu o totală şi unanimă dezaprobare. Face o nouă încercare de a deveni actor, tot fără succes.

1873 Ocupă un post de redactor, mai întîi la *Dagens Nyheter* şi apoi la *Svenska Medborgaren.* În toamna aceluiaşi an, renunţînd la funcţia de redactor, lucrează ca elev telegrafist în *Sandhamm.*

1874 Devine „amanuens" la Kungliga Bibliotekat (Biblioteca regală) din Stockholm, funcţie pe care o păstrează pînă în 1882. În această perioadă are posibilitatea să studieze şi să scrie, avînd asigurate condiţii onorabile de viaţă.

1876 Scrie versiunea în versuri a piesei *Mäster Olof* care se prezintă în 1878. În acest an întreprinde prima sa călătorie la Paris.

1877 Se căsătorește cu Siri von Essen (1850—1912), după divorțul acesteia de baronul Carl Gustaf Wrangel, căpitan de gardă.

În acest an scrie ciclul de nuvele din viața studențească *Fran Fjärdingen och Svartbäcken (Din Fjärdingen și Svartbäcken).*

1879 Scrie romanul *Röda rummet.* (Camera roșie) carte care îl face în scurt timp celebru.
În perioada 1879—1882 continuă să scrie mult, însă produce opere minore.

1882 Scrie *Det nya riket* (Noua împărăție) — operă de critică socială care continuă într-un sens *Camera roșie.*

1883 Strindberg pleacă cu soția și cu copiii săi în Franța.

1884 Din Franța pleacă în Elveția franceză unde rămîne pînă în 1885. Tot în cursul anului 1884, în martie, face o scurtă călătorie în Italia, întorcîndu-se dezamăgit. În acest an scrie seria de nuvele *Utopier i verkligheten* (Utopii în realitate) și prima parte din *Giftas*, lucrare care stîrnește un imens scandal și un proces care-l obligă să se întoarcă în Suedia.

1885 Scrie partea a doua din *Giftas*, stîrnind din nou un mare scandal. Face o nouă călătorie în Franța.

1886 Se stabilește în Elveția germană. În această perioadă scrie romanul autobiografic *Tjänstekvinnans son (Fiul servitoarei).*

1887 În ianuarie se stabileşte în Bavaria. În toamna aceluiaşi an pleacă în Danemarca. În această perioadă fecundă scrie piesa naturalistă *Fadren (Tatăl)* şi romanul *Hemsöborna* (trad. rom. *Întîmplări din Arhipelag*).

1888 Scrie drama *Fröken Julie (Domnişoara Julia)*.

1891 Divorţează de Siri von Essen şi pleacă la Berlin în toamna anului următor.

1893 Se căsătoreşte cu ziarista austriacă Frieda Uhl (1872—1943). În acelaşi an pleacă cu soţia la Londra.

1897 Divorţează de Frieda Uhl. În această perioadă trece prin momentele cele mai grele ale vieţii sale, cu crize de demenţă, sărăcie, improductivitate, crize de misticism etc. Opera sa *Inferno* este edificatoare în acest sens.
În martie îl găsim din nou la Paris pentru o scurtă perioadă. În acelaşi an scrie *Legender (Legenda)*.

1898 Începe trilogia *Till Damaskus (Spre Damasc)*.

1899 Scrie dramele *Advent* şi *Brott och brott (Crimă şi crimă)* începute în 1898. În aceeaşi perioadă scrie dramele istorice *Gustav Vasa*, *Erik al XIV-lea* şi *Gustav Adolf*.

1901 Scrie celebra piesă *Dödsdansen (Dansul morţii)*. În acelaşi an se căsătoreşte cu Harriet Bosse.

1904 Scrie romanul *Götiska rummen (Camera gotică)* pe care scriitorul îl consideră o continuare a

Camerei roşii şi pamfletul de lungă respiraţie *Svarta Fanor (Steagurile negre).*

1907 Scrie ciclul *Kammarspelen (Piese de cameră)* cuprinzînd celebrele drame *Oväder (Furtuna), Brända tomten (Casa arsă), Spögsonaten (Sonata spectrelor)* şi *Pelikanen (Pelicanul).*

1908 Se mută definitiv în Stockholm, în Brottninggatan 85, locuinţă pe care o numeşte „Turnul albastru" şi în care rămîne pînă la sfîrşitul vieţii.

1912 La 14 mai moare, în plină glorie, lăsînd în urma sa două fete şi un băiat din prima căsătorie, o fată dintr-a doua şi o altă fată din cea de a treia căsătorie.

F. M.

CAPITOLUL ÎNTÎI

Unde Carlsson își ia o slujbă și se arată a fi un mare pișicher

Carlsson s-a ivit, ca o pală nebună de vînt, într-o seară de aprilie, și purta un ulcior de pămînt petrecut cu o cureluşă pe după gît. Clara și Lotten ajunseseră acolo cu barca lor pescărească, cu o velă, ca să-l ia pe el, pe Carlsson, de la Dalarö ; dar a durat o veşnicie pînă să se vadă odată și ei în barcă. Trebuiseră să se ducă la negustor pentru un butoi cu catran și la farmacie, ca să ia alifie cenușie pentru porc și pe urmă la poștă pentru o marcă : apoi au luat-o în jos, spre Fia Lövström, din Krok, ca să împrumute cocoșul în schimbul unei jumătăți de pud de sfoară de dres plasa, iar la urmă s-au împotmolit la han, unde Carlsson le-a poftit la o cafea cu pîine. Și uite că, atunci cînd au ajuns în barcă, Carlsson a vrut să conducă el, dar nu prea putea, pentru că nu mai văzuse pînă atunci o astfel de barcă, cu pînza

dreaptă şi de aceea strigă să se ridice focul, care nici nu exista aici.

Iar pe cheiul vamei stăteau piloţi şi paznici şi se rînjeau la manevra lui, cînd barca viră la bord şi fu împinsă la vale, înspre Saltsäcken.

— Hei, ai o bortă în barcă ! strigă împotriva vîntului un elev pilot ; astup-o ! astup-o ! şi în timp ce Carlsson se uita ca să caute borta, Clara îl îmbrînci şi îi luă ea cîrma, iar Lotten reuşi, cu vîslele, să repună barca în vînt, astfel încît acuma pluteau spre Aspösund.

Carlsson era un värmlandez[1] mic şi pătrat, cu ochii albaştri şi nasul coroiat ca un cîrlig. Plin de viaţă, poznaş şi curios din fire aşa cum era el, nu se pricepea însă de loc la treburile marinăreşti şi fusese chemat la Hemsö să se ocupe de pămînt şi de vite, de care nimeni nu mai voia să se îngrijească de cînd bătrînul Flod îşi dăduse duhul, iar văduva rămăsese singură în gospodărie.

Dar cînd Carlsson voi să înceapă a le trage de limbă pe fete despre starea şi felul treburilor de la fermă, primi nişte răspunsuri potrivit cu firea celor din arhipelag :

— Vezi tu, asta n-o ştiu ! Vezi tu, asta n-aş putea-o spune ! Vezi tu, asta chiar că n-o ştiu !

Aşa că tot prost a rămas !

---

[1] Din *Värmland*, una din cele 24 de prefecturi (län) ale Suediei, situată în sud.

Barca clipocea printre insule şi recife, iar raţa polară gîgîia în spatele stîncilor şi cocoşul de munte cînta în pădurea de brad ; peste *fjärd*[1]-uri şi curenţi se lăsa întunericul şi se iveau stelele. Acum ajunseseră la mare deschisă, unde sclipea farul din Huvudskär. Din cînd în cînd treceau ras pe lîngă o baliză sau pe lîngă o geamandură albă, care arăta ca o fantomă ; uneori străluceau bucăţi de zăpadă netopită ca o pînză pusă la albit, alteori răsăreau din apa neagră, plutitoarele de la plasele de pescuit, izbindu-se de chilă, cînd barca trecea peste ele ; un goeland tresări speriat din somn, de pe stînca lui şi trezi la viaţă rîndunelele de mare şi pescăruşii care făcură gălăgie mai rău decît toţi dracii din iad, iar în depărtare, unde stelele coboară în mare, se vedea un ochi roş şi un ochi verde de la un vapor mare care trăgea după el un şir lung de lumini rotunde ce scăpau prin ventilatoarele salonului.

Totul era nou pentru Carlsson şi întreba despre toate ; începu să primească răspunsuri, şi atît de multe, încît curînd începu să simtă că-i pe pămînt străin.

Era „om de uscat", ceea ce aici înseamnă cam acelaşi lucru cu ceea ce înseamnă pentru orăşeni „om de la ţară".

Barca plescăi într-o strîmtoare şi intră sub vînt, încît trebuiră să pună mîna pe vîsle. Curînd pătrun-

[1] *Fjärd* — porţiune de mare cuprinsă între insule şi ţărm.

seră într-o nouă strîmtoare şi zăriră la o casă o lumină ce sclipea printre molifţi şi arini.

— Am ajuns acasă, spuse Clara şi barca se strecură într-un mic golf în care fusese săpat un canal, printre trestiile ce foşniră, lovind barca şi trezind o ştiucă care începu să filozofeze în jurul unui băţ de undiţă.

Dulăul gospodăriei dădu glas şi un felinar începu să se mişte prin faţa casei.

Între timp barca fu fixată la capătul podeţului şi începu descărcatul. Vela fu rulată pe vergă, catargul fu scos şi otgonul de catarg înfăşurat cu parîmele. Butoiul de catran fu rostogolit pe ţărm şi tot felul de putini, ulcioare, coşuri şi pachete, apărură la debarcader.

Carlsson, privind în jurul său, în semiîntuneric, văzu numai lucruri cu totul noi şi neobişnuite. Dincolo de pod era bazinul de peşte cu scripetele, iar de-a lungul podului, o balustradă plină cu balize, plase, grapine, sonde, otgoane şi undiţe ; pe pod se aflau butoaie de heringi, albii, putini, găleţi, ciubere şi colaci de frînghie ; lîngă capul podului era un hangar în care atîrnau una lîngă alta păsări împăiate, ca nadă pentru vînătoarea pe mare ; gîşte, pasărea-fierăstrău, gîşte-scafandru şi bîtlani, iar sub streaşină, pe proptele, fuseseră aşezate pînze şi catarge, vîsle, gafe, tolete de cîrmă, ispoale şi tîrnăcoape pentru despicat sloiurile. Pe ţărm erau pari cu plase pentru heringi, mari, cît geamurile de biserică, plase pentru cambule, cu ochiuri de puteai să bagi mîna prin ele şi plase

pentru bibani, nou-nouțe și albe ca broderiile cele mai fine. Drept înainte, de la pod pînă la casă ducea un fel de alee de castel, alcătuită din două rînduri de furci pe care atîrnau năvoadele. Din capătul aleei se apropie un felinar aruncîndu-și lumina pe pietrișul care strălucea de cochilii de scoici și branhii de pește uscate și pe năvoadele pe care luceau solzii de heringi ca bruma pe pînza de păianjen. Felinarul mai lumină de asemenea și un chip bătrîn de babă, uscat de vînt și doi ochi mici și prietenoși, zbîrciți de focul plitei. Înaintea babei venea dulăul curții, un animal lățos, care se descurca tot atît de bine pe mare ca și pe uscat.

— Ei, ați venit, dragele mele, le salută bătrîna ; l-ați adus și pe băiat cu voi, nu ?

— Da, am sosit ; uite-l și pe Carlsson, mătușico ! răspunse Clara.

Gospodina își șterse mîna dreaptă de șorț și i-o întinse argatului.

— Bine ai venit, Carlsson, să fie într-un ceas bun. Ați adus cafeaua și zahărul, fetelor ? Ați strîns și pînzele în magazie ? Ei, haideți, cred că abia așteptați să mîncați.

Și urcară toți colina ; Carlsson tăcut, curios, așteptînd să-și dea seama cum se va aranja viața lui în noua slujbă.

În cameră ardea focul în vatră și pe masa pliantă era așternută o față de masă curată. Pe ea se afla o sticlă de rachiu, subțiată la mijloc ca o clepsidră, iar în jurul ei cești de Gustavberg, cu trandafiri și nu-

mă-uita, o pîine cu lapte, caldă, nişte *skorpor*[1] crocanţi, o farfurie cu unt, zaharniţa şi o cană cu smîntînă, alcătuind cina, pe care Carlsson o găsea de-a dreptul îmbelşugată şi la care nu se aşteptase, aici, atît de departe de orice „fală şi pohfală". Dar nici camera nu arăta prea rău, cînd o examină la lumina pîlpîitoare a focului din vatră, care se încrucişa cu aceea a lumînărilor — din sfeşnicile de alamă — lumină care se răsfrîngea în lustrul cam şters al scrinului de mahon, se oglindea în cutia lăcuită a pendulei şi în pendulul de alamă, sclipea în ferecătura de argint a lungilor puşti de vînătoare cu ţeava de Damasc şi scotea în relief literele aurii ale cotoarelor cărţilor bisericeşti, ale psaltirilor, almanahurilor şi ghidurilor de îndrumări practice pentru ţărani.

— Apropie-te, Carlsson, îl pofti bătrîna, iar Carlsson, care era un copil al vremurilor noi, nu se lăsă rugat de două ori ci se aşeză imediat pe o banchetă în timp ce fetele îi luară cufărul şi i-l duseră în bucătărie, care era de cealaltă parte a vestibulului.

Bătrîna luă oala cu cafea din cîrlig, o lăsă să se limpezească, o agăţă din nou la foc, punînd-o să dea un pic în clocot, reînnoindu-şi invitaţia, de data aceasta cu precizarea că el, Carlsson, trebuie să se tragă mai aproape de masă.

Argatul se aşeză, îşi învîrti şapca în mîini şi căută să bage de seamă dincotro bate vîntul, ca să ştie cum să-şi aşeze pînzele, fiind cu totul evident că hotărîse

[1] *Skorpa* — un fel de biscuiţi rotunzi, mici, crocanţi.

să se pună bine cu cei în cauză, dar neştiind încă dacă baba-i dintre cei care suportă să te bagi în vorbă, nu îndrăznea să-şi dea drumul la gură, pînă ce nu se dumirea pe ce ţărm se află.

— E grozav de frumos scrinul ăsta, îşi dădu el cu părerea, arătînd cu degetul rozetele de alamă.

— Hm ! zise baba, dar n-are mare lucru în el.

— Ei, lasă că ştiu eu ce spun, o linguşi Carlsson, băgîndu-şi degetul mic în gaura cheii de la capac ; trebuie să fie plin !

— Deh, mai înainte, cînd l-am adus acasă de la licitaţie, se aflau în el o mulţime de şilingi ; banii ne-au trebuit însă pentru înmormîntarea lui Flod şi a mai avut nevoie şi Gustav, la încorporare, iar de-atunci n-a mai mers de loc bine gospodăria. Şi-n afară de asta, Flod a mai clădit şi casa cea nouă, care nu-i bună la nimic, aşa că au venit toate una după alta. Ia zahăr, Carlsson, şi bea o ceaşcă de cafea.

— Cum, eu să încep ? se îzmeni argatul.

— Da, încă nu s-a întors nimeni acasă, răspunse femeia. Podoaba mea de băiat a plecat cu puşca pe mare şi mi l-a mai luat şi pe Norman cu el, aşa că nu mai poţi face nici o treabă ca lumea. Dacă încep să gonească după o pasăre, apoi lasă baltă şi vitele şi peştele ; vezi tu, Carlsson, de aceea ai fost chemat aici, ca să pui mîna pe frîie. Şi de aceea aş vrea să mai faci ceva : să stai cu ochii şi pe băiat. Nu mai iei o *skorpa*, Carlsson ?

— De, vezi dumneata, mătuşă, dacă-i vorba să fac ceva ca lumea, şi dacă-i vorba ca ceilalţi să mă as-

culte, atunci trebuie să se facă rînduială şi trebuie să am şi eu spete, pentru că eu cunosc băieţii, cînd ajungi să te tutuieşti şi să te baţi pe burtă cu ei... aruncă Carlsson ancora, începînd să se orienteze puţin pe teren. În ceea ce priveşte treburile pescăreşti, în astea nu mă bag, pentru că nu mă pricep de loc, dar în privinţa pămîntului, acolo-s la mine acasă şi acolo vreau să conduc eu.

— Bine, toate astea le vom rîndui mîine, e duminică şi putem vorbi la lumina zilei. Acuma mai ia o ceşcuţă, Carlsson, că pe urmă trebuie să te duci la culcare.

Baba îi mai turnă o picătură şi Carlsson luă clepsidra lăsînd să se scurgă cam un sfert în ceaşca lui. Şi după ce trase o duşcă bună, se simţi dispus să reia convorbirea care căzuse baltă şi care-l mişcase cît se poate de plăcut. Însă femeia se sculase de la masă ca să aţîţe focul, fetele intrau şi ieşeau, iar dulăul lătra prin curte, abătînd atenţia în afară.

— Uite, au venit şi băieţii acasă, zise bătrîna.

Acuma se auzeau voci pe-afară şi potcoavele bocancilor pe pietre ; printre balsaminele[1] de la fereastră, Carlsson privi în curte şi zări, la lumina lunii, două năluci cu puşca pe după umăr şi desagă în spate.

Cîinele lătră în vestibul şi peste cîteva clipe se deschise uşa camerii. Intră cu paşi apăsaţi fiul bătrînei, cu cizme de apă şi haină de dimie ; şi cu mîn-

[1] Plantă ornamentală *(Impatiens balsamina)*.

dria sigură de sine a vînătorului norocos, aruncă pe masa de lîngă uşă taşca de vînătoare şi o legătură cu gîşte.

— Bună seara, mamă, ţi-am adus carne ! salută el, fără să-l remarce încă pe noul venit.

— Bună seara Gusten, aţi întîrziat cam mult, îi răspunse bătrîna, aruncînd fără voia ei o privire mulţumită spre minunatele gîşte în straiele lor negre ca tăciunele şi albe cum e creta, cu pieptul trandafiriu şi gîtul verde ca marea. Aţi avut zi bună la vînat, după cîte văd. Ei, ia uită-te încoa, ăsta-i Carlsson pe care-l aşteptam !

Băiatul aruncă o privire cercetătoare, cu ochii lui mici şi pătrunzători, umbriţi de gene blond-roşcate şi expresia feţei i se schimbă, din deschisă ca pînă atunci, devenind reţinută.

— Bună seara Carlsson, spuse el timid.

— Bună să-ţi fie inima, răspunse argatul, folosind un ton degajat, gata să treacă la unul de superioritate, de îndată ce se va lămuri ce-i cu flăcăul.

Gusten se aşeză la locul de cinste, cu coatele sprijinite pe pervazul geamului. Primi de la maică-sa o ceaşcă de cafea, în care puse imediat rachiu şi bău, privindu-l pe furiş pe Carlsson care luase păsările şi le examina.

— Grozave-s păsările astea, zise Carlsson, apăsîndu-le pe piept, ca să-şi dea seama dacă-s grase. Bun trăgător, după cîte pot eu să văd ; lovitura a nimerit chiar unde trebuia !

Gusten răspunse printr-un rînjet batjocoritor, dîndu-şi imediat seama că argatul habar n-are de vînătoare pentru că lăuda împuşcătura care nimerise în aripi făcînd pasărea improprie pentru momeală.

Dar Carlsson îi dădu înainte cu pălăvrăgeala, lăudă genţile de vînătoare din piele de focă, preţui puşca şi făcu tot ce putu ca să pară şi mai nepriceput în treburi pescăreşti, decît era în realitate, dacă nu mai rău.

— Unde l-ai lăsat pe Norman ? întrebă bătrîna, căreia începuse să-i fie somn.

— Trebuie să ducă uneltele în şură, răspunse Gusten, dar vine şi el acuşi.

— Rundkvist s-a şi culcat, ei, era şi timpul. Carlsson trebuie să fie şi el obosit, pentru că vine de la drum. Îi arăt eu unde poate dormi, dacă vine cu mine.

Carlsson ar mai fi stat bucuros, ca să vadă cum se goleşte clepsidra, însă aluzia era prea directă ca să mai poată îndrăzni să cadă în ispită. Şi bătrîna îl conduse în bucătărie, întorcîndu-se îndată la fiul ei, care-şi căpătase iarăşi expresia senină.

— Ei, ce zici de el ? întrebă bătrîna ; îmi pare cinstit şi supus.

— De, ştiu eu ? răspunse tărăgănat Gusten. Să nu crezi asta, mamă, prea vorbeşte mieros, puşlamaua !

— Mai las-o şi tu ; poate fi un om de treabă, chiar dacă pălăvrăgeşte prea mult.

— Crede-mă, mamă, ăsta-i un pişicher cu care o să avem mult de furcă pînă om scăpa de el. Dar nu face nimica ; trebuie să-şi muncească pîinea şi nu să

se gudure pe lîngă mine, că nu-i merge. Bine, bine, tu nu crezi niciodată ce spun eu, însă ai să vezi tu, ai să vezi ! Şi-o să-ţi pară rău, numai că o să fie prea tîrziu ! Parcă bătrînul Rundkvist n-a fost tot aşa ? Curgea numai miere de pe buzele lui, în schimb îi lipsea o spinare zdravănă, aşa că a trebuit să-l ţinem în cîrcă atîta vreme şi încă o să-l mai ţinem pînă la groapă. Flecari din ăştia, care-s tari doar cu gura, sînt buni numai la strachina cu mîncare. Crede-mă, mamă !

— Gusten, Gusten, eşti ca şi taică-tău, niciodată nu crezi c-or fi pe lume şi oameni buni şi ceri prea multe de la toţi ! Rundkvist nu-i marinar, e tot om de uscat, dar cunoaşte multe lucruri la care noi nu ne pricepem şi pe urmă, marinari tot nu mai găsim, pentru că se duc la marină, sau la vamă, sau se fac piloţi, aşa că aici vin doar oameni de uscat. Vezi tu, măi băiete, trebuie să te mulţumeşti cu ce găseşti.

— Ştiu prea bine că nimeni nu mai vrea să fie argat ; toţi aleargă după coroane[1] şi aici se strînge doar scursura uscatului. Să nu crezi cumva că vin aici, pe insule oameni aşezaţi ; nu vin decît cei care au motivele lor şi de aceea îţi zic eu iarăşi : fii cu ochii pe el !

— Tu să ţii ochii deschişi, Gusten, replică bătrîna, şi să ai grijă de avutul tău, pentru că într-o bună zi al tău va fi, şi-ar trebui să mai stai pe-acasă şi nu toată

[1] *Krona* — monedă suedeză ; *1 Krona= 100 öre.*

ziua — bună ziua pe mare ; măcar nu mai sta în calea celor ce muncesc, cum faci tu uneori.

Gusten începu să jumulească o gîscă şi răspunse :

— Ei, mamă, dar şi ţie îţi place să ai friptură pe masă, după ce toată iarna am dus-o numai cu carne de porc sărată şi peşte uscat, aşa că nu mai vorbi degeaba. De altfel, eu nu umblu prin cîrciumi şi trebuie să am şi eu o plăcere a mea. Mîncare avem, ca să ne săturăm, avem şi ceva bani la bancă, gospodăria nu se năruie ; iar dac-o lua foc, n-are decît, pentru că e asigurată.

— Da, nu se năruie gospodăria, ştiu eu asta, însă se cam strică toate ; gardurile trebuie drese, şanţurile curăţate, acoperişul grajdului e putred şi plouă peste vite ; nici un podeţ nu-i întreg, bărcile sînt uscate ca iasca, plasele trebuie cîrpite, beciul de lapte trebuie acoperit din nou. Vai-vai-vai, aşa de multe trebuie făcute şi niciodată nu se face nimic. Acuma însă o să le pună el toate pe roate, aşa nu mai merge ; acuma, cînd Carlsson a venit să facă rînduială, o să vedem noi dacă el e omul care ne trebuie.

— Bine, bine, lasă-l să facă de toate ! se burzului Gusten, plimbîndu-şi mîna prin părul scurt, care-i stătea ca nişte ţepi. Uite-l şi pe Norman ! Hai să iei o ceşcuţă, Norman !

Norman, mic de stat şi lat în spate, cu părul de un blond aproape alb, cu mustăţile mijind albe şi cu ochii albaştri, intră în cameră şi, după ce dăduse bună seara gospodinei, se aşeză lîngă tovarăşul său de vînătoare. După ce amîndoi eroii îşi scoaseră din buzunare

pipele de lut şi şi le umplură cu tutun negru, începură şi ei, vînătoreşte, la ceaşca de cafea cu rachiu, să depene, împuşcătură cu împuşcătură, toate faptele lor de pe ţărmul mării. Au mai pipăit şi păsările cu degetul, ca să caute rănile, au numărat alicele, au comentat focurile pierdute şi au făurit noi planuri pentru alte isprăvi.

În acest timp Carlsson se afla în bucătărie, ca să-şi ia în primire culcuşul.

Era o încăpere deschisă pînă în coama casei şi semăna cu o navă întoarsă cu carena în sus, plutind pe încărcătura alcătuită din toate bogăţiile lumii. Sus, sub acoperişul afumat, atîrnau de grinzi năvoade şi scule de pescuit ; mai jos, erau scînduri şi stinghii de bărci puse la uscat ; fuioare de in şi de cînepă, frînghii, fier moale lucrat, funii de ceapă, lumînări de seu, lăditze cu alimente ; pe o grindă erau aşezate, într-un şir lung, păsări de momit, proaspăt împăiate, pe o alta erau aruncate blăni de oaie, tăbăcite ; pe o a treia atîrnau cizme impermeabile, haine tricotate, albituri, cămăşi şi ciorapi ; şi între grinzi erau frigări de pîine cu biscuiţi găuriţi, beţe cu piei de ţipar, prăjini cu sfori de sondat şi undiţe.

Lîngă ferestruică era masa de lemn nevopsit, şi lîngă pereţi trei bănci care se puteau lărgi pentru dormit, acoperite cu cearşafuri foarte curate, însă grosolane.

Pe una dintre ele i-a arătat bătrîna lui Carlsson locul său şi, după ce s-a depărtat cu lumînarea, noul venit a rămas în lumina roşietică ce mai răzbătea de

la jarul din sobă şi de la o mică rază de lună ce se răsfrîngea pe podea şi pe rama geamului. Din motive de bună-cuviinţă, nu se folosea lumina la culcare, pentru că şi fetele îşi aveau culcuşul tot în bucătărie, iar Carlsson începu să se dezbrace în semiobscuritate. Îşi scoase haina şi cizmele şi luă ceasul din buzunarul vestei, ca să-l întoarcă la lumina jarului din sobă. Băgase cheiţa în gaură şi începuse s-o învîrtă nu tocmai îndemînatic, căci ceasul funcţiona doar duminica sau cu ocazia vreunei sărbători, cînd auzi de sub o plapumă o voce groasă şi înfundată :

— Mă, să fie-al dracului, are şi ceas !

Carlson tresări, se uită în jos şi zări, la lumina jarului, un cap zburlit, cu nişte ochi strălucitori, sprijinit pe două braţe păroase.

— O dată ce nu te priveşte pe tine, ce mă tot toci la cap ? răspunse el, ca să răspundă ceva.

— De două ori toacă popa la biserică, dacă vrei să ştii, deşi eu nu dau neam pe-acolo. Oricum, pare un băiat jantil, are şi saftian la carîmbii cizmelor !

— Da, aşa aş zice, şi am şi galoşi, dacă vrei să ştii.

— Isuse Cristoase ! are şi galoşi, atunci cu siguranţă că face cinste cu o înghiţitură !

— Da, fac şi asta, dacă-i cazul, răspunse Carlsson fără ezitare, căutînd ulciorul de lut. Fii bun şi cinsteşte !

Scoase dopul, trase o duşcă şi-i oferi celuilalt ulciorul.

— Dumnezeu să te răsplătească, ăsta zic şi eu că-i rachiu adevărat. Noroc şi bine-ai venit la noi ! Acuma eu am să-ţi spun tu, Carlsson, şi tu să-mi spui mie Rundkvist, zurliul, pentru că aşa mi se spune de obicei.

Şi după asta se băgă sub plapumă.

Carlsson, care se dezbrăcase între timp, se strecură şi el în pat, după ce-şi agăţase ceasul de solniţă şi-şi aşezase cizmele în mijlocul podelei, ca să iasă în evidenţă saftianul roşu al carîmbilor. Era linişte în începere şi după un timp se auzi sforăitul lui Rundkvist din colţul său de lîngă sobă. Carlsson stătea treaz şi cugeta la viitor ; ca un cui i se înfipseseră în cap cuvintele bătrînei, că el trebuie să fie cumva superior celorlalţi şi că el ar trebui să pună ferma pe picioare. În jurul acestui cui i se învălmăşeau toate gîndurile, de parcă ar fi avut un cucui în cap. Stătea aşa şi se gîndea la scrinul de mahon, la părul blond-roşcat al băiatului şi la ochii lui bănuitori. Se vedea pe sine cu o legătură mare de chei pe un inel de oţel, zornăindu-i în buzunar, vedea cum vine cineva şi-i cere bani, cum el îşi ridică şorţul de piele, mişcă piciorul drept, îşi bagă mîna în buzunar şi simte cheile pe coapsă ; caută prin legătura de chei, ca şi cum ar scărmăna cîlţi şi, cînd pune mîna pe cheia cea mai mică, cea care merge la scrin, o bagă în broască aşa cum băgase degetul cel mic aseară, însă broasca, ce părea un ochi cu pupilă, devine rotundă, mare şi neagră ca gura ţevii de puşcă, iar la celălalt capăt al ţevii

vede ochiul roşu, de băbuşcă, al băiatului ţintindu-l exact, fix, ca şi cum ar fi vrut să-şi apere aurul.

Cineva umblă la uşa bucătăriei şi Carlsson tresări din aţipeala lui. În mijlocul camerei, unde lumina lunii făcea să se profileze pe zid geamul, se aflau două trupuri îmbrăcate în alb care curînd se cufundară într-un pat ce scîrţîi zdravăn, ca o barcă ciocnită de un pod putred ; pe urmă se aşezară sub cuvertură şi rîseră pe înfundate, pînă se potoliră.

— Noapte bună, fetiţelor, se auzi vocea mieroasă a lui Rundkvist. Visaţi-mă, dacă vreţi să vă iubesc !

— Da, chiar de asta ne arde nouă acum, răspunse Lotten.

— Taci, nu-i mai răspunde ticălosului ăstuia, o preveni Clara.

— Vai ce drăguţe sînteţi... of ! Dacă aş putea să fiu şi eu tot aşa de drăguţ... aşa... ca voi ! oftă Rundkvist. Doamne, Doamne, îmbătrîneşti şi nu mai poţi ce-ţi dă ghes inima, iar viaţa asta nu mai e decît o zdreanţă. Noapte bună, copilelor şi băgaţi de seamă la Carlsson, pentru că are ceas şi cizme de saftian ! Da, da, ce norocos mai e şi Carlsson ăsta. Norocul vine şi pleacă, norocos e cine a luat fata. Ce vă tot hliziţi acolo, în cotlonul vostru ? Ascultă, Carlsson, n-ai putea să-mi mai dai o înghiţitură, e groaznic de frig aici, trage de la sobă.

— Nu-ţi mai dau nimic, acuma vreau să dorm, îl repezi Carlsson, care fusese stingherit din visele lui despre viitor, în care nu era vorba nici de vin, nici

de fete, ci de organizarea cît mai reuşită a situaţiei sale de „superior".

Se făcu din nou tăcere şi doar din discuţia vînătorilor mai răzbătea cîte un zvon de povestire prin cele două uşi, iar vîntul de noapte stîrnea din cînd în cînd portiţa sobei.

Carlsson închise iar ochii şi auzi în aromeala lui vocea şoptită a Lottei recitînd ceva, la început neclar şi care se înşirui treptat în cuvinte legate unele de altele, din care desprinse : *„şinuneducepenoiîninspităcineizbăveştedecelrăucăciatacîmpărăţiaşiputereaşimărireaamin !* Noapte bună, Clara ! Somn uşor"

După puţin timp, din patul fetelor se auziră sforăituri, iar Rundkvist trăgea adevărate salve, de tremurau geamurile, fie în glumă, fie în serios. Carlsson însă rămase pe jumătate treaz şi nici el singur nu mai ştiu dacă-i treaz sau doarme, pînă ce simţi că se ridică cuvertura şi un trup muşchiulos şi asudat se strecură lîngă el.

— Eu sînt, Norman ! auzi el lîngă sine o voce şi pricepu că este arşatul, pe care trebuia să-l aibă ca tovarăş de pat.

— Ia te uită, s-a întors vînătorul acasă, scîrţîi basul ruginit al lui Rundkvist. Şi eu care credeam că-i Calle [1], care a ieşit să împuşte ceva sîmbătă seara.

— Sigur că tu ştii să tragi, Rundkvist, tu care n-ai pus niciodată mîna pe puşcă, îl repezi Norman.

[1] Diminutiv de la Karl.

— Eu să nu știu ? replică bătrînul, vrînd să aibă el ultimul cuvînt.

— Eu pot să împușc graurul negru cu țeava de suflat, chiar de aici, din așternut.

— Ați stins focul ? interveni vocea prietenoasă a țărăncii, vorbind din vestibul.

— Da, da, răspunseră ei în cor.

— Atunci, noapte bună !

— Noapte bună, mătușă !

La început se auziră ici și colo respirații adînci, gîfîieli apoi totul se transformă într-un sforăit general.

Carlsson însă mai rămase o vreme pe jumătate treaz și numără gearmurile, pentru ca visul să devină un vis adevărat.

CAPITOLUL AL DOILEA

Unde-i vorba despre hodina şi truda duminicii, păstorul cel bun şi oile rătăcite, becaţele care-şi primesc partea ce li se cuvine şi argatul care primeşte o cameră

Cînd Carlsson se trezi de cîntecul cocoşilor în dimineaţa de duminică, toate paturile erau goale, fetele, în jupoane, stăteau lîngă sobă, iar soarele strălucitor bătea din plin în bucătărie.

Carlsson îşi trase repede pantalonii şi ieşi în curte ca să se spele. Tînărul Norman era de-acum afară pe un butoi de heringi, iar atotştiutorul Rundkvist, îmbrăcat într-o cămaşă de noapte curată, mare cît un cearşaf, şi încălţat cu cizmele cele bune, îl tundea. Carlsson se spălă cu o pojghiţă de săpun verde, lîngă o oală de fier fără suport, care-i fusese indicată drept lighean.

În fereastra camerei apăru figura pistruiată şi plină de săpun a lui Guston care, cu tot felul de grimase groaznice, stînd în faţa unui ciob de oglindă cunos-

cut sub numele de „privitorul duminical", plimba în sus şi în jos briciul sclipind în soare.

— Mergeţi azi la biserică ? întrebă Carlsson, în chip de bună-dimineaţa.

— Nu, nu prea intrăm noi aşa des în Casa Domnului, răspunse Rundkvist ; avem de vîslit două mile încolo şi tot atîtea încoace, şi nu trebuie să necinstim ziua de odihnă cu o trudă nefolositoare.

Lotten ieşi la rîndul său şi spălă cartofii, iar Clara merse în cămara de provizii ca să aducă peşte sărat din bordeiul de iarnă sau cavoul familiei, în care erau depozitaţi pentru nevoile curente ale casei toţi peştii mici, indiferent de soiul lor, rămaşi din năvoade şi din bazinul cu peşte, şi care nu puteau fi păstraţi. Zăceau aici, claie peste grămadă cleni palizi laolaltă cu ocheane roşii, bibani, ştiuci mici de prăjit, cambule, lini, ţipari şi toţi aveau ceva vătămat, branhii zdrenţuite, un ochi scos, o înţepătură de furcă în spinare, o rană deschisă în burtă şi aşa mai departe. Fata luă un pumn de peşti, îi spălă de sare cît putu mai bine şi depuse toată adunătura în tigaie.

În timp ce gustarea de dimineaţă era pe foc, Carlsson se îmbrăcase şi pornise să dea o raită prin curte, să cerceteze puţin proprietatea.

Casa, alcătuită propriu-zis din două clădiri, era aşezată pe o înălţime, în partea de sud, la capătul unui *vik* [1] lung şi puţin adînc care pătrundea atît de mult în insulă încît de acolo nu mai vedeai marea

[1] Golf asemănător cu un fiord miniatural.

deschisă şi puteai să te crezi lîngă un lac mic din interiorul uscatului. Pantele dealului coborau într-o vale acoperită de luncă, păşuni şi locuri îngrădite, încadrate de o pădure de mesteceni, anini şi stejari. În partea de nord a golfului, o colină înaltă, acoperită cu brazi, apăra insula de vînturile reci, iar în partea sudică a acesteia alternau rînduri de molifţi şi pădurici de mesteacăn cu mlaştini şi cu bălţi între care apărea ici şi colo cîte o palmă de ogor.

Pe colină, lîngă casa locuită, era magazia de provizii şi la oarecare depărtare se înălţa casa mare, o clădire din grinzi, vopsită în roşu, cioplită grosolan, destul de mare, pe care şi-o clădise bătrînul Flod pentru situaţii speciale şi care acum era nelocuită, pentru că văduva nu voia să stea acolo singură şi-i părea inutil să facă prea multe focuri, în dauna pădurii.

Ceva mai departe, spre imaş, era grajdul şi şopronul ; lîngă un grup de stejari uriaşi îşi aveau locul umbrit pivniţa şi baia de abur ; iar în fund de tot, pe pajiştea din sud, se putea zări acoperişul unei fierării părăginite.

Jos, spre ieşirea din golf, se înşirau şoproane pînă la podeţ, unde era şi debarcaderul.

Fără să admire frumuseţea peisajului, Carlsson părea că este totuşi impresionat de tabloul dinaintea sa. Golful bogat în peşte, pajiştile netede, ogoarele uşor înclinate, apărate de vînt, pădurea deasă, crînguri de arbori cu trunchiul înalt, totul însemna un venit bogat, dacă o mînă harnică s-ar fi priceput să-şi

folosească puterile şi să scoată la lumina zilei comorile ascunse în pămînt.

După ce se învîrti un timp, fu întrerupt din gîndurile sale de un „hei" răsunător, pornit din fereastra casei, repercutat pe deasupra golfului şi a strîmtorii şi imediat trimis înapoi dinspre şură, imaş şi fierărie, în acelaşi ton.

Fusese Clara care-i strigase la gustarea de dimineaţă şi îndată cei patru bărbaţi se aşezară în jurul mesei din bucătărie, pe care se aflau cartofi fierţi şi peşte sărat, unt, pîine de secară şi rachiu — pentru că, în definitiv, era duminică. Bătrîna se învîrtea în jurul lor şi le ura poftă bună, aruncînd din cînd în cînd cîte o privire spre plita pe care clocotea fiertura pentru păsări şi porci.

Carlsson luase loc în capul mesei, Gusten se aşezase pe o latură, Rundkvist pe cealaltă şi Norman în coada mesei, încît nu se putea şti cine are locul de cinste, dacă nu cumva ai fi crezut că-s patru preşedinţi în şedinţă. Carlsson conducea totuşi discuţiile şi-şi accentua opiniile bătînd cu furculiţa în masă. Vorbea despre agricultură şi creşterea vitelor ; Gusten însă, sau nu răspundea sau vorbea despre peşti şi vînat, sprijinit de Norman, iar Rundkvist stătea ca un observator imparţial şi mai arunca, din cînd în cînd, paie pe foc, dacă lupta ameninţa să se învăpăieze şi sufla în foc, cînd ameninţa să se stingă, înţepa în dreapta şi pişca în stînga, arătînd onoratei societăţi că unul era mai prost ca celălalt şi că doar el singur dacă mai are ceva minte.

Gusten nu-i răspundea niciodată direct lui Carlsson, ci se adresa totdeauna vecinului, iar Carlsson văzu că nu trebuie să se aştepte din parte-i la nici un fel de prieteşug.

Norman, cel mai tînăr, simţea că e mai bine să se ţină de stăpîn, cu care era de altfel cel mai sigur.

— Păi de, ca să ţii porci, cînd n-ai lapte la fermă, asta nu prea-i o socoteală bună, îşi dădu cu părerea Carlsson : şi n-ai cum să ai lapte, dacă nu semeni trifoi de cu toamna. Agricultura cere circulaţie ; trebuie să circule mereu, una după alta.

— Da, da, tot aşa-i şi cu peştele, vezi tu, Norman, se întoarse Gusten către vecinul său ; înainte de a se fi terminat cu cambulele, nu ne putem gîndi să punem plasele pentru heringi şi prinsul cambulelor nu începe înainte de puitul ştiucii. Aşa se leagă una de alta şi cînd îşi ia valea una, se bagă alta. Nu-i aşa, Norman, ce zici ?

Norman aproba zelos şi repeta refrenul, pentru mai multă siguranţă cînd îl observă pe Carlsson că se pregăteşte pentru alt subiect :

— Aşa-i, aşa-i, cînd îşi ia valea una, se bagă alta.

— Cine şi-o bagă ? se înfipse Rundkvist, iar Carlsson care era cu coada unei ocheane între dinţi, şi se străduia să ia din nou cuvîntul, trebui să se alăture rînjetelor celorlalţi, provocate mai mult de bucuria răutăcioasă de-a fi scos de pe rol agricultura, decît de gluma propriu-zisă. Încurajat de aprobarea celorlalţi, Rundkvist abătuse discuţia de la subiectul abor-

dat, aşa încît nici o vorbă serioasă nu-şi mai găsea ascultători.

După ce se sfîrşi micul dejun, veni bătrîna şi-i rugă pe Carlsson şi pe Gusten s-o urmeze, ca să dea o raită prin curte şi pe ogoare, să se sfătuiască în privinţa împărţirii muncii şi să chibzuiască ce s-ar putea face ca să pună pe picioare ferma ; pe urmă trebuiau să se strîngă în bucătărie, ca să citească predica.

Rundkvist se lungi pe banca de lîngă sobă şi-şi aprinse o pipă. Norman îşi luă armonica şi se aşeză pe prispă iar ceilalţi ieşiră în curte. Carlsson băgă de seamă, cu oarecare satisfacţie, că situaţia fermei este mai rea decît nădăjduise el.

Douăsprezece vaci zăceau în genunchi şi mîncau muşchi şi paie, pentru că nutreţul se terminase. Toate încercările de a le ridica în picioare rămăseseră zadarnice şi după ce el şi cu Gusten mai încercară să le scoale cu o scîndură băgată pe sub burtă, le lăsară în plata Domnului.

Carlsson clătină din cap cu mult înţeles, ca un medic care pleacă de la căpătîiul unui muribund, păstrîndu-şi sfaturile bune şi propunerile de îndreptare pentru mai tîrziu.

Cu perechea de boi era încă şi mai rău, pentru că abia terminaseră aratul de primăvară, iar oile abia puteau să roadă scoarţa goală a crengilor de mult văduvite de frunze.

Porcii erau slabi, ca nişte ciini de vînătoare ; găinile rătăceau prin curte, bălegarul era aruncat peste tot, iar apa curgea în pîrîiaşe, pe unde nimerea.

După ce totul fu parcurs şi găsit într-o situaţie jalnică, Carlsson lămuri că nu se mai putea face nimic alta decît să opereze cu cuţitul.

— Şase vaci care dau lapte fac mai mult decît douăsprezece care flămînzesc ! Carlsson examină pe îndelete aspectul vacilor, indică, cu multă siguranţă, pe cele şase care trebuiau puse la îngrăşat, după care se duse la măcelar.

Gusten ridică obiecţii, însă Carlsson asigură şi susţinu că trebuie să fie tăiate ! E tot aşa de sigur că trebuie omorîte, după cîte este el de sigur că trăieşte !

Şi pe urmă va trebui să se facă o altă rînduială. Mai întîi şi-ntîi, trebuie să se cumpere fîn bun, uscat, înainte de-a mîna vitele la pădure.

Cînd Gusten auzi că-i vorba de cumpărat, protestă cu cea mai mare energie, zicînd că trebuie cheltuiţi doar banii pe care-i va produce el cu ferma, dar bătrîna îl făcu să tacă, lămurindu-l că nu se pricepe la lucrurile astea.

Şi după cîteva dispoziţii mai puţin importante, provizorii, părăsiră curtea şi plecară pe ogoare.

Aici erau întinderi întregi în paragină.

— Vai-vai-vai, oftă compătimitor Carlsson, văzînd un pămînt atît de bun, lucrat cu metode aşa de învechite — vai de mine, ce copilărie ! Nimeni pe lume nu mai lasă cîmpul în paragină ; cînd poţi pune trifoi şi-l poţi cosi în fiecare an, de ce să-l laşi la cîte doi ani ?

Gusten era de părere că recolta anuală sleieşte pămîntul, care are nevoie de odihnă, ca şi oamenii, dar

Carlsson îl lămuri că semănătura de trifoi îngraşă pămîntul în loc să-l sleiască, şi-l fereşte de buruieni.

— Cine a mai auzit una ca asta : semănături care îngraşă, opină Gusten, care nu putea înţelege explicaţia lui Carlsson despre felul cum îşi iau ierburile hrana mai ales „din aer".

Pe urmă cercetară şanţurile de irigaţie şi le găsiră pline cu apă de infiltraţie, în întregime năpădite de buruieni şi cu scurgere proastă. Grînele crescuseră ca nişte pete, de parcă ar fi fost aruncate cu pumnul, iar buruienile se lăfăiau în voie printre lanuri. Livezile erau nesăpate, iar frunzele vechi acopereau şi înăbuşeau iarba, lipite grămadă ca nişte plăcinte. Gardurile erau gata să cadă, podeţele cam lipseau, adică toate erau în paragină, aşa cum i le înfăţişase bătrîna lui Gusten în convorbirea din seara trecută. Gusten însă nu ascultă critica întemeiată a lui Carlsson, respingînd-o ca pe ceva de prisos, ca o cicăleală supărătoare despre lucruri trecute, temîndu-se de munca multă care-i stătea în faţă şi de cheltuielile care ar fi trebuit să le facă maică-sa.

Pe urmă, cînd se îndreptară spre staulul viţeilor, Gusten rămase în urmă, iar cînd ceilalţi intrară în pădure, el dispăru. Femeia strigă de cîteva ori după el, „hei", însă nu primi nici un răspuns.

— Bine, bine, n-are decît să plece, bombăni bătrîna ; vezi, aşa-i treaba cu Gusten, totdeauna a fost lăsător şi trîndav, cînd nu-i vorba de mare şi de puşcă. Dar nu trebuie să-l judeci prea aspru, Carlsson, pentru că nu-i chiar aşa de rău cum pare. Asta-i

din cauză că taică-său avea de gînd să scoată ceva mai deosebit din el, nu voia să-l facă argat şi de aceea l-a lăsat să facă ce-o vrea ; cînd era de vreo doisprezece ani, avea barca lui şi bineînţeles şi puşcă ; de atunci nu s-a mai putut înţelege nimeni cu el. Acuma însă pescuitul a început să nu mai facă parale şi de aceea am fost silită să mă gîndesc la pămînt, care-i mai sigur decît marea ; şi-ar fi mers toate bine dacă Gusten s-ar fi priceput să conducă oamenii, dar el se înhăitează mereu cu băietani, aşa că nu-i de nici o treabă ca lumea.

— Da, aşa-i mătuşică, e drept că nu-i prea bine să te amesteci cu tot felul de oameni, prinse ocazia Carlsson ; şi de asta voiam să-ţi spun, mătuşă, aici, între patru ochi, că dacă vrei ca să fiu eu un fel de ştab printre ei, ar trebui să mănînc în cameră şi să dorm singur în odaia mea, pentru că altfel nu mai poate fi vorba de nici un fel de respect şi n-am s-o mai pot scoate la capăt.

— De, Carlsson, în ceea ce priveşte mîncatul în cameră, zise ţăranca neliniştită, sărind un pîrleaz, nu prea ţine. Azi nu mai merge aşa cu oamenii, nu mai îngăduie să mănînci în altă parte decît împreună cu ei, în bucătărie ; nici Flod n-a îndrăznit s-o mai facă, ca să nu mai vorbim de Gusten ; dacă am încerca, ar începe tărăboiul în privinţa mîncării şi s-ar pune în contra. Nu, nu putem face asta. Cît priveşte dormitul în odaia ta, asta-i altă gîscă, vedem noi cum facem ; de altfel mă gîndesc că şi aşa dorm prea mulţi în bu-

cătărie, iar Norman, cred eu, ar fi prea mulţumit ca să doarmă singur şi să nu mai împartă patul cu altul.

Carlsson găsi că-i mai bine să se mulţumească cu jumătate de victorie şi să amîne tratativele pentru altă dată.

Acum ajunseseră în pădurea de brazi, unde mai rămăsese printre bolovani o dîră de zăpadă murdărită de praf şi cetină ; sub soarele înţepător de aprilie brazii începuseră deja să asude răşină ; la picioarele lor înfloreau ghioceii iar sub tufele de alun, anemone albastre străpungeau frunzişul putred. Din muşchi se ridica un abur cald. Printre trunchiurile de copac se zăreau fire de păianjen trenurătoare, plutind sclipitor dinspre gardul viu spre luncă, şi în depărtare se vedea suprafaţa albastră a golfului, încreţită de o briză uşoară ; veveriţele săreau prin crengi de brad, iar ghionoaia verde ciocănea şi ţipa.

Femeia umbla cu paşi mărunţi pe potecă, printre cetine şi rădăcini, iar Carlsson, care mergea în urma ei, îi vedea apărînd şi dispărînd, de sub marginea rochiei, în mersul ei elastic, talpa încălţămintei şi îşi zicea că în ajun i se păruse c-ar fi mult mai bătrînă.

— Mătuşă, dar sprintenă mai mergi, găsi potrivit Carlsson să-şi manifeste sentimentele sale primăvăratice.

— Ei, nu mai spune ; s-ar zice că vrei să-ţi baţi joc de o femeie bătrînă.

— Nu, nu, eu cred totdeauna ce spun, o asigură Carlsson cu o expresie sinceră şi dacă trebuie să

mă ţin după dumneata, au să mă treacă toate năduşelile.

— Oricum, nu mai avem mult de mers, răspunse bătrîna, oprindu-se ca să mai răsufle. Aici poţi să vezi şi tu, Carlsson, cum e peste tot pădurea ; mai ales vara, ţinem acolo vitele, cînd nu sînt afară, pe ostrov.

Carlsson aruncă o privire competentă spre pădure şi văzu cîţiva stînjeni de lemn bun de foc şi nişte trunchiuri de copac bune, căzute peste cioate.

— Dar prost mai e îngrijită pădurea, Doamne, Doamne ; zac aici, laolaltă, vlăstare tinere şi coroane mari de copac, încît nici mama dracului n-ar putea să se mai descurce !

— Da, Carlsson, vezi singur în ce stare sînt toate aici şi pe toate le las în seama ta, ca să faci şi să dregi cum te-oi pricepe mai bine ; sînt sigură că ai să ştii să le pui pe picioare, nu-i aşa, Carlsson ?

— Desigur, am să fac tot ce-mi va sta în putinţă, dacă şi ceilalţi îşi fac datoria şi în privinţa asta dumneata ar trebui să mă sprijini, mătuşă, o prelucră Carlsson, simţind că va întîmpina greutăţile unui caporal pus să comande oameni mai vechi în servici decît el.

În timp ce cumpănea neîntrerupt în ce fel ar vrea să obţină şi să păstreze autoritatea — o condiţie indispensabilă pentru înflorirea fermei, ajunseră acasă. Acum trebuia citită predica, dar nici un bărbat nu era vizibil. Cei doi vînători erau în pădure cu puştile, iar Rundkvist se ascunsese, probabil, ca de obicei, într-un colţişor însorit, cum se întîmpla întotdeauna

cînd trebuiau să asculte cuvîntului Domnului. Carlsson asigură că se putea descurca şi fără auditoriu. Dacă fetele deschideau uşa spre bucătărie, puteau să prindă şi ele cîte un cuvînt, printre clocotele oalelor. Iar cînd bătrîna îşi exprimă îngrijorarea că nu va putea citi, Carlsson se arătă cu totul şi cu totul gata să ia toate pe seama sa.

Dumnezeule, Doamne, citise de atîtea ori în viaţa lui predica în casa procurorului, încît să n-aibă nici o grijă!

Femeia căută în almanah textul zilei respective în care, astăzi fiind a doua duminică după Paşti, se vorbea despre păstorul cel bun. Carlsson luă de pe etajeră predicile lui Luther şi se aşeză pe un scaun, în mijlocul camerei, socotind că de acolo ar putea fi văzut de-o întreagă adunare. Apoi deschise cartea de psalmi şi începu, cu glas ridicat, parcurgînd toată gama, cum îi auzise el pe vînzătorii ambulanţi de biblii şi cum făcea şi el acum, începînd să predice textul:

— „În vremea aceea zise Isus iudeilor: «Eu sînt păstorul cel bun. Păstorul cel bun îşi dă viaţa pentru oi; dară cel plătit, care nu este păstor, şi ale cărui oi nu sînt ale lui, cînd vede lupul venind, lasă oile şi fuge.»"

Un minunat sentiment al răspunderii personale puse stăpînire pe cititor cînd pronunţă cuvintele: „Eu sînt păstorul cel bun", şi aruncă o privire, plină de înţeles, spre fereastră, ca şi cum i-ar fi căutat pe cei doi simbriaşi fugiţi, Rundkvist şi Norman.

Bătrîna îşi dădu asentimentul din cap, îndurerată, şi luă pisica în poală de parcă şi-ar fi deschis braţele către oile pierdute.

Iar Carlsson citi mai departe, cu voce emoţionată şi tremurătoare, ca şi cum ar fi fost ceva scris de el însuşi :

— „Dară cel plătit fuge — da, el fuge, mai brodă Carlsson — căci el este plătit — strigă el — şi nu-i pasă de oi. Eu sînt păstorul cel bun. Eu îmi cunosc oile mele şi ele mă cunosc pe mine", completă el pe de rost, ca şi cum ar fi rostit o sentinţă din catechism. Pe urmă coborî glasul, închise ochii, de parcă l-ar fi durut adînc răutatea oamenilor şi, suspinînd, accentuînd puternic şi privind în lături, dădu de înţeles că ar cunoaşte anume mişei tăinuiţi, însă nu vrea să facă el pe acuzatorul : „Mai am şi alte oi, care nu sînt din staulul acesta ; şi pe acelea trebuie să le aduc la mine. Ele vor asculta de glasul meu !" Şi cu un zîmbet transfigurat, profetic, plin de speranţe, de consolare, şopti : „Şi va fi o turmă şi un păstor".

— Şi un păstor ! repetă ca un ecou bătrîna, ale cărei gînduri se îndreptau în cu totul altă direcţie decît ale lui Carlsson.

Pe urmă trecu la cartea de predici ; îşi aruncă o privire peste pagini şi făcu o strîmbătură cînd văzu că e „lungă porcăria", însă îşi făcu curaj şi se apucă de treabă. Tratarea subiectului nu se potrivea pe de-a întregul cu intenţiile sale ; şi ţinea mai curînd de concepţia simbolic-creştină, încît interesul său nu mai

era atît de viu ca la text. Străbătu coloanele în goană nebună şi viteza creşcu la întorsul foilor, cînd putu să întoarcă cîte două deodată, fără ca femeia să-şi dea seama de ceva.

Totuşi, cînd văzu că se apropie sfîrşitul, moderă ritmul, ca să nu pară „amin"-ul prea brusc. Cu toate acestea, era prea tîrziu ; la ultima întoarcere de pagină scuipase prea tare pe degetul mare şi trăsese trei foi deodată, pomenindu-se, pe nepregătite, la „amin", în partea de sus a paginii care urma, izbindu-se de „amin" ca şi cum s-ar fi izbit cu capul de perete. Femeia se trezi la şoc şi privi somnoroasă la ceas, din care cauză Carlsson repetă „amin"-ul garnisit un pic cu „în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh şi din voia Mîntuitorului nostru Isus Cristos".

Ca să mai rotunjească sfîrşitul şi să mai răscumpere ce stricase, citi un *Tatăl nostru*, atît de rar şi de pios încît bătrîna, care şedea în soare, aţipi din nou cu capul în piept şi găsi destul timp să se trezească în vreme ce Carlsson, ca să evite vreo explicaţie neplăcută, îşi sprijini capul în mîna stîngă, pentru a spune în gînd o rugăciune pe care nu era îngăduit s-o întrerupi.

Bătrîna, care se simţea la rîndul ei vinovată, voi să se arate cît a fost de atentă, comentînd cu cuvinte proprii frazele prinse din zbor, dar Carlsson o întrerupse cu explicaţia peremptorie, conform textului de bază şi propriilor cuvinte ale Mîntuitorului că, nici mai mult nici mai puţin, trebuie să fie o turmă şi un

păstor! Unul exclusiv, unul pentru toți, unul, unul, unul!

Între timp Clara îi chemă la masa de prînz și din adîncul pădurii se auzi de două ori „hei" ca semn de recunoaștere, secundat de trosnetele puștilor, iar din fierărie răsună, ca dintr-un stomac înfometat, „po", sunetul atît de original al lui Rundkvist, pe care nimeni nu-l putea confunda.

Curînd după asta se zăriră oile rătăcite, călcînd cu pas ușor și grăbindu-se spre masă, unde întîmpinară reproșurile bătrînei că au lipsit de la lectura spirituală; aceşti inocenți nu rămăseseră fără răspuns, afirmînd că nu auziseră chemarea, pentru că altfel ar fi venit cu siguranță.

Carlsson păstră o demnitate potrivită cu masa de duminică, în timp de Rundkvist vorbea într-o încîlcită limbă idiomatică despre „rimarcabele pogrese" ale agriculturii, încît Carlsson pricepu că acesta fusese deja atras și încorporat în partidul de opoziție.

După masă, unde felul principal era alcătuit din niște gîște sălbatice gătite cu lapte și cu boabe de piper, fiecare bărbat își căută un locușor pentru dormit, numai Carlsson își luă din cufăr cartea sa de psalmi și se așeză afară, pe colnic, unde se afla un bolovan mare, uscat, întors cu spatele spre fereastră, pentru cazul că ar fi ațipit un pic, iar țăranca socoti că face ceva foarte lăudabil față de felul în care se risipea de obicei timpul duminica după masă.

Cînd i se păru lui Carlsson că a trecut un timp suficient ca meditația lui să pară verosimilă, se ridică

şi intră în cameră fără să bată, exprimîndu-şi dorinţa de a-şi vedea odaia de dormit. Ţăranca voia să-l amîne pentru mai tîrziu, pretextînd că odaia trebuie curăţată şi aşa mai departe, dar Carlsson nu se lăsă înduplecat, aşa că bătrîna îl conduse în pod unde, în fund de tot, sub acoperiş, fusese înjghebată o cămăruţă pătrată, cu o ferestruică acuma tăinuită de un rulou cu dungi albastre. Camera era înzestrată cu un pat, o mesuţă lîngă fereastră şi o carafă de apă pe masă. Pe perete atîrna ceva ce părea a fi nişte haine, acoperite cu o pînză albă protectoare, iar mai de aproape se dovediră chiar a fi haine, căci ici se zărea un guler, colo un crac. Jos era o poliţă plină cu încălţăminte bărbătească şi femeiască laolaltă, iar în colţ, lîngă uşă, un lădoi zdravăn ferecat cu şild de aramă ciocănită.

Carlsson trase în sus ruloul şi deschise fereastra ca să primenească aerul prea închis, mirosind a umezeală, camfor, piper şi pelin, după care îşi puse şapca pe masă, lămurind că aici se poate dormi bine, iar la temerea femeii că frigul ar putea să-i dăuneze, o asigură că e obişnuit să doarmă în camere neîncălzite, avantaj de care i-ar fi imposibil să beneficieze în bucătăria încălzită.

Ţăranca socotea că se cam grăbeşte şi voia să scoată mai întîi hainele, ca să nu se îmbibe de fum de tutun, însă Carlsson îi promise că nu va fuma şi o rugă să lase lucrurile la locul lor: el nici n-are să se uite la ele şi-n ceea ce-l priveşte, mătuşica nu trebuia să-şi facă nici o grijă cu dereticatul şi aranjatul.

Seara se va culca liniştit în pat, iar dimineaţa îşi va vărsa singur apa de spălat şi-şi va face patul, încît nimeni nu trebuie să mişte nici un deget pentru el, înţelegînd perfect cît de grijulie trebuie să fie mătuşica pentru avutul ei, căci aici părea să fie o grămadă de lucruri grozave.

După ce-a năucit-o de tot pe bătrînă, Carlsson coborî, îşi urcă cufărul şi ulciorul cu rachiu, îşi atîrnă haina într-un cui lîngă fereastră şi îşi rîndui cizmele de apă la un loc cu celelalte.

Pe urmă ceru o consfătuire, la care era necesară şi prezenţa lui Gusten, întrucît acum trebuia împărţită munca şi fiecare urma să-şi primească sarcina.

Gusten, adus cu oarecare dificultate, s-a lăsat greu înduplecat să stea un timp în cameră, neluînd totuşi parte la dezbateri şi răspunzînd cu obiecţii la întrebările care i se puneau, făcînd doar greutăţi, cu un cuvînt, aşezîndu-se de-a curmezişul.

Carlsson căută să-l cîştige prin măguleli, să-l copleşească cu competenţa sa, să-i insufle consideraţie pentru superioritatea celui mai vîrstnic, însă nu făcea decît să toarne apă peste foc. În sfîrşit, ambele părţi osteniră şi Gusten dispăru pe neobservate, fără să se fi stabilit ceva.

Între timp se lăsase seara şi soarele pieri în vălurile de ceaţă care se ridicaseră pe cer şi-l acoperiseră cu norişori albi ; aerul era călduţ. Carlsson rătăci la întîmplare de-a lungul arăturii şi ajunse la ţarcul vitelor ; merse mai departe printre tufele de alun înverzite şi încă străvezii pe jumătate, care formau un fel

de tunel ce ducea spre ţărmul mării în locul unde lemnul tăiat aştepta să vină cumpărătorul cu iahtul.

Deodată se opri zărindu-i, printre tufe, pe Gusten şi pe Norman care se urcaseră pe o coastă şi, cu puştile la ochi, se uitau şi pîndeau în toate părţile.

— Sst ! acuşi vine ăla ! şopti Gusten, însă destul de tare ca să audă şi Carlsson care, crezînd că-i vorba de el, se ascunse într-un tufiş.

Dar pe deasupra brazilor tineri veni în zbor o pasăre, încet şi greoi ca o bufniţă, cu aripile atîrnînd moale şi imediat după ea, o alta.

— Knorr-orr-orr-vîp, se auzi prin aer şi pe urmă pang ! pang ! din amîndouă puştile, din care alicele şi fumul ieşeau snop.

Trozni ceva în ramurile unui mesteacăn şi o becaţă se rostogoli la o aruncătură de piatră de Carlsson.

Trăgătorii se repezisă şi prinseră prada, ceea ce dădu naştere la o mică dispută.

— Asta şi-a primit porţia, zise Norman, începînd să smulgă penele de pe pieptul pasării calde încă.

— Mai ştiu eu pe unul căruia i-aş da o porţie ! zise Gusten, care, cu toată febra vînătoarei, avea şi alte preocupări. Gîndeşte-te, secătura asta o să aibă camera lui !

— Nu mai spune ! se miră Norman.

— Da, da, şi acuma se apucă să facă ordine la fermă ! Parcă n-am şti noi mai bine decît el ce-nseamnă să faci ordine ! Asta-i chestia : mătura nouă mătură mai bine ! Cît timp e nouă, se înţelege ; dar n-are decît să aştepte, i-arăt eu lui mătură ! Nu-s eu

ăla care să coboare pînzele în faţa unui vagabond ca ăsta ! Doar să se apropie şi-i arăt eu ce n-a mai văzut ! Sst ! vine altul acuma.

Puşcaşii încărcară armele şi se întoarseră repede la pînda lor, iar Carlsson se strecură prevăzător, spre casă, hotărît să ia o poziţie ofensivă, de îndată ce va fi destul de bine înarmat.

Seara, cînd intră în odăiţa lui, trase perdeaua şi aprinse lumînarea, simţindu-şi pentru prima oară inima strînsă, pentru că era singur ; încerca şi o oarecare teamă faţă de cei de care se izolase. Pînă acum fusese obişnuit să fie în societatea altora, la orice oră din zi sau noapte, să-i audă mereu şi să fie ascultat cînd vorbeşte. Acuma era linişte în jurul său, atîta linişte încît el, din obişnuinţă, aştepta să i se vorbească şi i se părea că aude voci care nu existau ; iar capul său, care pînă acuma scăpa de gînduri prin vorbă, se umplu de un surplus de gînduri nefolosite, care germinau şi voiau să iasă la lumină într-o formă oarecare, sfărîmînd învelişul, producîndu-i o indispoziţie în trup, încît somnul nu voia de loc să se arate.

Începu şi el să umble în ciorapi, încoace şi încolo, prin odăiţa strîmtă, între fereastră şi uşă, concentrîndu-şi toată atenţia asupra muncii care trebuia făcută în ziua următoare ; orîndui în minte toate treburile şi le repartiză, prevăzînd împotrivirile şi învingînd greutăţile, iar după o oră de muncă avea mintea limpede, capul în perfectă ordine şi liniat ca un registru, în care toate conturile erau trecute la locul lor şi

însumate, încît puteai să-ţi dai seama de situaţia exactă dintr-o privire.

Pe urmă se băgă în pat şi cînd se văzu singur între cearşafuri curate şi proaspete, fără teamă că ar putea cineva să vină şi să-l tulbure în timpul nopţii, se simţi mai stăpîn pe sine, ca un butaş care a început să dea rădăcini şi-i gata să fie despărţit de tufa-mamă şi să-şi trăiască propria lui viaţă, luptînd singur, cu greutăţi mai mari, dar şi cu o bucurie mai mare.

Şi astfel adormi ca să întîmpine tăria dimineţii de luni şi săptămîna de muncă.

CAPITOLUL AL TREILEA

Unde argatul pune atuul pe masă, devine stăpîn şi-i moaie pe tinerii cocoşi

Plătica îşi depunea icrele, ienuperul înmugurea, mălinul înflorea ; Carlsson puse sămînţă de primăvară acolo unde semănătura îngheţase, tăie şase vaci, cumpără fîn uscat pentru celelalte, încît se puseră pe picioare şi putură fi lăsate la pădure ; lua măsuri, dădea dispoziţii, lucra el însuşi cît doi, avînd darul să-i antreneze pe toţi şi să înfrîngă orice rezistenţă.

Născut la o fermă din Värmland, din părinţi destul de incerţi, vădise încă de timpuriu o repulsie făţişă faţă de munca fizică, în schimb o extraordinară dibăcie de-a se sustrage acestei supărătoare urmări a „căderii în păcat".

În afară de asta, dotat cu dorinţa vie de a cunoaşte toate laturile activităţii omeneşti şi de a se familiariza cu ele, nu rămînea niciodată într-un loc mai mult decît era necesar. De îndată ce învăţa ceea ce voia, îşi

caută o nouă activitate şi în felul acesta, trecu de la meseria de fierar la aceea de agricultor, făcu pe grăjdarul, făcu negustorie, fu ajutor de grădinar, muncitor la căile ferate, cărămidar şi în sfîrşit vînzător ambulant de biblii.

În urma acestor dese schimbări, căpătă o anumită adaptabilitate, un dar de a se descurca în toate situaţiile, de a citi gîndurile oamenilor, de a le înţelege intenţiile, de a le ghici dorinţele ascunse. Într-un cuvînt, era o forţă care domina mediul în care se găseşte ; iar varietatea cunoştinţelor sale îl făcea mai potrivit pentru a ordona şi a conduce un tot, decît de a se supune cuiva mai puţin capabil şi de a se potrivi ca o roată la căruţa care trebuie să-l poarte.

Aruncat, printr-o întîmplare, în noul său post, şi-a dat repede seama că poate fi folositor, că poate smulge un venit din ceea ce era acuma fără valoare, că va fi apreciat şi socotit indispensabil. Astfel, străduinţa sa avea un mobil precis iar speranţa fermă în răsplată, constînd dintr-o îmbunătăţire a situaţiei sale, acţiona asupra lui ca o forţă activă. El lucra pentru ceilalţi, aparent şi incontestabil, însă, în acelaşi timp îşi făurea propriul său noroc şi se pricepea s-o facă în aşa fel, încît dădea impresia că-şi dăruia timpul şi puterile doar în interesul celorlalţi, dovedindu-se în asta mai deştept decît un altul care ar fi vrut să încerce, dacă s-ar fi simţit în stare.

Cea mai mare piedică care-i stătea în cale era Gusten, care cu vădita plăcere pentru neprevăzut şi nesiguranţă a pescarilor şi vînătorilor, avea o repulsie de

neînvins pentru tot ce era ordonat, tot ce era sigur. Socotea că munca pămîntului poate aduce, în cel mai bun caz, atît cît fusese calculat ; niciodată mai mult, deseori însă cu mult mai puțin. În schimb, dacă puneai năvoade sau plase mari, puteai o dată să nu prinzi nimic, dar altădată puteai prinde de șapte ori mai mult decît te-ai fi așteptat. Dacă ieșeai în larg după țipari, putea să ți se întîmple să prinzi o focă ; stăteai pe stîncă o jumătate de zi după gîște, și se putea să-ți pice altceva în bătaia puștii ; totdeauna te alegeai cu ceva și de cele mai multe ori cu un cu totul alt lucru decît cel la care te așteptai. De altfel, se mai socoate încă vînătoarea, acum cînd nu mai este apanajul claselor de sus, ca ceva mai distins și mai bărbătesc decît mersul după plug ori după căruța cu bălegar, și lucrul acesta e atît de înrădăcinat în popor, încît n-ai să găsești nici un argat căruia să-i placă să mîne un car cu boi, fie că boul mai e și jugănit, fie că încă din vechime calul se bucură de o stimă superstițioasă.

O altă piatră în drum era Rundkvist. De fapt un bătrîn șmecher, care, la rîndul său, încerca să dobîndească raiul pămîntesc, parte prin evitarea muncilor grele, sau mai curînd prin somn adînc după-amiaza și duști zdravene de rachiu, parte prin pretinsa cunoaștere a unor lucruri tăinuite, parte prin capacitatea de a lua în glumă lucrurile serioase, parte făcînd chiar pe slabul de minte sau neputinciosul, mai ales cînd era vorba de munci grosolane și care, com-

pătimit, se alegea cu o cană de cafea cu rachiu, sau cu o jumătate de *skälpund* [1] de tutun de prizat. Altfel, se pricepea să ia sînge oilor şi să castreze purceii, pretindea că ştia să găsească izvoare cu bagheta magică şi să ademenească bibanii în plasă : vindeca bolile uşoare ale altora, păstrîndu-le însă pe ale sale ; prezicea vreme frumoasă cînd apărea luna nouă, după ce plouase două săptămîni încheiate şi oferea ca jertfă gologanii altora, punîndu-i sub un bolovan mare pe ţărm, cînd trebuiau să vină bancurile de heringi. Putea însă să atragă şi blesteme, dădea el de înţeles, cum ar fi de pildă să crească buruieni pe ogorul vecin, să facă vacile sterpe, să facă vrăjitorii şi altele asemănătoare, ceea ce înconjura persoana sa de o anumită teamă, aşa că era mai bine să fii prieten cu el.

Meritul său, pe care într-adevăr îl avea şi pentru care devenise necesar, consta în aceea că putea să facă pe fierarul şi pe tîmplarul, însă talentul său necontestat de a face tot ceea ce sare în ochi îl ridica împotriva lui Carlsson ca pe un rival periculos, căci ceea ce făcea Carlsson la grajd sau pe ogor nu se prea vedea.

Mai rămînea Norman, un muncitor destoinic, care trebuia scos de sub influenţa puternică a lui Gusten şi recîştigat pentru munca sistematică a fermei.

Carlsson avea aşadar o muncă foarte complicată şi pe deasupra trebuia să desfăşoare şi o măiestrie di-

[1] Livră suedeză egală cu 425 grame.

plomatică importantă, era însă cel mai deştept dintre toţi şi de aceea a şi biruit.

N-a început lupta cu Gusten ; l-a lăsat într-ale sale, după ce l-a atras de partea lui, prin avantaje, pe fostul său aliat, Norman. Şi nici n-a fost prea greu, pentru că Gusten era, ca să vorbim deschis, cam meschin şi Norman lua parte la aventurile lui vînătoreşti, folosit mai mult ca vîslaş şi niciodată nu putea să tragă primul foc. Dacă era vorba de tras o duşcă, Gustén trăgea pe furiş trei, încît, avantajele pe care i le oferea Carlsson, cu o simbrie mai bună, o pereche de ciorapi, o cămaşă şi alte mărunţişuri pe care le obţinea, ca şi puterea, în creştere, a acestuia, care promitea mai mult decît cea în declin a lui Gusten, l-au dus grabnic la cădere. Din cauza asta se mai răciră şi bucuriile vînătoreşti ale lui Gusten, pentru că nu era prea amuzant să iasă singur pe mare ; şi nevoia de societate îl făcu să se alăture muncii celorlalţi.

Pe Rundkvist l-a curăţat de solzi cu multă dificultate, pentru că peştele era bătrîn şi înrăit, însă a ajuns curînd şi el în bazin.

În loc să mai ducă jertfă gologani, Carlsson l-a pus să dreagă lanţurile şi să schimbe sforile la toate năvoadele şi iată că prinsul heringilor mergea mai bine ca pînă atunci ; în loc să umble cu ramura de vîsc, care creştea pe alţi arbori, şi să caute noi izvoare, Carlsson l-a pus să-l zidească pe cel vechi, să sleiască fîntîna, să-i facă ghizduri, să monteze o pompă, după care aruncă vîscul la gunoi ; în loc să

descînte vacile şi să arunce foc pe deasupra lor, puse să le îngrijească mai bine şi să le aştearnă paie uscate sub ele. Dacă Rundkvist a făcut caiele, Carlsson a făcut cuie ; s-a priceput Rundkvist să făurească o grapă, Carlsson a făcut şi rariţă şi tăvălug.

Cînd Rundkvist se văzu astfel înlocuit şi alungat din vizuina lui de cîrtiţă, începu să facă iarăşi lucruri care săreau în ochi. Începu să dichisească prin jurul casei : se ocupa de toate lucrurile acelea pe care oamenii, fie din lene, fie din cauza întunecimii, le lăsaseră „să cadă" prin ogradă în timpul iernii ; făcu curte găinilor şi pisicilor şi puse o clanţă nouă la uşă.

— Ia te uită ce cumsecade e Rundkvist, cum s-a silit el să pună o clanţă nouă la dărăpănătura asta de uşă, le auzi Carlsson pe tete vorbind în bucătărie ; ei, ce să mai spui, e drăguţ...

Carlsson însă venea ca o săgeată după el şi într-o dimineaţă soba din bucătărie era văruită ; în altă dimineaţă, găleţile de apă erau vopsite în verde, cu o dungă neagră şi o inimă albă ; pe urmă, în altă zi, stivui lemnele de foc sub şopronul pe care-l construi în dosul magaziei de provizii. Carlsson învăţase de la duşman să cucerească o mare putere, bucătăria, şi o dată cu noul corp de pompă deveni invincibil.

Rundkvist era totuşi neclintit şi viclean, aşa că, într-o sîmbătă noapte, vopsi privata în roşu ţipător. Dar Carrlsson care-i furase meseria, îl atinse pe Norman cu o litră de rachiu şi în noaptea de Sfînta Treime bătrîna auzise fîşîind şi lipăind pe lîngă pe-

reţii casei, însă pentru că îi era prea somn ca să se scoale văzu abia a doua zi dimineaţă că toată casa era roşie ca focul, cu pervazele ferestrelor şi jghiaburile de tablă albe! Şi cu asta, forţele lui Rundkvist s-au epuizat; nu mai mergea, la vîrsta lui, să se ia la luptă prin muncă. Rîdeau de gustul său artistic, pentru că îşi începuse înfrumuseţările cu closetul, iar Norman, ca un adevărat renegat, făcu un banc despre Rundkvist, care a circulat multă vreme şi care suna cam aşa: „Trebuie să iei lucrurile de la capătul cel mai potrivit, a spus Rundkvist şi s-a apucat mai întîi să vopsească privata".

Rundkvist cedă, însă sta la pîndă, ca să mai găsească ceva nou sau să încheie o pace avantajoasă.

Gusten îi lăsa în plata Domnului socotind în sinea lui că fac foarte bine ceea ce fac. „Semănaţi voi, că vin eu şi culeg!"

Pînă acum activitatea lui Carlsson nu avusese încă timp să dea vreun rezultat palpabil, pentru că banii care picaseră din vînzarea vacilor stătuseră vreo două zile în scrin şi cînd fuseseră număraţi, făcuseră o foarte bună impresie, însă în curînd rulară din nou şi lăsară un gol dezolant în urma lor.

Între timp se apropie şi miezul verii. Carlsson avusese o mulţime de treburi de făcut şi puţin timp de plimbare. Acuma însă, într-o duminică după-masă, umblînd prin curte şi uitîndu-se în toate părţile, atenţia îi fu atrasă de casa mare, care sta părăsită, şi cu obloanele trase. Curios din fire, îşi îndreptă paşii într-acolo şi apăsă clanţa. Uşa era descuiată. Intră în

vestibul și dădu de bucătărie ; merse mai departe și intră într-o cameră mare, de-a dreptul boierească ; avea perdele albe, un pat cu polog, cu ornamente de alamă ; o oglindă cu rama sculptată și aurită iar sticla șlefuită cu fațete — pricepea el că-i ceva fin — sofa, scrin, sobă de teracotă, exact ca într-o casă boierească .În cealaltă parte a vestibulului era o cameră tot atît de mare, cu șemineu, masă de sufragerie, scaune, ceas de perete. Îl cuprinse uimirea și un sentiment de respect, care sentiment se combină cu o compătimire disprețuitoare față de proprietarii cu totul nepractici, cînd mai văzu că locuința are încă două camere, cu mai multe paturi cu așternuturi.

„Of, of, of, gîndi el tare, atîtea paturi și nici un sezonist ! "

Îmbătat la gîndul veniturilor care urmau să pice, se duse repede la bătrînă și-i arătă ce risipă se face, neînchiriind vilegiaturiștilor casa.

— Vai de mine, dragul meu, cine crezi tu c-ar vrea să vină aici ? se înspăimîntă bătrîna.

— De unde știi, mătușă ? Ai încercat să închiriezi ? Ai dat vreun anunț ?

— Asta înseamnă doar să arunci banii în mare ! socoti madam Flod.

— Și năvoadele tot în apă se aruncă, răspunse Carlsson, dar dacă vrei să cîștigi ceva, așa trebuie să faci !

— N-avem decît să încercăm, însă nu vine nici un sezonist aici, concluse țăranca, care încetase să-și mai facă iluzii.

După opt zile, văzură un domn distins care venea prin livadă, privind în toate părţile. Se apropie şi o luă pe poteca care da în curte, unde fu întîmpinat doar de un dulău, pentru că oamenii, care mai înainte stătuseră grămadă în faţa uşii ca să caşte gura la străin, din obişnuinţă, timiditate sau şiretenie se pitiseră în odăi sau în bucătărie. Abia cînd străinul ajunse în prag, Carlsson ieşi afară, ca cel mai îndrăzneţ.

Noul venit citise un anunţ... Da, da, — aici era! şi îndată îl pofti în casa mare. Străinul fu foarte mulţumit şi Carlsson îi mai făgădui tot felul de îmbunătăţiri, însă domnul trebuia să se hotărască imediat, pentru că se mai anunţaseră şi alţi chiriaşi, iar sezonul era înaintat. Străinul, care părea captivat de frumuseţea locurilor, se grăbi să arvuneze casa şi după politicoase şi reciproce informaţii despre situaţia familiară şi economică, îşi luară rămas bun.

Carlsson îl conduse pînă la poartă şi pe urmă năvăli în casă depunînd în faţa stăpînei şi a fiului ei un bilet de zece coroane al băncii de stat şi un bilet de cinci coroane al băncii particulare.

— O, dar e groaznic să iei atîţia bani de la oameni, mormăi bătrîna.

Gusten însă găsi că-i foarte bine ; şi pentru prima oară îşi exprimă deschis aprecierea faţă de Carlsson, cînd acesta le povesti cum îl presase pe domnul acela, spunîndu-i că mai sînt şi alţi interesaţi.

Banii pe masă, ăsta era lucrul important pentru Carlsson care începu a le vorbi mai de sus după

reuşita prin care devenea clară priceperea sa în afaceri negustoreşti. Dar nu era vorba numai de banii gheaţă pentru chirie, ci şi de ce-o să mai pice în plus ; va ploua cu tot felul de avantaje, pe care Carlsson le zugrăvi în culori vii ascultătorilor săi.

Vor vinde peşte, lapte, ouă, unt ; nici lemnele de foc nu se vor da pe degeaba, ca să nu mai vorbim de drumurile la Dalarö, cu cîte o coroană bucata. Şi vor putea să le vîndă cîte un viţel, o oaie, o găină neouătoare, cartofi şi verdeţuri. Of, of, of— cîte nu se puteau face cu un domn atît de jantil ca acela !

În ajun de Sfîntul Ion sosiră aşteptaţii peştişori de aur. Erau domnul, doamna, o fată de şaisprezece ani şi un băiat de şase ani, precum şi două servitoare. Domnul era violonist în capela curţii, avea o bună situaţie, fiind în acelaşi timp un om prietenos, în vîrstă cam de vreo patruzeci de ani. Era neamţ de felul său şi întîmpina oarecare dificultate ca să-i înţeleagă pe cei de pe insulă, din care cauză se mulţumea de obicei să dea din cap aprobator şi să zică *„schön“* [1] la tot ce i se spunea, cîştigîndu-şi curînd reputaţia unui domn foarte amabil. Nevastă-sa era o doamnă foarte serioasă, care avea grijă de casă şi de copii şi care, printr-o purtare demnă, ştia să se impună servitorilor fără să stîrnească furtună sau să fie nevoită să recurgă la corupere.

Carlsson, deoarece era cel mai puţin timid şi cel mai vorbăreţ, preluă reprezentanţa faţă de străini,

[1] Frumos (germ.).

gîndindu-se că-i şi cel mai îndreptăţit, deoarece el îi adusese aici şi nimeni dintre ceilalţi nu avea destulă îndrăzneală şi sociabilitate ca să-l conteste. Dar sosirea orăşenilor pe insulă nu rămase fără nici o influenţă asupra modului de-a vedea şi al moravurilor locuitorilor în general. Să vezi zilnic oameni îmbrăcaţi ca de sărbătoare, care prăznuiesc în fiecare zi duminica, se plimbă, vîslesc fără nici un scop, pescuiesc fără să aibe nevoie de peşte, fac baie, fac muzică, risipesc timpul ca şi cum n-ar avea griji, ca şi cum n-ar exista muncă pe lume, toate astea nu le-a trezit la început nici un fel de invidie, ci numai o uimire tăcută, că viaţa poate fi trăită şi astfel, admiraţie pentru oamenii care pot să-şi organizeze viaţa atît de plăcut, atît de liniştit şi atît de distins, fără să se poată spune că fac vreo nedreptate sau că-i jecmănesc pe săraci. Pe nesimţite şi pe tăcute locuitorii din Hemsö începură să-şi făurească visuri tainice şi să arunce priviri lungi şi furişe spre casa cea mare ; dacă vedeau prin livadă rochii de vară în culori deschise, rămîneau fermecaţi de privelişte, ca de ceva tare frumos ; zăreau ei un văl alb pe o pălărie de paie italienească, o panglică roşie în jurul unei talii subţiri, într-o barcă în golf, printre brazi, rămîneau tăcuţi, jinduind după ceva necunoscut pe care nu-l ştiau, pe care nu îndrăzneau să-l spere, dar care-i atrăgea.

Vorbăria şi tapajul din bucătărie şi din odaia mare, cedară locul unui fel de a fi mai liniştit ; Carlsson apărea zilnic într-o cămaşă curată, albă şi umbla în zi de lucru cu şapca de pînză albastră, luînd din ce

în ce mai mult înfăţişarea şi apucăturile unui intendent ; purta un creion după ureche sau în buzunarul de la piept şi fuma deseori o ţigară uşoară.

Gusten în schimb se retrăgea şi se ţinea departe, ca să nu dea prilej de-a fi comparat ; vorbea cu acreală despre orăşeni în general, trebuia mai des ca înainte să-şi amintească sie însuşi şi celorlalţi despre banii de la bancă şi făcea ocoluri ca să evite casa mare şi rochiile deschise.

Rundkvist umbla cătrănit la obraz, şi se învîrtea mai mult pe lîngă bucătărie, dădea dracului pe toată lumea, de-ar fi fost şi regina-mamă, iar Norman îşi luă din nou la purtare capela soldătească, se încinse peste haină şi începu să dea tîrcoale pe la fîntînă, pe unde obişnuiau să vină seara şi dimineaţa fetele care slujeau la boier.

Mai rău a fost pentru Clara şi pentru Lotten, care se văzură neglijate de tot sexul tare din pricina slujnicelor boierilor, care erau numite în scrisori „mamzele" şi mergeau la Dalarö cu pălărie. Clara şi Lotten trebuiau să umble desculţe, pentru că ograda era murdară şi pantofii s-ar fi stricat prea repede, iar în livadă şi în bucătărie era prea cald ca să stea încălţate. Umblau cu rochiile lor de culoare închisă şi niciodată nu puteau, din cauza sudorii, funinginii şi pleavei, să-şi pună vreo panglicuţă albă, iar Clara, care făcuse o încercare cu manşetele, sfîrşi rău, fiind descoperită şi supusă la rînjetele lor interminabile, pentru că a vrut să rivalizeze cu celelalte. În schimb, duminica, fetele erau ca scoase din cutie şi începură să

meargă la biserică cu un zel neașteptat, ceea ce nu se mai văzuse de ani de zile, numai ca să aibă prilejul să-și pună cele mai bune rochii.

Carlsson avea mereu treabă la profesor și se oprea o clipă și pe verandă, cînd era cineva acolo, întreba cum o mai duce, prezicea vreme bună, propunea excursii și dădea sfaturi și informații în privința peștilor de mare, iar din cînd în cînd primea cîte un pahar cu bere sau coniac, din care cauză ceilalți începură să zică, cu jumătate de glas, că-i un lingeblide.

Sîmbăta, cînd bucătăreasa boierilor trebuise să meargă la Dalarö după cumpărături, se ciondăniseră între ei pentru a hotărî cine s-o conducă. Carlsson decise pur și simplu în avantajul său, pentru că micuța cu ochii negri și chipul alb îi făcuse o impresie adîncă, iar cînd bătrîna începu a se împotrivi ca el, Carlsson, care era cel mai necesar și mai important om de la fermă să facă micile comisioane, Carlsson răspunse că profesorul îl rugase în mod expres să ducă, personal, la poștă scrisorile mai importante. Gusten, care împotriva voinței lui, dorea să facă pe vîslașul, demonstră că putea foarte bine să ducă și el scrisorile la poștă, însă Carlsson îl lămuri, hotărît, că nici nu poate fi vorba ca fiul proprietăresei s-o facă pe argatul, pentru că cine știe ce-ar mai vorbi lumea pe urmă! Și așa a rămas, cum a hotărît Carlsson.

Ca să bați drumurile la Dalarö, nu era un lucru lipsit de avantaje, fapt pe care istețul argat îl și prevăzuse. Mai întîi și-ntîi, te aflai singur cu o fată pe

mare, pălăvrăgeai şi glumeai cu ea nestingherit ; pe urmă, trataţiile şi bacşişurile ; la Dalarö aveai ocazia să iei legătura cu negustorii, prin recomandarea unui client, ceea ce atrăgea întotdeauna după sine o mică strîngere de mînă, ici un rachiu, colo o ţigară de foi, ca să nu mai vorbim de consideraţia pe care o căpătai cînd făceai comenzi în numele profesorului şi cînd apăreai, în zi de lucru, bine îmbrăcat şi în societatea unei madmoasele din Stockholm.

Drumurile la Dalarö se iveau însă numai o dată pe săptămînă şi nu stinghereau mersul regulat al treburilor, căci Carlsson era destul de şmecher ca în zilele cînd era plecat să le dea băieţilor de lucru în acord, încît trebuia să sape atîţia şi atîţia *famni* [1], să tragă atîtea brazde, să taie atîţia copaci, după care erau liberi, iar perspectiva de-a fi liberi mai devreme în ajun de sărbătoare, îi făcea pe argaţi să accepte bucuroşi asemenea înţelegere. În ocazii de astea, cînd lucrul era măsurat şi controlat mai tîrziu, Carlsson folosea creionul şi carnetul de note pe care-l introdusese, apărînd mereu în postura de intendent şi lăsînd munca să treacă pe umerii celorlalţi. Între timp se instală în odaie ca în propria sa locuinţă de burlac. Fumatul fusese de mult introdus şi pe masa de lîngă fereastră aşezase o călimară verde de buzunar, toc şi creion, cîteva coli de hîrtie de scrisori, un sfeşnic şi suport pentru chibrituri, toate rînduite cu dichis, încît arăta ca un adevărat birou. Fereastra dă-

[1] *Famn* = veche unitate de măsură de lungime, egală cu circa 1,9 metri.

dea spre casa cea mare şi aici stătea el în clipele lui de odihnă, pîndind mişcările boierilor, punîndu-şi la vedere ocazional şi îndemînarea în arta scrisului. Seara se aşeza la fereastra larg deschisă, îşi sprijinea coatele pe pervaz şi-şi fuma pipa sau vreun chiştoc rătăcit prin buzunarul de la vestă, citind din cînd în cînd cîte o revistă, ceea ce-i dădea aerul, privit de jos, că ar fi însuşi proprietarul fermei.

Cînd se întuneca şi aprindea lumina, se trîntea în pat şi fuma. Atunci începeau visele, mai bine zis planurile, clădite pe circumstanţe încă nesurvenite, dar a căror posibilitate putea fi transformată în realitate de cel mai mic bobîrnac.

Într-o seară, în timp ce stătea lungit pe spate şi pufăia văl ătuci negri de fum, ca să alunge ţînţarii, cu ochii la cearşaful alb care acoperea hainele, acesta se desprinde şi pică la pămînt. Ca umbra unui şir de soldaţi apăru toată garderoba răposatului, în flanc cîte unul, pînă la zid : înainte spre fereastră şi înapoi către uşă, după sensul în care se mişca flacăra lumînării, ce oscila din cauza curentului, părîndu-i-se că-l vede pe mort în toate năluciile pe care le desenau hainele pe covoraşul cu pătrăţele. Acu venea în bluză de pînză albastră, groasă şi pantaloni gri de catifea reiată, cu genunchiere, aşa cum stătea la cîrmă pe barcazul său cînd ducea peştele la oraş, şi cînd se ducea pe urmă seara la „Bara de alamă" în Statsgården şi bea grog cu negustorul de peşte, acu era în redingotă lungă şi neagră, cu pantaloni largi, negri, aşa cum se ducea la biserică să se spovedească, aşa

cum se îmbrăcase la nuntă, la înmormîntări şi la botez ; acolo atîrna haina neagră de blană de oaie pe care şi-o punea cînd stătea pe mal şi trăgea năvodul, toamna şi primăvara ; dincolo se lăfăia marea haină de blană de focă, care mai purta încă urmele chiolhanului de la Crăciun, cînd a tras o ultimă duşcă de vin cald, stînd în picioare, îmbrăcat cu blana ; uite şi fularul de lînă verde, roşie şi galbenă cum se răsuceşte ca marele şarpe de apă aici, pe podea, ascunzîndu-şi capul în carîmbul unei cizme.

Carlsson simţea cald sub cămaşă, cînd se închipuia în blana frumoasă şi mătăsoasă, cu o căciulă din blană de focă încreţită, lunecînd cu sania pe gheaţă, în vizită la vecinii care-şi primese de Crăciun oaspeţii cu focuri aprinse pe ţărm şi cu pocnete de puşcă ; şi pe urmă, în camera de oaspeţi, încălzită, lepădîndu-şi şuba şi rămînînd în haine negre, salutîndu-l şi tutuindu-l pe pastor, ocupînd locul cel mai de cinste, din capul mesei, în timp ce argaţii rămîneau în uşă sau se înghesuiau la pervazul ferestrei.

Imaginea acestor atît de dorite lucruri preafericite fu atît de vie, încît Carlsson se ridică în picioare şi fără să ştie nici el cum, se băgă în blană şi stătu în mijlocul camerii, mîngîind mînecile cu mîna ; parcă urlă ceva în el cînd simţi gulerul blănii gîdilîndu-i obrazul. Pe urmă îşi puse redingota neagră şi o încheie, puse oglinda de bărbierit pe scaun şi se uită în ea, ca să vadă cum îi vine haina la spate ; îşi petrecu o mînă pe sub rever şi se plimbă încolo şi-ncoace prin cameră. O senzaţie de bogăţie i se trans-

mise parcă de la haina de stofă mătăsoasă ; iar cînd ridică poalele hainei şi se aşeză pe marginea patului, simulînd o vizită la nişte străini, îl cuprinse ceva larg, rotund.

În timp ce era cufundat în aceste vise îmbătătoare, auzi afară voci care pălăvrăgeau şi cînd ascultă mai atent, recunoscu vocea Idei — bucătăreasa cea frumoasă — împletindu-se cu aceea a lui Norman ; cei doi mergeau unul lîngă altul, ba chiar se şi giugiuleau. Simţi un cui în inimă şi atîrnînd în cuier, sub cearşaf, redingota şi blana, înarmat cu o ţigară aprinsă, coborî repede treptele.

Preocupat continuu de planuri serioase, de viitor, şi cu totul copleşit de treburi, Carlsson evitase pînă acum orice intrigă amoroasă cu fetele, pentru că ştia cîtă pierdere de timp îţi lua o treabă ca asta şi mai ştia de asemenea că dacă deschidea focul, nu mai avea nici o siguranţă c-ar fi putut să-şi susţină punctul slab, dificil de apărat, iar dacă ar fi fost împins pe acest teren, apoi atunci s-ar fi terminat cu prestigiul şi autoritatea lui.

Dar acuma, cînd frumuseţea recunoscută se expunea colea, cînd învingătorul avea atît de mult de cîştigat, se simţea obligat să-şi ascută pintenii şi să-şi sumeţească creasta ; cu ferma hotărîre de-a face pe cocoşul, se îndreptă spre lemnărie, unde jocul era de-acuma în plină desfăşurare. I se părea supărător, după cum îşi dădea bine seama, faptul că trebuie să se măsoare cu unul ca Norman ; cel puţin să fi fost

Gusten ; însă tocmai cu Norman, puştiul ăsta stîngaci ! De, are să încaseze ce merită !

— Bună seara, Ida, începu el, fără să pară că-l vede pe rival, care involuntar îi ceda locul de lîngă gard, pe care Carlsson îl şi ocupă de îndată.

Şi astfel începu lupta, folosind în aşa măsură uşurinţa lui de-a vorbi, încît Norman nu mai putu să strecoare nici o vorbuliţă, în timp ce Ida aşeza vreascuri în coşul de lemne. Dar Ida era capricioasă ca fazele lunii şi arunca spre Norman cuvinte piezişe, pe care Carlsson le prindea din zbor şi le trimitea înapoi cu frumoase şi meşteşugite întorsături de frază. Însă, frumoasa noastră, căreia îi plăcea această luptă, îl rugă pe Norman să-i facă vreo cîteva surcele. Înainte ca fericitul să dea ocol ca să iasă pe poartă, Carlsson se şi căţără peste ostreţele ascuţite ale gardului, îşi scoase briceagul, alese o bucată de lemn de brad uscat şi începu s-o facă bucăţele ; după cîteva minute surcelele erau în coşul de lemne pe care îl luă cu degetul mic şi-l duse de-a dreptul în bucătărie, unde-l urmă şi Ida, iar el se opri în pervazul uşii, lăţindu-şi spinarea în aşa fel încît nimeni să nu mai poată intra şi nici ieşi. Norman care nu avusese fericirea să mai primească nici o însărcinare, mai dădu un pic tîrcoale pe la lemnărie, făcu consideraţii ipohondrice despre uşurinţa succeselor în viaţă a celor neruşinaţi, pînă ce găsi cu cale s-o ia din loc şi, de pe ghizdul fîntînii, dădu drumul jeluirii sale printr-un *schottisch* pe care-l cîntă la armonică.

Tonurile dulci, pornite din claviatura de metal, străbătură aerul des al serii, trecînd pe lîngă santinela de la uşă şi ajunseră la tronul mizericordiei de la plita bucătăriei, deoarece Ida îşi aduse deodată aminte că trebuie să se ducă la fîntînă după apă de băut pentru profesor. Carlsson se luă după ea, de data asta totuşi cumva nesigur în lupta pe un teren unde era cu totul străin. Ca să nimicească opera „chemării" vrăjite, luă cana de aramă din mîna Idei şi începu să-i murmure şoapte tandre, cît putu el de languroase şi de armonioase, ca şi cum ar fi vrut să pună în cuvinte muzica ademenitoare şi să dea la o parte solo-ul, reducîndu-l doar la un simplu acompaniament, însă, tocmai cînd ajunseră ei la fîntînă, auzi vocea mătuşii strigîndu-l din casă. Îl chema pe Carlsson şi după ton se simţea că era vorba de ceva important. Mai întîi se supără şi se gîndi să nu răspundă, însă pe Norman îl împinse necuratul să răspundă cu voce răsunătoare :

— E aici, mătuşă ! Vine îndată !

Dîndu-l dracului în gînd, de mii de ori pe muzicantul cel făţarnic învingătorul trebui să se smulgă din braţele iubirii şi să-şi dea prada, pe jumătate dobîndită, celui mai slab, care trebuia să-i mulţumească doar întîmplării pentru norocul său în dragoste.

Mătuşa mai strigă o dată şi Carlsson răspunse cu voce îmbufnată că vine cît o putea de repede.

— Carlsson, vrei să intri şi să bei o cafeluţă cu rachiu ? îl întrebă femeia, care şedea pe prispă şi-şi umbrea ochii cu mîna, ca să vadă mai bine, în lumina slabă a amurgului de vară, dacă vine singur.

Carlsson, de altfel, ar fi băut bucuros ceva, însă în momentul acela ar fi vrut ca toată cafeaua şi tot rachiul să fie unde ştia el, — dar nu putea să refuze ; şi în acompaniamentul marşului tiraliorilor din Norrköping, cîntat de Norman, care trimitea notele încolo, peste fîntînă, plin de bucuria victoriei şi parcă în bătaie de joc, trebui şi el să intre în casă. Bătrîna era mai apropiată decît de obicei, iar Carlsson o găsi mai bătrînă şi mai urîtă ca oricînd ; şi cu cît era ea mai prevenitoare, cu atît se indispunea el mai mult : ceea ce o făcu pînă la urmă pe femeie de-a dreptul tandră.

— Vezi tu, Carlsson, spuse ea în sfîrşit, turnîndu-i cafea, vorba-i că trebuie să chemăm oamenii la fîn săptămîna viitoare, şi de aceea am vrut să vorbesc mai întîi cu tine, se înţelege.

Acuma armonica tăcu, în tonul unui acord în care se topeau trei note, iar Carlsson, încremenit, deveni neatent şi încercă să spună cîteva vorbe, cam fără şir.

— Da, da, da, bine, săptămîna viitoare facem clacă la fîn !

— Aş vrea, continuă femeia, să pleci sîmbătă cu Clara şi să poftiţi lumea la clacă, şi aş mai ţine să mergi şi tu pe la vecini, să mai vezi lumea, să te arăţi îmbrăcat frumos, pentru că, deh, asta nu strică niciodată.

— Păi, sîmbătă n-aş prea putea, răspunse Carlsson brusc, trebuie să mă duc la Dalarö pentru profesor...

— Ei, o dată poate şi Norman să facă treaba asta, obiectă ţăranca şi se întoarse cu spatele la argat, ca să n-o vadă ce mutră face.

În clipa aceea răsunară, din acordeon, cîteva note dulci, întrerupte de pauze, dînd impresia că sunetele se îndepărtează uşor şi se sting în noaptea de vară, cînd *mulge-caprele* [1] îşi începe pe tăcute activitatea sa nocturnă.

Carlsson asudat de sudoarea morţii, turnă în el cafeaua cu rachiu, simţind un pietroi pe piept, ceaţă în cap şi o slăbiciune cumplită.

— De unde să poată Norman, îndrugă el ; Norman nu se poate descurca în toate afacerile profesorului şi... şi apoi acesta nici n-are încredere în el.

— O fi, însă eu l-am întrebat pe profesor, i-o tăie bătrîna, şi mi-a spus că n-are nimic de trimis sîmbăta asta.

Se sfîrşise pentru Carlsson ; bătrîna îl prinsese ca pe un şoarece şi nu mai găsea nici o gaură prin care să se strecoare.

Iar minţile lui umblau prin alte părţi, încît abia mai putea să şi le adune pentru defensivă. Acest lucru îl observă şi bătrîna şi de aceea se grăbi să bată fierul cît e cald.

— Ascultă Carlsson, nu trebuie să mi-o iei în nume de rău dacă-ţi spun ceva verde, în faţă ; că doar e spre binele tău.

— Poţi să-mi spui tot ce-ţi place, mătuşă, şi pe dracu dacă vrei, pentru că acuma toate-s una pentru mine, izbucni Carlsson, care auzea, pierzîndu-se în pădure, melodiile tot mai languroase ale acordeonului.

---

[1] *Caprimulgus europaeens* — pasăre călătoare arboricolă nocturnă.

— Uite, Carlsson, vreau să spun doar că ar trebui să te respecți mai mult și să nu te mai amesteci cu slujnicele, pentru că pînă la urmă, toate astea duc la poveşti neplăcute ; da, da, știu eu ce știu, și mai cunosc și eu cîte ceva ; asta ți-o spun din toată inima, Carlsson. Fetele astea de la oraș sînt obișnuite să aibă totdeauna un cîrd de bărbați după ele, altfel nu sînt mulțumite și mai se giugiulesc, mai se fandosesc ; iar dacă pleacă cu unul la pădure, cu altul se duc în livadă și dacă iese ceva rău, atunci pune laba pe acela pe care-l poate păcăli mai bine. Așa se întîmplă întotdeauna, crede-mă, Carlsson !

— Ce-mi pasă mie ce fac ceilalți ?

— Ne, ne ! n-o lua așa, îl îmbună bătrîna, dacă un băiat ca tine trebuie să se gîndească la însurătoare într-o bună zi, apoi nu trebuie să se amestece nici cu slujnicele și nici cu altele de teapa lor : aici, pe insule, sînt destule fete bogate, e bine s-o știi, iar dacă ești înțelept și știi să te porți, poți să ajungi proprietar mai curînd chiar decît gîndești ; iată de ce nu trebuie să fii încăpățînat și să iei aminte la ce-ți spun eu, cînd te rog să mergi la vecini și să-i pofteşti la claca de fîn. Gîndeşte-te că n-aș fi încredințat eu oricui o treabă ca asta, să meargă cu poftitul în numele nostru, și că iar o să mi-l ridic în cap pe băiat, însă nu-mi pasă, pentru că dacă țin la cineva, apoi îl și sprijin, să se știe bine asta !

Sufletul lui Carlsson începu să se liniștească și întrezări oarecare avantaje în faptul că va acționa în numele fermei ; era însă prea mînios ca să renunțe

la plăcerea sa pentru ceva încă nesigur şi simţi nevoia să se asigure de un gaj, înainte de a se angaja în această afacere.

— Nu mă pot duce la oameni în halul în care sînt şi n-am nici un fel de haine mai bune, aruncă el undiţa.

— Nu stai chiar aşa de prost cu hainele, zise bătrîna, dar dacă ăsta-i tot baiul, găsim noi un mijloc.

Mai departe n-a mai vrut Carlsson să se lanseze în discuţie, însă se decise, de pe această poziţie, să schimbe jumătatea de făgăduială cu o alta şi reuşi, după o discuţie meşteşugită, să obţină ca Norman, fiind indispensabil pentru ascuţitul coaselor şi repararea căruţelor pentru fîn, să rămînă acasă, iar barca la Dalarö s-o conducă Lotte.

*

E ora trei dimineaţa, o dimineaţă de iulie, la începutul lunii. Fumul iese din coşuri şi cafeaua e pusă la foc ; toată casa e trează şi-i în agitaţie, iar afară, în curte, e instalată o masă lungă, aşezată pentru cafea. Cosaşii care sosiseră de cu seară, se culcaseră în podul cu fîn şi în şură ; acum, doisprezece bărbaţi înalţi din arhipelag, în cămăşi albe şi cu pălării de paie, stau în faţa casei, înarmaţi cu coase şi cute. Ăştia-s unul din Avassa şi celălalt din Svinnockarn, aproape bătrîni, cu spinarea gheboşită de vîslit ; ăsta-i din Aspö, are o barbă uriaşă şi-i cu un cap mai înalt decît ceilalţi, are privirea adîncă şi îndurerată de pustietatea insu-

lei sale stîncoase, de dureri fără nume şi fără jeluire ; aici e cel din Fjälångarn, colţuros şi răsucit ca un pin pipernicit crescut pe ultimul recif, cel din Fiversätraö, slab, tăbăcit de vînt, vioi şi uscat ca o pojghiţă de pe boaba de cafea : cei din Kvarnöarne, reputaţi constructori de bărci, cei din Långviksskärarne, socotiţi vînătorii cei mai buni de foci, ţăranul din Arnö cu copiii săi. Şi în jurul lor roiau fete în cămăşi cu mîneci scurte, cu pieptare, îmbrăcate în rochii de bumbac luminoase şi cu băsmăluţe pe cap ; îşi aduseseră cu ele greble, vopsite în toate culorile curcubeului şi arătau mai mult ca cei care merg la o petrecere şi nu la muncă. Bătrînii le mîngîiau cu dosul degetelor talia şi le spuneau familiarităţi : flăcăii, în schimb, stăteau la distanţă acuma, dimineaţa devreme şi aşteptau seara, cu îmbrăcămintea lor, dansul şi muzica, ca să joace jocul dragostei. Soarele răsărise de un sfert de oră, dar încă nu trecuse de vîrfurile dealurilor, ca să soarbă roua de pe iarbă ; în cadrul său de stuf verde-pal, golfuleţul lucea ca oglinda şi de acolo se auzeau gîgîitul gîştelor sălbatice şi piuitul puilor nounăscuţi ; goelanzii pescuiau obleţi, plutind, albi ca zăpada, cu aripile întinse, ca îngerii de gips de la biserică. În staţiunea din îndepărtare se treziseră cotofanele, pălăvrăgeau şi-i bîrfeau pe oamenii în cămăşi albe cu mînecile sumese, care mişunau jos, în curte, în faţa casei : cucul cînta în dumbravă, arzător, ca şi cum, atunci cînd va apărea prima căpiţă de fîn, vremea dragostirii ar fi pe sfîrşite ; prepelita scormonea şi ciugulea prin lanul de secară ; în curte dulăul sărea

şi se agita în jurul vechilor cunoscuţi ; mînecile cămăşilor albe ale bărbaţilor şi ale bluzelor femeilor sclipeau în soare, întinzîndu-se pe deasupra mesei, unde ceştile şi farfuriile, paharele şi cănile zornăiau în timpul gustării.

Gusten, timid de obicei, făcea pe gazda şi se simţea în siguranţă printre aceşti vechi prieteni ai tatălui său, mînuind sticla de rachiu şi nebăgîndu-l în seamă, cîtuşi de puţin, pe Carlsson. Acesta însă legase prieteşug cu toţi, în vizita pe care-o făcuse ca să-i poftească la clacă şi se simţea în largul său, ca o rudă mai în vîrstă sau ca un oaspete şi nu făcea fasoane. Cu zece ani înaintea lui Gusten şi cu un fizic mai avantajat, mai bărbătesc, l-a înghesuit cu uşurinţă pe acesta care niciodată n-ar fi putut părea decît un copil înaintea oamenilor care se tutuiseră cu tatăl său.

Între timp se băuse cafeaua, soarele urcase şi veteranii se puseră în mişcare, cu coasele pe umeri, urmaţi de băieţi şi de fete.

Iarba era înaltă pînă la brîu şi deasă ca o blană încît Carlsson trebui să caşte bine ochii la munca pe fineaţă : cum să se descotorosească de frunzele şi iarba de anul trecut, cum să niveleze muşuroaiele de cîrtiţă, să vadă locurile degerate şi să le stropească cu must de bălegar. Pe urmă îi aranjă pe cosaşi cum îşi aranjează un căpitan trupa, dădu locul de cinste bătrînilor, iar el rămase la urmă, ca să nu se amestece cu mulţimea. Apoi începu bătălia : două duzini de mîneci albe de cămăşi aşezate într-un şir, ca lebedele plutind toamna, cu coasele una lîngă alta. Conform

unui dispozitiv de răspîndire, ca un stol de rîndunici de mare, împrăştiate capricios, zvîrlite încolo şi-ncoace, însă totuşi laolaltă, veneau fetele, fiecare cu grebla, fiecare mergînd în urma cosaşului său.

Împrejurul coaselor aerul vuia şi iarba, plină de rouă, cădea în mănunchiuri ; aflai acolo, una lîngă alta, toate florile verii, care se aventuraseră dincolo de pădure şi de păşune : mărgărite, laptele-cucului, piciorul cocoşului, hasmaţuchi, trifoiaş, garofiţe, măzăriche, hreniţă, untişor, lumînărica, trifoi şi toate ierburile şi buruienile fineţii. Mirosea tare dulce, ca mierea şi ca mirodeniile, iar albinele şi bondarii zburau în roi, din cauza cetei omorîtorilor ; cîrtiţele se strecurau în măruntaiele pămîntului cînd auzeau cum pîrîia acoperişul lor fragil, năpîrca se tîra înspăimîntată prin şanţ şi se strecura într-o gaură, ca un capăt de scotă ; deasupra cîmpului de luptă se agita o pereche de ciocîrlii al căror cuib fusese strivit de potcoava unui bocanc ; în ariergardă, mărşăluiau graurii, scormonind şi ciugulind tot felul de mici lighioane ieşite la soarele fierbinte.

Prima bătălie se dăduse pînă la linia ogoarelor şi acuma luptătorii stăteau, răzimaţi în coada coasei, contemplînd distrugerea din urma lor, ştergîndu-şi sudoarea de pe rama dinăuntru a pălăriei şi trăgînd o nouă priză de tutun din tabachera de alamă, în timp ce fetele se grăbeau să ajungă pe linia „frontului".

Pe urmă au luat-o cu munca de la început, în marea cea verde, plină de flori, mare cu valuri de lumină

schimbătoare, sub schimbătoarea briză a dimineții, arătîndu-și cînd culorile pestrițe, luminoase, dacă tulpinele țepene și capetele florilor cată în sus, în unduirea ierbii fragede, ce se înconvoaie ca fața încrețită a apei, cînd lățindu-se ca oglinda verde a apei liniștite.

E sărbătoare în aer și o asemenea întrecere printre muncitori, încît mai degrabă cazi doborît de săgețile soarelui, decît să lași coasa din mînă. Carlsson o avea ca greblașă pe Ida, bucătăreasa profesorului, și cum el era ultimul, putea, fără să-și expună picioarele, și din fanfaronadă, să se întoarcă și să-i arunce fetei cîte un cuvînt ; Norman însă era sub o strictă supraveghere atît din față cît și lateral și de îndată ce încerca să arunce vreo uitătură dulce spre sud-est, Carlsson și venea pe urmele lui și auzea, în spate, strigătul de avertisment, mai curînd neprietenos decît binevoitor : „Atenție la picioare, mă !"

Cînd s-au făcut ceasurile opt, pajiștea din jurul izvorului arăta ca un ogor proaspăt arat, neted ca-n palmă și cu brazde lungi de iarbă ; se contemplă apoi opera și se judecară rezultatele.

Cel pe care căzu ponosul fu Rundkvist, căci după cîte se putea vedea, pe partea secerată de el parcă ar fi jucat ielele hora ; Rundkvist însă se apără, zicînd că a trebuit să se uite mereu după fata care i s-a dat în grijă ; că doar nu de ieri sau de azi are el la secerat o fată care merge în urma lui.

Nu după mult, Clara strigă după ei să vie la o gustare, în curte ; sticlele cu rachiu sclipesc în soare și se dă cep la un butoiaș cu bere, cartofii fumegă pe o

piatră lată, heringii năduşesc în castron, untul e pe masă, pîinea tăiată, rachiul turnat aşa că gustarea se porneşte zdravăn.

Carlsson a primit laude şi e triumfător ; Ida e binevoitoare şi el o copleşeşte pe faţă cu atenţii, iar ea, ea e frumoasa zilei. Bătrîna, care aleargă de ici-colo cu castroane şi farfurii, le dă mereu tîrcoale la amîndoi, atît de des încît Ida bagă de seamă. Carlsson însă nu, pînă ce nu-i dă baba un cot în spinare, şoptindu-i :

— Carlsson, ar trebui să faci pe gazda şi să-l mai ajuţi pe Gusten ; trebuie să te arăţi ca la tine acasă aici !

Carlsson are ochi şi urechi doar pentru Ida şi-i răspunde bătrînei cu o glumă. Iată însă că vine Lina, fata de la copii, şi-i aminteşte Idei că trebuie să se întoarcă acasă ca să se apuce de treabă. Iar băieţii rămîn întristaţi şi mişcaţi, pe cînd fetele nu s-ar putea spune că par prea dezolate.

— Cine o să strîngă după mine acuma, cînd nu mai am nici o fată ? izbucni Carlsson, prefăcîndu-se disperat, ca să-şi ascundă necazul.

— Poate că vrea să meargă mătuşa ? spuse Rundkvist, despre care se pretindea că are ochi şi la spate.

— Să grebleze mătuşa ! strigară flăcăii în cor. Mătuşa să iasă la fîn şi să grebleze !

— Doamne Isuse Cristoase, cine-a mai văzut femeie bătrînă în rînd cu fetele ! Nu, niciodată în viaţa mea, cît oi trăi ! Asta-i acum ! Ce, sînteţi nebuni ?

Dar opoziţia bătrînei îi aţîţă şi mai rău.

— Se mulţumeşte el şi cu bătrîna, şopti Rundkvist, făcîndu-l pe Norman să mustăcească, iar pe Gusten să se întunece ca noaptea.

Nu mai era nimic de făcut, aşa că, însoţit de strigăte şi rîsete, Carlsson fugi spre casă ca să-i aducă bătrînei grebla uitată pe undeva, prin pod ; femeia însă se luă după el strigînd :

— Nu, pentru numele lui Dumnezeu, să nu te duci să răscoleşti prin lucrurile mele ! Şi amîndoi dispărură, în remarcile gălăgioase şi muşcătoare ale celor rămaşi pe loc.

— Mi se pare, rupse Rundkvist tăcerea care se lăsase, mi se pare că durează cam mult ! Du-te după ei, Norman, şi vezi ce s-a întîmplat !

Aprobările furtunoase îl înconjurară pe ambiţiosul bătrîn să-i dea drumul înainte :

— Ce-or fi făcînd acolo, sus ? Mă întreb şi eu, ca omul. Nu, nu, nu mai merge aşa ; sînt de-a dreptul neliniştit. Ce ţi-e şi cu oamenii !

Lui Gusten i se învineţiră buzele, silindu-se să rîdă şi el ca ceilalţi.

— Dumnezeu să mă ierte, continua Rundkvist pe acelaşi ton, dar nu mai pot sta aşa, trebuie să mă duc să văd ce fac...

Iaca însă că bătrîna şi Carlsson apar în uşa vestibulului, aducînd grebla mult căutată. Era splendidă şi avea pictată pe ea două inimi şi *anno 1852*. Odinioară fusese grebla de logodnică a bătrînei, grebla pe care Flod însuşi o meşterise şi-i băgase boabe de ma-

zăre în mîner, ca să sune cînd o mînuieşti. Amintirea bucuriilor trecute părea că împrospătase sufletul femeii, dîndu-i o dispoziţie foarte bună, căci fără nici o urmă de sentimentalism ea se referi la anii trecuţi, spunînd :

— Ehei, a trecut o bucată de vreme de cînd a făcut Flod grebla asta...

— Şi de cînd te-ai suit şi tu în patul de mireasă, mătuşică, adăugă cel din Svinnockar.

— Ei, poate că te mai urci o dată, îşi dădu cu părerea cel din Åvassa.

— Purcel de şase săptămîni şi văduvă de doi ani, să nu iei niciodată pe garanţie, o necăji cel din Fjällångarn.

— Cu cît e iasca mai uscată, cu atît arde mai tare, puse paie pe foc cel din Fiversätraö.

Şi fiecare dintre ei puse pe foc cîte o surcică, iar bătrîna zîmbea veselă, pentru că nu merită să te superi din te miri ce.

Acuma lucrau în imaşul mlăştinos unde coada calului şi pipirigul creşteau ca o pădure de pini, iar apa se ridica pînă la carîmbul cizmelor bărbaţilor. Fetele îşi scoseseră ciorapii şi ghetele şi le puseseră pe ostreţele gardului.

Iar bătrîna grebla şi se ţinea după Carlsson mai bine decît celelalte ; multe glume s-au mai făcut pe seama celor doi „tineri", cum li se zicea.

S-a făcut amiază şi pe urmă seară. Lăutarul venise cu vioara lui, hambarul fusese golit de lucruri şi mă-

turat, iar nodurile cele urîte din scînduri, astupate cu smoală. Şi cînd soarele apuse, începu dansul.

Carlsson deschise jocul cu Ida, care avea o rochie neagră, cu decolteu patrat, un jabou alb şi guler Maria-Stuart, arătînd ca o doamnă, invidiată de fetele de ţăran, deşteptînd vechi temeri, răceală şi admiraţia copiilor.

Carlsson era singurul care cunoştea noul dans, valsul, şi de aceea Ida îl acceptă bucuroasă, dans după dans, după o încercare neizbutită de vals în trei timpi, cu Norman, din care pricină, acesta, uzurpat în drepturile sale, avu nefasta ideie să-şi ia armonica, atît ca să-şi descarce inima chinuită, cît şi ca să mai întindă un ultim laţ pentru a prinde superba şi nestatornica păsărică pe care crezuse că o ţine în mînă în ultimile săptămîni şi care acum stătea pe acoperiş, giugiulindu-se cu altul.

Carlsson găsi însă acompaniamentul inutil, deoarece pentru serbare fusese tocmit un lăutar adevărat, zicînd că armonica astmatică nu se potriveşte de fel cu vioara cea sprintenă de picior, decît că încurcă tactul şi dezorganizează dansul. Ademenit de ocazia favorabilă de a-şi doborî rivalul, mai ales că se părea că opinia generală despre inutilitatea armonicii se şi formase, Carlsson îşi umplu plămînii şi ţipă cît îl ţinu gura, peste capetele mulţimii, la nefericitul îndrăgostit, ghemuit într-un colţ :

— Ei, bre ! lasă naibii sacul ista de chiele şi du-te afară, în curte, să-ţi lepezi vînturile, dacă te-ai umflat cu trifoi !

Opinia publicului se concretiză apăsător pentru păcătos într-un rînjet aprobativ ; Norman însă, care avea capul plin de rachiu şi pe care jaboul Idei îl fermecase cu o putere nebănuită, nu era deloc dispus să se lase intimidat de provocare.

— Ei, bre ! îl imită el pe Carlsson, folosind dialectul acestuia, ceea ce producea întotdeauna un efect comic în faţa suedezilor de prin partea de sus. Ieşi bre în curte, sî-ţi scutur di purici chielea ta di porc !

Carlsson nu socoti însă situaţia atît de gravă încît să recurgă la pumni şi se menţinu încă pe domeniul inofensiv al ascuţimii de limbă.

— Ce fel de porc ciudat o mai fi şi aista, cu purici în blană ?

— O fi porc de Värmland, după cîte socot eu ! răspunse Norman.

Asta atingea onoarea naţională şi tot aşteptînd pînă în ultima clipă să-i vină în minte vreo vorbă nimicitoare, Carlsson porni drept spre inamic, îl înhăţă de vestă şi-l trase afară, în curte.

Fetele se îmbulziră în uşă, ca să vadă mai bine încăierarea şi nimeni nu simţi nevoia să se bage între ei.

Norman era mic şi îndesat, Carlsson mai mare şi mai bine dezvoltat. Într-o clipă îşi azvîrli haina de pe el, vrînd să şi-o cruţe, şi luptătorii se pregătiră de înghesuială ; Norman, cu capul înainte, cum învăţase de la băieţii care erau piloţi ; Carlsson îi trase un picior zdravăn în burtă şi-l aruncă pe movila de bălegar ca pe un arici desfăcut.

Railbuse [1], strigă Norman, incapabil să se mai apere cu pumnii.

Carlsson spumega de furie şi aşteptînd în zadar să găsească nişte insulte, îi puse un genunchi în piept şi-i umflă obrajii de palme adversarului, care tot scuipînd şi muşcînd, se pomeni pînă la urmă cu o mînă de paie în gură.

— Las-că-ţi curăţ eu rîtul ! şi cu şomoiogul de paie scos din bălegar, Carlsson îl frichinui pe adversar pînă ce începu să-i dea sîngele pe nas. Însă acest lucru deschise gura lui Norman, care tremurînd de mînie, îşi lansă tot stocul de insulte în obrazul învingătorului, neputincios totuşi să lege limba celui învins.

Muzica tăcuse, dansul încetase şi spectatorii făcuseră destule remarci asupra bătăliei cu pumnii şi cu cuvintele, asistînd şi contemplînd cu acelaşi interes indiferent, ca la tăierea unei vite sau ca în faţa unui dans, cu toate că bătrînii găsiseră că atacul lui Carlsson nu se desfăşurase chiar după vechile obiceiuri ale luptei. Însă deodată se auzi un strigăt care-i făcu pe oameni să tresară şi să-i smulgă din atmosfera festivă :

— Scoate cuţitul ! strigă cineva, nu se ştie cine anume.

— Cuţitul ! răspunse mulţimea. Fără cuţit ! Jos cuţitul !

Şi luptătorii fură înconjuraţi ; Norman, care reuşise să-şi scoată briceagul fu dezarmat şi apucat de picioare, iar Carlsson dat de o parte.

---

[1] Termen peiorativ, de argou, provenit de la *Railboy*, lucrător la căile ferate.

— Puteţi să vă bateţi, băieţi, dar fără cuţite, puse capăt luptei bătrînul din Svinnockarn.

Carlsson îşi puse peste vesta sfîşiată haina şi o încheie bine, iar Norman plecă cu o mînecă de cămaşă atîrnînd în jos pînă la picioare, ca o zdreanţă. Cu faţa bine învineţită, murdar, plin de sînge, socoti că-i mai bine să dispară după colţul casei, ca să nu fie nevoit să dea ochii cu fetele în halul în care se afla.

Cu siguranţa veselă a învingătorului şi a celui mai puternic, Carlsson se arătă iar la petrecere şi după ce trase o duşcă de rachiu, reînmodă jocul cu Ida, care-l întîmpină cu căldură şi chiar cu admiraţie.

Dansul mergea din plin ca o batoză ; se lăsase seara ; rachiul trecea de la unul la altul şi atenţia la ceea ce făcea şi zicea fiecare, scăzu din ce în ce mai mult. De aceea Carlsson putu să iasă afară din hambar cu Ida şi să ajungă pînă la gard, fără să i se pună vreo întrebare nelalocul ei, dar tocmai cînd fata trecea peste pîrleaz şi Carlsson se rezema de gard auzi, prin întuneric, vocea bătrînei :

— Carlsson ! Unde eşti, Carlsson ? Vino şi dansează cu cea care ţi-a greblat !

Carlsson însă nu răspunse, ci se lăsă în jos strecurîndu-se în dumbravă, tăcut ca o vulpe.

Bătrîna îl zărise totuşi şi mai zărise şi basmaua albă a Idei, pe care fata şi-o înnodase pe talie, ca să-şi păzească rochia de mîinile asudate. După ce mai strigă încă o dată, tot fără răspuns, plecă după ei, trecu peste pîrleaz şi intră în dumbravă. Poteca trecea pe sub aluniş, în plin întuneric şi baba zări

doar ceva alb, care se topea în negreală, iar pînă la urmă dispăru în fundul lungului tunel. Vru să fugă după ei, însă auzi în aceeaşi clipă alte voci lîngă pîrleaz. Una mai groasă şi alta mai sonoră, iar amîndouă vorbind înfundat şi apropiindu-se. Vorbind în şoaptă, Gusten şi Clara săriră şi ei peste pîrleazul care pîrîi sub călcătura nesigură a băiatului. Acesta o prinse pe fată cu braţele lui puternice, ca să nu cadă. Bătrîna se ascunse într-un tufiş, în timp ce ei se ţineau de talie, mergeau dansînd, fredonînd şi sărutîndu-se, după cum şi ea odinioară dansase, cîntase şi se sărutase. Din nou scîrţîi pîrleazul şi, sărind ca un tăuraş, veni băiatul din Kvarnö cu fata din Fjällång. Fata, tocmai cînd se afla sus pe pîrleaz, roşie la obraz de dans şi cu un surîs de dăruire, arătîndu-şi toată dantura albă, îşi ridică braţele în sus şi încrucişîndu-şi-le pe ceafă, ca şi cum ar fi fost gata să cadă, cu un strigăt dezlănţuit, care-i tăia respiraţia, cu nările în vînt, se aruncă, fără sprijinul mîinilor, jos, în braţele băiatului, care o prinse, sărutînd-o pătimaş şi o duse în beznă. Bătrîna stătea în aluniş şi privea pereche după pereche, cum vin, pleacă şi iar vin, ca în tinereţea ei, şi focul cel vechi, tăinuit sub cenuşa a doi ani, se înteţi din nou.

Între timp, încetul cu încetul vioara tăcuse de tot, era trecut de miezul nopţii şi zorile începuseră să se ivească delicat, departe, pe deasupra pădurii din nord ; vuietul dinspre hambar se mai subţie şi cîteva strigăte izolate din livadă arătară că dansatorii s-au izolat şi că plecarea acasă a cosaşilor era iminentă.

Trebuia deci să iasă la lumină ca să-şi ia rămas-bun. Cînd ieşi din aluniş, unde întunericul începuse să se subţie, încît se putea distinge verdele frunzelor, îi zări pe Carlsson şi pe Ida urcînd încet coasta, mînă în mînă, ca şi cum s-ar fi avîntat într-o polcă. Ruşinată, temîndu-se să nu fie întîlnită aici, „la iarbă verde", se întoarse şi trecu grăbită pîrleazul, ca să ajungă acasă înaintea plecării oamenilor. De cealaltă parte a pîrleazului dădu însă de Rundkvist care-şi frecă mîinile cînd o văzu, iar ea îşi ascunse faţa în şorţ, ca să nu se vadă că se ruşinează.

— Doamne, Dumnezeule, ai fost şi dumneata, mătuşă, în dumbravă ? Ei, ei, bine-am spus eu : nu mai poţi să ai nici o încredere în bătrînii ăştia cînd e vorba de...

Ca să nu mai audă nimic, aproape că fugi pînă în casă, unde era aşteptată şi unde o întîmpinară cu chiuituri prelungi, strîngeri de mînă, mulţumiri pentru omenie şi rămas-bun.

Şi cînd, din nou, totul se linişti iar cei dispăruţi fură strigaţi din pădure şi din livadă, fără însă să fie toţi găsiţi, bătrîna plecă să se culce, pîndind şi ascultînd multă vreme, ca să-l audă pe Carlsson cum urcă scările către camera lui.

CAPITOLUL AL PATRULEA

Unde se face puţin tărăboi pentru nuntă, iar baba-i peţită de dragul gologanilor

Fînul era sub şopron, secara şi grîul puse la păstrare ; vara era pe sfîrşite şi fusese o vară foarte bună.

— Are noroc, derbedeul ! zicea Gusten despre Carlsson, care nu fără motiv contribuise la ridicarea bunei stări.

Apăruseră heringii şi toţi bărbaţii, cu excepţia lui Carlsson, erau pe mare. Familia profesorului trebuia să se întoarcă acasă, pentru deschiderea stagiunii de operă.

Carlsson se însărcinase el cu împachetatul aşa că umbla toată ziua cu creionul după ureche ; bea bere la masa din bucătărie, la tejgheaua cîrciumei, pe banca din verandă. Ba mai primea o pălărie de paie aruncată, ba o pereche de pantofi de pînză uzaţi, o pipă, un muştiuc, ţigări de foi începute, cutii şi sticle goale, un băţ de undiţă şi cutii Liebig, sfoară de un-

diță, dopuri, cuie, tot ceea ce nu mai putea fi folosit sau nu se mai putea lua; căzuseră atîtea firimituri de la masa bogatului, încît cei plecați lăsau în urmă regrete serioase, începînd cu Carlsson, care-și pierdea iubita și terminînd cu găinile și porcii, care urmau să nu mai primească nici un fel de mîncare festivă de la masa boierilor. Mai puțin crudă era durerea celor două fete neglijate, Clara și Lotten care, cu toate că primiseră atîtea cafele bune, cînd aduceau laptele, simțeau totuși că va veni și pentru ele primăvara, după ce toamna le îndepărtase pe cele două rivale din tîrgul dragostei.

În după-amiaza cînd a venit pachebotul ca să-i ia pe boieri, a fost mare emoție pe insulă, pentru că niciodată pînă atunci nu mai venise vreun vapor acolo. Carlsson, care dirija îmbarcarea, comenta și perora în timp ce vaporul încerca să atingă debarcaderul. Ajuns aici, Carlsson se aventură pe un sloi de gheață, care nu-l putea ține, mai ales că era străin de treburile marinărești ; și tocmai în acest moment de mare fanfaronadă, cînd i se aruncă o frînghie și cînd el tocmai voia să-și arate îndemînarea în fața Idei și a boierilor, un colac de cablu îi căzu de sus, drept în creștet, încît îi smulse șapca și i-o aruncă în mare ; voind să apuce cablul și să prindă din zbor și șapca, nimeri cu piciorul într-o crăpătură, făcu cîțiva pași de dans și căzu, sub ploaia de înjurături a căpitanului și salva de rîs batjocoritor a marinarilor de pe punte. Ida se întoarse supărată de comportarea neîndemînatecă a eroului, gata-gata să plîngă de rușine pentru el. Cu un scurt

rămas-bun se despărți de Carlsson, iar cînd acesta voi să-i țină mîna și să-i vorbească despre viitoarea vară, despre scrisori și adresă, pasarela îi fu trasă de sub picioare, se clătină și șapca udă îi căzu pe ceafă, în timp ce timonierul de pe puntea de comandă urlă la el :

— Nu mai dai drumul o dată la parîmă, mă ?

O nouă ploaie de înjurături usturătoare căzu ca grindina peste nefericitul îndrăgostit, pînă să libereze capătul parîmei. Vaporul se retrase din strîmtoare și ca un cîine, al cărui stăpîn pleacă în călătorie, Carlsson alergă pe țărm, sărind peste pietroaie, poticnindu-se de rădăcini, ca să ajungă pe promontoriu, unde-și avea pușca ascunsă sub un tufiș de anin, pentru a-i mai putea saluta o dată. Însă, probabil că a călcat cu piciorul stîng cînd s-a dat jos din pat, pentru că tocmai cînd vaporul trecea prin dreptul său și el, cu pușca ridicată în aer, voia se tragă, împușcătura n-a pornit. A azvîrlit pușca în iarbă, și-a scos batista și-a fluturat-o, a sărit pe țărm și-a agitat din nou batista sa albastră de bumbac, a strigat ura de i s-a tăiat respirația, însă nimeni de pe vapor nu i-a răspuns ; nici o mînă nu s-a ridicat, nici o batistă n-a fluturat. Ida dispăruse ! Perseverent, înfuriat, sări peste pietroaie, se zvîrli în apă, năvăli printre tufișurile de arini, ajunse la un gard și aproape că zbură peste el, încît se zgîrie tot de crăci ; și în sfîrșit, tocmai cînd vaporul era gata să dispară după promontoriu, dădu de un golfuleț ; fără să se mai gîndească, sări în apă,

flutură încă o dată batista, scoţînd un ultim ura disperat. Pupa vaporului se vîrî printre brazi şi Carlsson zări pălăria profesorului fîlfîind în semn de rămas-bun ; de după promontoriul împădurit se ivi în aer, steagul *albastru-galben* [1] cu goarna poştală pe el, lunecînd pentru ultima oară printre arini ; pe urmă dispăru cu totul sub fumul lung şi negru, care se lăsa pe apă ca un crep de doliu şi întuneca aerul.

Carlsson plescăi prin apă pînă la ţărm şi merse, cu paşi mici, pînă la puşcă. Se uită cu o privire rea la ea, ca şi cum ar fi fost cineva care l-ar fi trădat ; o scutură, îi schimbă capsa şi trase.

Pe urmă se înapoie la debarcader. Revăzu tot incidentul : cum dansase ca o paiaţă pe punte, ca un fel de Vasilache ; auzi hohotele de rîs şi înjurăturile, îşi aminti recea şi încurcata privire şi strîngere de mînă a Idei ; simţi din nou mirosul de cărbune de pămînt şi ulei de maşină, mirosul de friptură de la bucătărie şi mirosul de vopsea proaspătă a bordajului. Vaporul plecase de aici în lumea lui şi luase cu el orăşenii care-l dispreţuiseră, care-l aruncaseră într-o clipită de pe treapta cea mai înaltă, pe care abia se căţărase nu de mult şi nu puţin şi... parcă i sui un nod în gît... şi îi alungaseră toată fericirea şi bucuria verii aceleia. Privi o clipă jos, în apă, unde zbaturile roţilor amestecaseră noroiul, pe deasupra căruia zăceau fulgi de funingine şi ochiuri de ulei, strălucind în toate culorile curcubeului, ca un ochi vechi de geam ;

[1] Steagul suedez reprezintă o cruce galbenă pe fond albastru.

toate murdăriile posibile le lăsase în urma sa monstrul acela care spurcase într-o clipită apa verde şi limpede : dopuri de bere, coji de ouă, coji de lămîie şi chiştoace de ţigări de foi, chibrite arse, bucăţi de hîrtie, cu care se juca albitura şi plevuşca ; era ca şi cum toate rigolele oraşului şi-ar fi împroşcat injuriile şi spurcăciunile deodată.

Parcă l-ar fi scuturat un fior şi se gîndi că dacă ar voi cu tot dinadinsul să-şi cîştige iubita, ar trebui să pătrundă prin străduţe şi rigole, acolo unde sînt salarii mari şi haine fine, felinare cu gaz şi vitrine, fete cu jabou, manşete şi ghete înalte cu nasturi, acolo unde se găsesc toate atracţiile. Însă el ura oraşul, unde era cel din urmă, unde dialectul său pocit provoca rînjete, mîna lui grosolană nu putea să facă o muncă mai fină, şi unde cunoştinţele sale multilaterale nu puteau produce nimic. Şi mai trebuia să se gîndească şi la ceea ce spusese Ida, că niciodată nu se va căsători cu un argat, iar fermier n-o să poată ajunge niciodată ! N-o să poată ? În golf bătea briza şi un vînt uşor ce creştea din ce în ce, agita apa care începu să se izbească de pilonii podului, trăgînd la fund funinginea şi limpezind luminosul cer de seară. Şoaptele arinilor, cadenţa valurilor, ciocnirea bărcilor, îl treziră din visare şi luîndu-şi puşca pe umeri, porni spre casă.

Drumul trecea pe sub aluniş şi urca pe o coastă, deasupra căreia atîrna un perete stîncos acoperit cu brad, un loc pe care nu-l cercetase niciodată.

Fermecat de noutatea priveliștii, se cățără printre ferigi și zmeuriș și ajunse curînd pe o stîncă mare, pe care era instalată o baliză. În apusul soarelui, toată insula se întindea dedesubtul său și cu o privire circulară cuprinse pădurile, ogoarele, pajiștile și casele ; iar dincolo de insula sa, vedea, pierzîndu-se în marea largă, șirul de insule, de recife și de insulițe. Asta de aici era o bucată de pămînt frumos iar apa, copacii, stîncile, toate ar fi putut să fie ale lui, dacă ar fi întins doar mîna — doar una singură — și s-o tragă înapoi pe cealaltă, care se întindea după prostie și după sărăcie. Nu era nevoie de nici un duh care să-l ispitească și să-l roage în genunchi, în fața tabloului acestuia, cu tentele roz ale încîntătorului apus de soare ; apa albastră, pădurile verzi, ogoarele galbene și casele roșii, lucind toate ca un curcubeu, ispitire suficientă și pentru cineva cu mai puțină ascuțime a înțelegerii decît argatul nostru.

Intrigat de neglijența intenționată, pentru că după cinci minute de la tandra despărțire uitase să-i mai facă semne de rămas bun, rănit, ca și cum ar fi fost ciomăgit, de grosolăniile peste măsură de ordinare ale orășenilor, captivat de priveliștea pămîntului gras, de apele pline de pește, de casele călduroase, se hotărî — va merge acasă și va face o ultimă tentativă, sau două, ca să pună la încercare inima aceea falsă, care poate îl și uitase — și pe urmă va lua pentru sine tot ce se poate lua fără să furi.

*

Cînd s-a întors în curte şi a văzut casa mare, pustie, cu perdelele trase, cutiile goale şi tot felul de ciurucuri împrăştiate peste tot, a simţit că i se pune un nod în gît, ca şi cum s-ar fi înecat c-o bucată de măr, şi după ce şi-a adunat într-un sac amintirile despre oaspeţii trecători din vară, s-a strecurat cît a putut de discret în camera lui. O dată comoara ascunsă sub pat, s-a aşezat la masa de scris, a luat hîrtie şi toc şi şi-a pus totul în ordine ca să scrie o scrisoare. La început, a revărsat un torent de cuvinte, parte propria lui creaţie, parte luate din *Analele lui Afzelius* [1] şi din *Cîntece populare suedeze*, pe care le citise la un inspector, în Värmland, lecturi care făcuseră o adîncă impresie asupra lui.

„Dragă şi iubită Pretină! — începu el scrisoarea. *Singur-singurel stau în mica mea odăiţă şi tînjesc tare după Ida mea; îmi aduc mereu aminte cînd veni aici cînd noi semănam secara de primăvară şi cucul cînta în ocolul vitelor, şi acuma este toamnă, iar băieţii a plecat pe mare după heringi; n-ar trebui să mă întreb atîta despre ea, pentru că Ida a plecat în lume şi nici n-a vrut să-mi facă semne de pe vapor, care domnul profesor a fost atît de drăguţ şi a făcut semne de rămas-bun de pe pupă, cînd a ajuns lîngă promontoriu; e pustiu ca într-o peşteră după plecarea ei şi din pricina ei totu-i doar jale*

[1] Este vorba de cuvîntarea de rămas-bun a lui Gustav Vasa, din *Analele lui Afzelius*.

şi chin. Dacă şi-ar mai aminti ce mi-a făgăduit Ida la ultimul dans de la cositul finului, căci eu ştiu prea bine asta, de parcă aş fi scris-o undeva, şi eu mai sînt şi acela care ştie să se ţină de vorba pe care a făgăduit-o, cum nu prea ar cam şti toţi, însă mi-e totuna şi chiar dacă mă întreb dacă şi unii oameni s-ar ţine de vorbă tot ca mine, sau nu, eu tot mă ţin, şi eu nu uit, asta chiar că pot pentru ca să spun."

Îşi aşternuse toate jeluirile şi-şi dăduse la iveală amărăciunea ; acuma însă apăru frica de rivalii necunoscuţi şi de ispitele oraşului şi ale salonului lui Berns şi cu sentimentul propriei lui neputinţe de a se împotrivi înspăimîntătoarei căderi în păcat, se simţi cuprins de cele mai nobile simţăminte şi-i răsăriră deodată în minte amintiri din pericoada cînd fusese vînzător ambulant de biblii. Se simţi înălţat sufleteşte, sever, moral, răzbunătorul care pedepseşte, ca şi cum gura Altuia (cu literă mare !) ar fi vorbit prin el :

„Cînd mă gîndesc la Ida, cum umblă ea singură prin oraşul cel amăgitor şi n-are o mînă care s-o sprijine, care să poată înlătura de la ea primejdia şi ispita, şi cînd mă gîndesc la toate prilejurile păcătoase de căderе în păcat şi în desfrîu, prilejuri care fac drumul larg şi piciorul sprinten, simt ca un cui în inimă şi-mi dau seama de ceea ce am făcut nedrept în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor," că i-am întins Idei mreţele păcatului, cînd aş fi vrut să fiu pentru ea ca un tată şi Ida ar fi trebuit să se sprijine pe bătrînul Carlsson, ca pe un tată adevărat"...

La cuvintele „tată" şi „bătrînul Carlsson" se înduioşă nespus, şi-i aminti de ultima înmormîntare la care participase.

„...un tată care întotdeauna a avut indulgenţă şi iertare în inimă şi pe buze, şi cine ştie cîtă vreme bătrînul Carlsson (îi plăcea vorba asta, ce mai !) *va hălădui pe aici, cine ştie dacă zilele lui nu sînt numărate, ca picăturile de apă în mare şi stelele pe cer şi poate că mai înainte de a-ţi da prin gînd, va fi fînul uscat şi poate că atunci cineva, care acuma nici nu vrea să ştie, îl va îngropa în ţărînă, dar noi trebuie să sperăm şi să ne rugăm, ca să mai apuce iar ziua, cînd florile va răsări pe pămînt şi turturelele se va auzi iarăşi pe meleagurile noastre, atunci va fi vreme de veselire şi bucurie pentru mulţi care acum se jeluieşte şi suspină, după cum spune psalmistul..."*

De fapt, nu prea ştia ce spusese psalmistul şi trebui să caute în ladă *Biblia*. Dar erau peste o sută de psalmi din care putea să aleagă şi Clara tocmai îl strigase la masa de seară, încît fu nevoit să ia la nimereală ceva mai de la început, scriind astfel :

„Locuinţele sînt îmbelşugate şi grase, încît picură din ele ; şi toate nălţimile jur-împrejur se veselesc ; ţarcul e plin de oi şi văile sînt îndesate de semănături, încît peste tot e veselie şi cîntec."

Cînt a recitit, a găsit că-i o aluzie fericită la avantajele vieţii de ţară, faţă de viaţa orăşenească şi cum ăsta era punctul cel mai vulnerabil, hotărî să nu împingă lucrurile mai departe, ci să lase vorbele să vorbească pentru sine.

Pe urmă cugetă asupra celor ce vor trebui scrise mai departe ; se simţi însă flămînd şi obosit şi nu putu să-şi ascundă faptul că, ţinînd seama de cei din jurul său, e tot una ce scrie, pentru că Ida, oricum, rămînea departe, pînă în primăvara viitoare.

Din care pricină semnă scrisoarea *„devotat şi afectuos"* şi coborî în bucătărie ca să ia masa deseară. Se întunecase şi începuse să bată vîntul. Bătrîna veni neliniştită şi se aşeză la masă, unde doar Carlsson singur se aşezase şi aprinsese o lumînare de seu. Fetele, tăcute şi aferate, se agitau între masă şi plită.

— Am să-ţi dau nişte rachiu în seara asta, Carlsson, zise bătrîna ; văd că-ţi trebuie.

— Da, da, n-a fost de loc uşor să car la bord toate lucrurile alea, răspunse Carlsson.

— Ai nevoie de odihnă acuma, adăugă bătrîna, şi plecă după clepsidră. Bate groaznic vîntu în seara asta şi bate dinspre răsărit ; să vedem cum au s-o scoată la cap cu năvoadele băieţii noştri, la noapte.

— Ei, aici chiar că nu-i pot ajuta cu nimic ; nu pot să mă lupt cu vremea rea, puse paie pe foc Carlsson. Săptămîna viitoare o să se facă frumos şi mă gîndesc să iau barca şi să mă duc la oraş, ca să vorbesc eu însumi cu negustorii.

— Daa ? Asta ai tu de gînd, Carlsson ?

— Da, mă gîndesc că băieţii nu ştiu să ceară cît trebuie pe peşte şi cine ştie ce încurcături or mai fi pe acolo.

Bătrîna începu să bată cu degetele în masă şi se gîndi că are el cu totul alte motive, decît peştele, ca să plece la oraş.

— Hm ! zise ea. Şi desigur, Carlsson, ai să fii atît de drăguţ ca să-i dai bună ziua şi domnului profesor, nu ?

— Ei, poate că fac şi asta, dacă am timp, fiindcă au uitat un coş pentru sticle cînd au plecat de-aici...

— Grozav de cumsecade oameni, în orice caz... Nu mai vrei un rachiu, Carlsson ?

— Mulţumesc mult, mătuşă ! Da, da, oameni subţiri şi cred c-au să vină din nou aici, cel puţin după cîte am auzit-o eu pe Ida.

Simţea o nespusă plăcere să-i rostească numele şi punea în asta toată superioritatea lui. Bătrîna îşi simţi inferioritatea şi neajutorarea ei, prin comparaţie, aşa că i se urcă o roşeaţă în obraji şi o flacără în ochi.

— Credeam că s-a sfîrşit totul între tine şi Ida, spuse abia şoptind bătrîna.

— Ei, parcă de asta-i vorba acuma, răspunse Carlsson, care simţea prea bine că aruncase undiţa şi că parcă s-ar fi prins ceva în cîrlig.

— Şi, zi aşa, vă însuraţi ?

— S-ar putea şi asta, cînd o veni vremea ; însă mai întîi şi-ntîi trebuie să pun şi eu unele condiţii.

Obrajii bătrînei ardeau şi mîinile ei slabe frămîntau faţa de masă, cum frămîntă cearşaful un bolnav cu febră mare.

— Aşa că, ai de gînd să pleci de la noi ? îndrăzni ea' să întrebe, cu o voce uscată şi tremurătoare.

— Păi, odată ş-odată tot o să trebuiască, răspunse Carlsson, mai curînd sau mai tîrziu trebuie să-şi aibă fiecare culcuşul său şi nu poţi să tot trudeşti pentru alţii.

Clara aduse la masă coleaşa şi Carlsson simţi o dorinţă imperioasă să glumească cu ea.

— Ei, Clara, nu ţi-e frică de întuneric, să stai aşa singură-singurică la noapte, acum că băieţii nu-s acasă ? Nu vrei să cobor şi să-ţi ţin de urît ?

— Ba n-am nici o nevoie ! răspunse Clara.

Pentru moment se făcu linişte în bucătărie. Se auzea de afară, cum mugeşte furtuna prin pădure, cum smulge frunzele mesteacenilor, zgîlţîie gardul şi scutură cocoşul de tablă de pe casă şi streaşina. Din cînd în cînd, cîte o pală de vînt răzbătea prin coş şi ridica trîmbe de foc şi de fum prin gura sobei, încît Lotten trebuia să-şi ţină mîna la ochi şi la gură. Şi cînd vîntul se domolea cîte o clipă, se auzea mugetul adînc al mării izbindu-se de promontoriu. Deodată dulăul începu să dea glas în curte şi lătrăturile se îndepărtară, ca şi cum cîinele s-ar fi repezit la cineva, întîmpinîndu-l prietenos sau ameninţîndu-l.

— Fii aşa de bun şi du-te să vezi cine poate să fie, îi spuse bătrîna lui Carlsson care tocmai se ridicase.

Ieşit pe uşă dădu de un întuneric atît de adînc încît îl puteai tăia cu cuţitul şi vîntul îl izbi o dată, ridicîndu-i părul în cap ca pe nişte fuştei de mazăre.

Strigă cîinele, dar lătratul se auzea departe, lîngă izvor şi se recunoştea acuma că-i un lătrat vesel.

— Au venit musafiri, spuse el bătrînei, care rămăsese în uşă ; cine-ar putea să fie ? Mă duc eu să văd. Ei, Clara, aprinde felinarul şi adă-mi şapca ! Luă felinarul şi luptîndu-se cu vîntul înaintă prin livadă, se luă după lătrat şi intră în pădurea de pini care despărţea livada de plajă. Lătrăturile încetaseră şi prin vîjîitul şi freamătul pădurii de conifere se auzea cineva păşind, cu potcoave la tocuri, prin mărăciniş, sfărîmînd pietricelele care scrîşneau ; se distingeau paşi care pleoscăiau prin băltoace şi înjurături care răspundeau manifestaţiilor de bucurie ale cîinelui.

— Hei ! Cine-i acolo ? strigă Carlsson.

— Pastorul ! răspunse o voce răguşită şi în aceeaşi clipă Carlsson zări o scînteie provocată de potcoava care ciocnise o piatră, iar din hăţiş năvăli pe potecă un om lat în spate, cu şubă, scund, cu un chip grosolan, ars de vînt, încadrat de barbă şi favoriţi, cu ochi mici şi pătrunzători, umbriţi de nişte sprîncene ca muşchiul de pe ziduri.

— Ce fel de, dracul să vă ia, de drum mai aveţi şi voi pe insula asta ! mîrîi el în chip de salut.

— Doamne, Isuse Cristoase, domnul pastor a ieşit pe o vreme ca asta, de să nu dai nici un cîine afară ! răspunse Carlsson, plin de respect, înjurăturilor de bun-găsit ale oaspetelui său. Dar unde vă este barca ?

— E, pe-aici, ştiu eu, o aduce în port Robert. Haide să intrăm odată sub un acoperiş că mi-a trecut vîntul prin toate ciolanele în noaptea asta ! Hai, înainte marş !

Carlsson mergea înainte cu felinarul şi pastorul după el, urmat de dulău, care sărea din cînd în cînd prin tufişuri, ca să ia urma vreunui cocoş de munte ce se salvase în mlaştină.

Bătrîna ieşise în întîmpinare, în curte, ghidîndu-se după lumina felinarului, şi cînd îl recunoscu pe pastor, se bucură şi-i ură bun-venit.

Omul plecase la oraş cu peştele şi-l prinsese furtuna pe drum, încît trebuiră să tragă undeva, la ţărm, pe noapte ; înjura şi blestema că nu poate să ajungă la timp cu peştele, căci parcă „ieşiseră toţi dracii ca să pună laba pe noi, bieţi muritori care mergeam pe apă".

Bătrîna voi să-l conducă în cameră, însă el merse de-a dreptul în bucătărie, apropiindu-se de focul din plită ca să se usuce. Căldura şi lumina se păru că nu-i priesc prea mult pastorului, pentru că începu să strîmbe din ochi, ca şi cum ar fi vrut să se învioreze, după care îşi scoase din picioare cizmele de piele unse cu grăsime, şi pline de apă. Carlsson îl ajută, aducîndu-i o haină veche de pînză groasă, verde-cenuşie, căptuşită cu blană de oaie şi în curînd pastorul stătea într-o vestă mare de lînă şi în ciorapi, la capătul mesei pe care bătrîna o golise şi o pregătise pentru cafea.

Cine nu-l cunoştea pe pastorul Nordström n-ar fi bănuit niciodată că omul acesta din arhipelag îndeplineşte o funcţie spirituală ; în aşa măsură treizeci de ani de păstorit în arhipelag îl transformară pe distinsul predicator de capelă de odinioară, cînd fusese hirotonisit la Uppsala. Salariul, extrem de redus, îl obligase să se întreţină din roadele mării şi ale pămîntului şi cînd acestea nu erau suficiente, trebuia să se adreseze bunăvoinţei enoriaşilor săi, cu care el, prin vorbe bune, se acomoda după împrejurări, obligat să-şi ţină viaţa. Bunăvoinţa se manifesta mai ales prin cafele cu rachiu şi gustări care trebuiau consumate pe loc şi nu puteau aşadar să îmbunătăţească situaţia parohului, avînd în curînd o influenţă defavorabilă asupra stării fizice şi morale a beneficiarului. Unde mai pui că oamenii din arhipelag, fie dintr-o experienţă scumpă cîştigată, gîndind că în primejdiile mării Dumnezeu îl ajută pe acela care ştie să se ajute singur, fie dintr-o incapacitate înăscută de a stabili o relaţie strictă între vîntul din est şi confesiunea de la Augsburg [1], nu prea aveau mult de-a face cu mica bisericuţă de lemn, pe care ei o construiseră şi drumul la biserică, deseori contracarat de vînturi potrivnice şi vîslitul anevoios, devenise un fel de tîrg, unde întîlneau cunoscuţii, puneau la cale afaceri şi ascultau anunţurile oficiale,

[1] *Confesiunea de la Augsburg*, formulare redactată de Philipp Melanchton, conţinînd, în 28 de articole, profesiunea de credinţă a luteranilor. A fost prezentată la Dieta de la Augsburg în 1530.

iar pastorul reprezenta singura autoritate locală cu care veneau în contact, mai ales că poliţaiul locuia departe, pe uscat, şi niciodată nu se recurgea la el pentru litigii, care se rezolvau, de la om la om, cu cîte o ciomăgeală zdravănă sau cu rachiu.

Acuma pastorul, după cum s-a mai spus, plecase la oraş, cu barca, să vîndă peştele, pe care el însuşi îl scosese din mare şi după cum s-a văzut, a fost abătut din drum de vînt şi de furtună. Cu puşca bine protejată într-o husă de piele de vită, cu săculeţul de mîncare şi moliftvelnicul într-o taşcă de piele de focă, ud şi murdar, ajunsese la lumină şi căldură, şi după ce-şi frecase ochii, luase loc la masă. Nici o urmă de latină sau de greacă nu se mai putea zări, la lumina focului şi a celor două lumînări, pe chipul său, amestec de ţăran şi marinar. Mîinile lui albe odinioară, obişnuite cu răsfoitul cărţilor, în tinereţea sa, erau cafenii şi scorţoase, cu pete galbene hepatice, din cauza apei sărate şi a arşiţei soarelui, aspre şi bătătorite de ani, scote şi vîsle ; unghiile erau pe jumătate mîncate şi tivite cu negru din cauza contactului cu pămîntul şi cu uneltele ; lobii urechilor erau păroşi şi găuriţi de cercei de plumb, împotriva gutei şi reumatismului ; din buzunarul de piele, cu care era prevăzută bluza de lînă, atîrna un lănţuc din păr împletit care ţinea cheiţa ceasului, făcută dintr-un metal oarecare galben şi avînd încrustată o cornalină ; ciorapii de lînă uzi aveau o gaură în dreptul degetului mare, iar picioarele care se tot agitau pe sub masă, parcă ar fi vrut să camufleze avaria ;

haina era galben-brună, din pricina sudorii, şi prohabul era întredeschis, probabil din lipsa unui număr suficient de nasturi.

Pastorul scoase o pipă de rădăcină din buzunarul pantalonilor şi în tăcerea generală, plină de respect, o scutură de marginea mesei, încît un mic muşuroi de cîrtiţă din cenuşă şi tutun acru, se forma pe podea. Dar mîna nu era prea sigură şi îndesatul pipei nu se făcea tocmai cum trebuie, prea cu de-amănuntul, ca să nu trezească nelinişte.

— Ce-i cu dumneavoastră în seara asta, domnule pastor ? Parcă nu vă simţiţi tocmai bine ? se îngrijoră bătrîna.

Pastorul îşi înălţă capul, care-i căzuse în jos, şi se uită de jur-împrejurul tavanului, ca şi cum ar fi căutat acolo pe vorbitor.

— Eu ? zise el, împingînd o nouă priză de tutun pe lîngă gura pipei. Pe urmă dădu din cap, ca şi cum ar fi vrut să fie lăsat în pace şi se cufundă în gînduri melancolice şi fără o formă definită.

Carlsson, care se lămurise despre ce-i vorba, îi suflă bătrînei :

— E cam beat. Şi plin de respect se gîndi să intervină, luînd oala de cafea şi turnîndu-i o cană pastorului, după care puse alături ulciorul de rachiu ; înclinîndu-se, îl pofti să se mulţumească cu ce se vede.

Cu o privire nimicitoare, bătrînul îşi înălţă capul său cărunt, ca şi cum ar fi vrut să-l sfărîme pe

Carlsson, şi dînd la o parte, cu silă, cana de lîngă el, şuieră cuvintele :

— Ce, eşti la tine acasă, măi argat ? pe urmă se întoarse spre bătrînă :

— Dă-mi o ceaşcă de cafea, madam Flod !

Şi se cufundă într-o tăcere adîncă, poate gîndindu-se la măreţia sa trecută şi la apucăturile neruşinate ale oamenilor din popor de acuma.

— Lua-te-ar dracu de argăţoi ! Ieşi afară şi dă-i o mînă de ajutor lui Robert !

Carlsson mai încercă cu binişorul, însă pastorul i-o tăie imediat cu : — Ştii ce eşti tu, mă ? făcîndu-l să dispară pe uşă.

— Ai plasele în mare ? o întrebă el pe bătrînă, care încerca să găsească scuze pentru argat, după ce pastorul trăsese o duşcă din cană.

— Da, domnule pastor dragă, îşi deschise bătrîna ecluzele şi întinse toate mrejele. Nu mai pot să dorm de la şase, de cînd a început furtuna şi îl cunosc eu pe Gusten. Mai curînd s-a scufundat, decît să lase plasele neridicate în zori.

— Ei, fleacuri, se descurcă el destul de bine ! o consolă pastorul.

— Nu spuneţi aşa, domnule pastor ! E mare lucru cu plasele astea, costă şi o grămadă de bani, dar măcar dacă s-ar întoarce băiatul acasă, aşa că...

— N-o fi el aşa prost să colinde toată marea, pe vremea asta, nu ?

— De, tocmai la asta mă aştept din partea lui ; vezi asta a moştenit-o de la taică-său, să întreacă

măsura mai mult decît trebuie şi mai curînd şi-ar da viaţa decît să lase să se piardă plasele.

— Vezi, madam Flod, dacă-i făcut el aşa, atunci nici dracu nu-l mai poate ajuta ! De altfel, pescuitul merge foarte bine ; noi am fost pînă la Alkobbarne, am aruncat şase plase şi am scos optsprezece *valar* [1].

— Ei, şi era gras ?

— Te cred ! Gras ca untul. Da' ia spune-mi, madam Flod, ce-i cu vorbele care umblă pe aici, cică te-ai gîndi să te remăriţi ? O fi adevărat, ai ?

— Doamne sfinte ! izbucni în rîs bătrîna, aşa se spune ? Nici nu-ţi trece prin gînd cîte mai pot scorni şi oamenii ăştia !

— Hm, nici mie nu-mi place să mă calce nimeni pe coadă, însă dac-o fi adevărat ce se zice, c-ar fi vorba de argat, atunci ar fi păcat de băiatul dumitale.

— Oh, nu-i nici o primejdie pentru băiat ; alţii au avut un tată vitreg şi mai rău.

— Ah, va să zică tot aşa e, cum am auzit. Arde aşa de rău trupul ăsta bătrîn, încît nu te mai poţi ţine ? De, ce să-i faci ! Carnea îşi cere drepturile ei, he, he, he, he, he !

— Vă rog să mai serviţi o ceşcuţă de cafea cu rachiu, domnule pastor, îl întrerupse bătrîna, pe care convorbirea asta despre dragoste începuse s-o cam jeneze.

[1] Grup de 80 de bucăţi.

— Mulţumesc, madam Flod, eşti foarte amabilă ! Mulţumesc ! Unul simplu, mai curînd. Dar trebuie să mă duc la culcare şi mă gîndesc că nu mi-ai pregătit patul, ai ?

Lotten fu trimisă să pregătească patul în cămăruţa lui Carlsson, după ce se hotărîse ca aceasta să doarmă cu Robert în bucătărie.

Pastorul căsca zdravăn de tot, şi tot freca un picior de altul, îşi trecea mîna pe frunte şi peste chelie, de parcă ar fi vrut să-şi alunge nu ştiu ce supărări, pînă ce capul îi căzu jos şi îşi găsi în sfîrşit un sprijin cu bărbia de marginea mesei.

Bătrîna, văzînd cum stau lucrurile, puse prudent mîna pe dînsul, îl bătu uşor pe umăr şi-l rugă cu voce mişcătoare :

— Domnule pastor draga ! Nu ne citiţi cîteva cuvinte, înainte de a ne duce la culcare ? Gîndiţi-vă la o biată bătrînă şi la băiatul ei, care-i pe mare !

— Cîteva cuvinte, da, bine ! Bine ! Dă-mi, te rog, cartea — ştii doar unde-i locul ei, colo, în sacul cu merinde !

Bătrîna luă săculeţul de piele şi scoase din el o carte neagră, cu o cruce aurie pe ea, pe care o folosea ca pe un fel de casetă de voiaj, din care femeile bătrîne şi bolnavii obişnuiesc să fie invitaţi ca să ia picături întăritoare ; şi reculeasă, ca şi cum ar fi adus o bucăţică de biserică în casă sa umilă, transportă cartea cea plină de taine, cu precauţie, cu amîndouă mîinile, ca pe o pîine fierbinte, dădu apoi încet la o parte din faţa pastorului cana, şterse cu şorţul o porţiune de

masă şi aşează lucrul sfînt în faţa capului îngreuiat de somn.

— Domnule pastor dragă, şopti bătrîna, în timp ce furtuna bubuia prin coşul sobei, cartea e aici.

— Bine, bine, răspunse pastorul ca prin somn, întinse mîinile fără să ridice capul, pipăi după ceaşca de cafea şi nimeri cu degetul în toartă, încît ceaşca se propti pe dos şi rachiul se scurse în două pîrîiaşe de pe masa unsuroasă.

— Vai, vai, vai se jelui bătrîna, salvînd cartea, asta nu-i bine de loc ; domnul pastor e somnoros şi trebuie să se ducă la culcare !

Pastorul şi sforăia de-acum, cu mîinile odihnindu-se pe colţul mesei, cu degetul mijlociu întins într-un gest tîmp, ca şi cum ar fi arătat către un ţel invizibil, care nu poate fi deocamdată atins.

— Cum, Doamne iartă-mă, o să-l cărăm în pat de-aici ? se jelui bătrîna către fete. Era tare neajutorată, pentru că dacă l-ar fi trezit pe cel care dormea, ştia prea bine cît se înfurie cînd e băut şi-l scoli, iar pe de altă parte, să-l lase în bucătărie, nu mergea, din cauza fetelor, şi ca să-l bage în camera ei, iar nu se putea, pentru că ar fi dat prilej la bîrfeli. Cele trei femei se apropiară de el, ca şoarecii care se învîrtesc în jurul pisicii ca să-i atîrne clopoţei la gît, şi nici unul nu îndrăzneşte.

Între timp focul din sobă se stinsese, vîntul răzbătea prin fereastră şi prin zidurile neetanşe, iar bătrînul, care era în ciorapi, o fi simţit frig, căci ridică de cîteva ori capul, căscă larg gura şi scoase trei chiţcăi-

turi, ca vulpea cînd umblă după raţe sălbatice, la care femeile îngheţară.

— Cred că am strănutat, zise pastorul, ridicîndu-se şi mergînd cu ochii închişi, spre canapeaua de lîngă fereastră pe care se prăbuşi, apoi se lungi pe spate, cu braţele încrucişate pe piept şi căzu într-un somn adînc, după ce suspină o dată lung.

Nu mai era nici o speranţă să-l scoli de acolo şi Carlsson cu Robert, care se înapoiaseră, nu îndrăzneau să-l atingă.

— Bate ! Fiţi atenţi ! îi lămuri Robert. Puneţi-i doar o pernă sub cap şi aruncaţi vreo pătură peste el, că doarme neîntors pînă mîine dimineaţă !

Bătrîna le luă pe fete cu ea în odaie, Robert îşi făcu un culcuş pe o ladă şi Carlsson se urcă în cămăruţa sa. Lumînările se stinseră şi în bucătărie se făcu tăcere.

Curînd toată casa se cufundase în somn, mai mult sau mai puţin plăcut.

*

În dimineaţa următoare, în timp ce cîntau cocoşii şi în timp ce madam Flod sculată vestea deşteptarea, pastorul şi cu Robert plecaseră. Furtuna se mai domolise, nori albi şi reci de toamnă veneau dinspre răsărit spre ţărm şi cerul era proaspăt şi albastru. Pe la ora opt bătrîna îşi începu plimbările, în partea de răsărit a promontoriului, ca să vadă dacă nu cumva se zăreşte vreo barcă printre insule. Departe, dincolo de stînci, apăru o barcă cu pînze, apoi dispăru din nou. Marea

era tot agitată, albastră ca oţelul, ultimile recife dispăreau ca nişte fantasme, atîrnau de vălurile colorate ale aerului, ca şi cum ar fi plutit pe deasupra apei gata să se ridice în aer ca ceaţa nopţii. Broaştele pitite în golfuleţe şi pe promontoriu, ţîşneau imediat în apă cînd vedeau vulturii de mare îndreptîndu-se în zborul lor greoi, către ele, dispăreau şi apăreau, sărind într-una de parcă apa fierbea în jurul lor. Bătrînei, cînd zărea cîte un pescăruş zburînd peste insule şi-i auzea strigătul, i se părea că-i o barcă cu pînze, şi chiar mai venea uneori cîte o barcă, însă toate ocoleau insula şi o luau spre nord sau spre sud.

Bătea un vînt rece ; vîntul şi norii albi înţepau ochii şi bătrîna intră în pădurice, obosită de aşteptare ; începu să adune afine în şorţ, pentru că nu putea să stea fără să facă nimica şi avea nevoie să se ocupe cu ceva, ca să-şi alunge neliniştea. Băiatul îi era, la urma urmei, cel mai drag şi ea nu fusese nici pe jumătate atît de tulburată în seara aceea, cînd stătuse lîngă pîrleaz şi cînd văzuse cum o anumită speranţă tulbure a ei dispare în noapte. Astăzi însă îşi dorea băiatul, mai presus de orice, simţind că s-ar putea ca în curînd să plece de lîngă ea. Cuvintele de aseară ale pastorului şi vorbele care umblau, aprinseseră fitilul care în curînd putea să facă bum ! Cine o să fie acolo şi o să-şi ardă sprîncenele, nu se putea şti, însă că se va întîmpla ceva, asta era aproape sigur.

Mergînd tăcută spre casă, ajunse la costişa cu stejari. Auzi glasuri aferate, jos, înspre pod şi zări, printre frunzele de stejar, agitîndu-se nişte oameni în jurul

debarcaderului ; îşi luau unul altuia vorba din gură, discutau aprins, constatau, se certau. Se întîmplase ceva, după ce plecase ea, dar ce anume ?

Neliniştea îi alungă curiozitatea şi coborî povîrnişul poticnindu-se ca să se lămurească ce s-a întîmplat. Ajunsă la gardul livezii, zări pupa bărcii. Se întoarseră deci acasă, vîslind în jurul insulei.

Vocea lui Norman era foarte clară cînd începu să explice cum s-au petrecut lucrurile :

— S-a dat la fund ca un pietroi şi pe urmă a ieşit iar ; lovitura mortală a primit-o prin ochiul stîng, exact aşa, ca atunci cînd se stinge o lumînare.

— Doamne Isuse ! A murit ? ţipă bătrîna şi se repezi peste gard, însă nimeni nu o auzi din cauza lui Rundkvist, care sporovăia în barcă.

— Şi atunci am aruncat grapina după el, şi cînd i-a intrat cîrligul în spinare...

Bătrîna ajunsese în dosul spalierelor cu năvoade şi nu mai putea să răzbată, privind de după plase ca printr-un văl aşezat pe o oglindă. Văzu cum s-au adunat toţi locuitorii insulei, cum se înghesuie, vîrîndu-se unul în altul în jurul unui trup cenuşiu — lucios, care zăcea întins în barcă. Şi începu să strige şi să se agite în dosul plaselor, însă scoarţa de mesteacăn a stîlpilor i se încurcă în cozi, iar plutitoarele plaselor o izbeau ca nişte lovituri de bici.

— Ce, Doamne iartă-mă, s-o fi prins în plasa de calcani ? strigă Rundkvist care văzuse ce se-ntîmplă în năvoade. Ia te uită, mi se pare că-i mătuşica !

— S-a sfîrşit cu el ? strigă madam Flod cît putu de tare. S-a sfîrşit ?

— Sfîrşit ca un cîine mort !

Bătrîna se eliberă de plase şi coborî la debarcader. Acolo îl zări pe Gusten în capul gol, stînd pe burtă, lungit în barcă, însă îl văzu că se mişcă şi sub el zări un corp mare păros.

— Tu eşti, mamă ? îi dădu bună ziua Gusten, fără să se întoarcă. Io-te ce grăsan am prins !

Bătrîna făcu ochii mari cînd văzu o focă grasă, pe care Gusten o ţinea ca s-o jupoaie. Foci grase nu picau zilnic în dar, desigur ; carnea se putea mînca, cum era cazul acuma, untura ajungea pentru cîteva perechi de cizme şi pielea făcea vreo douăzeci de coroane ; dar heringii de iarnă erau şi mai importanţi şi ea, nevăzînd nici o aripioară de peşte în barcă, se cam supără, şi uitînd atît de fiul regăsit cît şi de foca neaşteptată, izbucni în reproşuri :

— Ei, dar cu heringii cum îi ?

— De, n-ar fi fost rău să fie, dar poţi să-i şi cumperi, la urma urmei, însă focă cenuşie nu găseşti în fiecare zi.

— Păi aşa spui tu mereu, Gusten, da-i mai mare ruşinea să fii plecat trei zile pe mare ca să nu ajungi acasă cu nici un peşte. Ce-o să mîncăm noi la iarnă, te-ai gîndit la asta ?

Însă vorbele ei nu avură nici un răsunet, pentru că heringi avuseseră mereu şi carnea-i tot carne, mai ales acuma cînd vînătorii îşi atrăseseră toată admiraţia asupra lor prin relatarea extraordinarelor aventuri.

— Da, se grăbi Carlsson să-şi tragă spuza pe turta sa, dacă n-am avea pămîntul, am rămîne toţi fără mîncare !

În timpul zilei nu s-a mai aruncat nici o plasă în apă, trebuind să se pună la foc oala cea mare de leşie pentru fiertul unturii ; şi s-a fript carne, s-a gătit în bucătărie, s-au băut cafele cu rachiu ; pe peretele dinspre sud a fost pusă la întins pielea, ca un trofeu, s-a comentat şi s-au dat explicaţii şi toţi cei care veneau şi plecau şi nu le venea a crede, trebuiau să pună degetul în gaura împuşcăturii şi să asculte cum era blana şi cum stătea foca pe stîncă, ce i-a spus Gusten lui Norman în ultimul moment, cînd trebuia să pornească împuşcătura şi cum, în sfîrşit, mortul s-a ridicat în ultima clipă, cînd el „i-a tăiat firul vieţii".

Carlsson nu era el eroul zilei, dar îşi bătea în secret fierul şi cînd s-a terminat cu aruncarea năvoadelor, a luat barca şi a plecat la oraş cu Norman şi cu Lotten.

Cînd madam Flod coborî la debarcader ca să-i primească pe cei ce se întorceau de la oraş, Carlsson era atît de calin şi de docil încît bătrîna socoti că se petrecuse ceva între timp.

După masa de seară trebui să intre în camera mare şi să dea socoteală de bani ; aşa că fu nevoit să stea jos şi să povestească. Însă povestirea mergea foarte greoi şi pe argat se părea că nu-l trage de loc inima să aducă vorba şi despre el ; bătrîna nu-l lăsă însă de loc să-i scape din cleşte, fără să-i relateze călătoria.

— Ei, ia mai zi, Carlsson, — îl descusu ea — poate c-ai fost şi pe la domnul profesor, nu ? Aşa aş zice !

— Păi da, am dat o raită şi pe-acolo, se-nţelege, răspunse Carlsson, vizibil deranjat de amintirea vizitei.

— Da ? Şi cum a fost ?

— Ei, îi salută călduros pe toţi cei de la fermă ; au fost foarte politicoşi, m-au invitat la o gustare. Era foarte *jantil* în casă la ei şi ne-am simţit foarte bine.

— De, ţi-or fi dat şi ceva mai bun, nu ?

— O, am mîncat homar şi şampinioane şi pe urmă am băut porter [1].

— Ia te uită ! Nu mai spune ! Poate că le-ai văzut şi pe fete, nu ?

— Da, sigur, răspunse el degajat.

— Şi erau tot aşa cum le ştim noi, nu ?

Nu erau de loc aşa, şi asta trebuie s-o fi încîntat mult pe bătrînă, de aceea Carlsson nu răspunse direct la întrebare.

— Da, erau foarte amabile şi am mers la salonul lui Berns pe seară ; am ascultat nitică muzică şi pe urmă le-am invitat la un *sherry* [2] şi la gustări. A fost, cum s-ar spune, foarte amuzant.

Însă, în fapt, lucrurile nu se petrecuseră de loc aşa şi nu fusese de loc amuzant, ci cu totul altfel. De fapt Carlsson fusese primit în bucătărie de Lina care-l cinstise cu o halbă de bere pe colţul mesei pentru că Ida era plecată. Pe urmă intrase în bucătărie soţia profesorului, îi dase bună-ziua şi-i spusese Linei că trebuie să cumpere un homar pentru masa de seară, deoarece

[1] Bere neagră englezească, tare şi amară.

[2] Vin de desert dulce, foarte aromat, de culoarea chilimbarului, din regiunea Jérez la Frontera, din sudul Spaniei.

aveau un musafir ; pe urmă cucoana îşi văzu de treburile ei. Rămaşi singuri, Lina fusese la început cam bătoasă, însă cum Carlsson stătea şi tot vorbea, reuşi să scoată de la ea că Ida primise scrisoarea şi o citise tare într-o seară, cînd logodnicul ei era acolo şi stăteau toţi în camera slugilor bînd porter în timp ce Lina curăţa ciuperci. Aşa s-au căscat de rîs, de erau să moară ; logodnicul a cetit de două ori scrisoarea, tare, ca popa în biserică. Şi cel mai amuzant le-a părut „bătrînul Carlsson" şi „ultimile lui clipe", iar cînd au ajuns la „ispitire şi căile rătăcirii" atunci logodnicul — care se ocupa cu transportul berii — a propus să plece cu toţi ca să cadă în ispită la salonul lui Berns, şi-au plecat cu toţii acolo, fiind invitaţi la *sherry-kobel* şi gustări.

Fie că acuma relatarea Linei îl tulbura, şi-i agita amintirile, cam dezordonate, fie că dorise să fie în pielea logodnicului, încît se transpusese în situaţia plăcută a aceluia, se preschimbase în mîncătorul de homari, băuse porterul logodnicului şi mîncase ciupercile Linei, pe scurt, a produs efectul scontat asupra bătrînei, ceea ce era lucrul cel mai important. Şi cînd a văzut că s-a produs efectul se simţi sigur pe sine ca să pornească la atac. Băieţii erau pe mare, Rundkvist se culcase şi fetele îşi terminaseră ziua de lucru.

— Ce-o fi toate vorbele astea, care circulă prin parohia noastră şi pe care le aud mereu peste tot ? începu el atacul.

— Ce mai vorbesc acuma ? întrebă bătrîna.

— Ei, tot alea vechi, cică noi am avea de gînd să ne căsătorim.

— De, am mai auzit noi asta.

— Bine, bine, dar n-are nici un rost ca lumea să vorbească despre ceea ce nu este ; nu pot de loc să pricep asta, continuă viclean Carlsson.

— De, ce-ai face tu, care eşti tînăr, şi bărbat sprinten, cu o femeie bătrînă ca mine ?

— Oh, ce-are a face vîrsta ; nici vorbă de asta ! În ceea ce mă priveşte, ca să spun aşa, dacă m-aş gîndi vreodată să mă însor, nici nu m-aş uita la o zăpăcită, care nu poate nimic şi nu ştie nimic, pentru că, vezi dumneata, mătuşă, plăcerea-i una şi însurătoarea-i alta ; plăcerea, cea mai tare plăcere, trece ca fumul, şi credinţa şi făgăduiala sînt ca o priză de tutun, cînd vine alta şi-ţi întinde o ţigară de foi. Aşa cum sînt eu, mătuşă, dacă mă însor, atunci îmi ţin vorba, căci aşa am fost eu întotdeauna şi cine ar spune altfel, acela-i un mincinos.

Madam Flod îşi ascuţi urechile căci i se păru că ar mai fi încă ceva neclar.

— Bine, Carlsson, dar între tine şi Ida, n-a fost nimic serios ? se informă ea.

— A, Ida, mda, n-ar fi fost prea rău pentru ea, şi dacă aş vrea ar fi de ajuns să mişc doar degetul cel mic, ca să fie a mea ; vezi însă mătuşică, fata nu prea are caracter, e prea glumeaţă şi prea neroadă, şi aş crede chiar că nici nu prea calcă drept. De altfel, încep şi eu să îmbătrînesc, aş putea spune, şi nu mai am nici un chef de nebunii ; da, da, spun drept, dacă

m-aş gîndi să mă însor, aş lua pe cineva mai în vîrstă, mai înţelept, cineva care are caracter adevărat ; ştii, nu mă pricep să-ţi spun, însă dumneata, mătuşă, poate că mă înţelegi mai bine, pentru că eşti mai înţeleaptă, cum s-ar spune...

Bătrîna se aşezase la masă, ca să poată înţelege mai bine toate întortochierile lui Carlsson şi se pregătea să zică amin, cînd ar fi spus el da.

— Ei, dar ea spune-mi, începu ea să caute un nou capăt la scul, nu te-ai gîndi cumva la văduva din Åvassa care stă aşa, singurică şi nu doreşte nimic alta decît să se mărite ?

— Aş, aia nu, de unde, o cunosc destul de bine de altfel, ea n-are un caracter frumos cum spuneam ; cine mă va lua pe mine, va trebui să aibă caracter. Pentru bani şi maniere alese şi tot felul de boarfe frumoase... astea nu-s pentru mine, pentru că eu nu-s din ăştia ; iar cei care mă cunosc bine n-ar putea spune decît tot acelaşi lucru.

Problema părea că fusese răsucită pe toate părţile şi cineva trebuia să spună ultimul cuvînt, cît mai era posibil.

— Păi, cam la cine te-ai gîndit, Carlsson, se încumetă madam Flod să facă un pas îndrăzneţ înainte.

— Te gîndeşti şi iar te gîndeşti ! Te gîndeşti la una, te gîndeşti la alta... eu nu m-am gîndit la cineva anume, pentru că cine s-a gîndit, acela spune ; eu tac, aşa-s eu, să nu se spună că am umblat cu vorbe şi cu momeli, pentru că nu-mi stă în caracter.

Acuma bătrîna nu mai ştia de loc cum stau lucrurile şi dacă ea-i cu pricina, însă trebuia să mai încerce o dată.

— Ei, Carlsson dragă, dacă la Ida ţi-e gîndul, atunci de bună seamă că nu poţi să te mai gîndeşti cu toată seriozitatea la alta.

— Ida, hm, pramatia aia de vulpe, nu, nu-mi trebuie mie aşa ceva, nici chiar dacă mi-ar arunca-o peste mine ; nu, nu, îmi trebuie ceva mai bun, să aibă măcar haine pe ea... nu că m-aş uita la asta, pentru că aşa-s eu şi ăsta-i caracterul meu...

Acuma se învîrtiseră atîta, că era primejdios să mai stea pe loc, dacă bătrîna nu da din coate.

— Uite, Carlsson, ce-ai spune dacă ar fi să ne însoţim noi amîndoi ?

Carlsson dădu din mîini ca şi cum ar fi vrut să alunge orice bănuială despre asemenea gînduri josnice.

— Nu, nu, niciodată n-o să poată fi vorba de aşa ceva ! protestă el. Să nu mai vorbim niciodată despre asta, nici măcar să nu ne mai gîndim. Ştiu eu prea bine ce-ar spune oamenii, că te-am luat pentru bani, însă aşa ceva eu nu pot face şi nici nu-i felul meu. Nu, cît îi lumea, să nu mai vorbim de asta. Făgăduieşte-mi, mătuşă — şi îi întinde mîna, — că niciodată n-o să mai vorbim de treaba asta. Dă-mi mîna !

Însă bătrîna nu voia să-i ia mîna pentru aşa ceva, ci voia tocmai să discute serios problema.

— De ce să nu vorbim de asta, cînd ar putea să se întîmple ? Sînt bătrînă, ştiu asta Carlsson, dar Gusten nu-i bărbatul care să se ocupe de fermă şi am nevoie

de cineva care să stea alături de mine şi să mă ajute, înţeleg însă prea bine că tu nu vrei să te sleieşti pentru alţii şi să nu te alegi cu nimica, şi de aceea nu văd nici un alt mijloc decît să ne căsătorim. Lasă lumea să vorbească, şi-aşa vorbeşte, şi dacă tu, Carlsson, n-ai ceva special împotriva mea, nu văd nimic care să te împiedice. Ai ceva cu mine, spune ?

— N-am nimic împotriva ta, mătuşică, din nici un punct de vedere, însă vezi că derbedeii vorbesc vrute şi nevrute şi nici Gusten n-o să se uite cu ochi buni la noi.

— Aş, dacă nu eşti tu destul de bărbat ca să-l ţii la respect, atunci o să am eu puterea asta. În vîrstă sînt eu, nu-i vorbă, însă chiar aşa de bătrînă n-oi fi şi, pot să-ţi spun, Carlsson, aşa, între patru ochi, că... la o adică, fac tot atîta treabă ca oricare putoare !

Gheaţa se spărsese şi acuma porni o revărsare de planuri şi soluţii, cum să-l anunţe pe Gusten despre chestia asta şi cum trebuie aranjat cu nunta şi cu toate celelalte. Şi discuţiile se lungiră mult, atît de mult încît bătrîna trebui să pună oala de cafea la foc şi să ia sticla de rachiu, înaintînd bine în noapte.

CAPITOLUL AL CINCILEA

Unde se fac cele trei strigări, se merge la împărtăşanie şi se face nunta, dar încă nu se intră în patul conjugal

Că nimeni nu-i mai bun decît atunci cînd moare şi nimeni nu-i mai rău decît atunci cînd se însoară, Carlsson descoperi curînd şi treaba asta.

Custen mugi ca o focă flămîndă, tună şi fulgeră trei zile, în care timp Carlsson întreprinse o mică călătorie, sub pretextul unor afaceri. Bătrînul Flod fu scos din groapă, răsucit pe toate părţile, socotit cel mai straşnic om creat pînă atunci în timp ce Carlsson, fu scuturat ca o haină veche, găsindu-i-se pete pe toate părţile. S-a lansat ştirea că fusese *rallebuse* şi vînzător de biblii, dat afară din trei locuri şi chemat în faţa judecăţii pentru nişte chestii cu bătaie, după indicaţii neconfirmate. Toate astea i-au fost trecute pe sub nas doamnei Flod, însă o dată ce flacăra fusese aprinsă şi perspectiva încetării văduviei începuse să se întrezărească, bă-

trîna se însufleți, se învioră ,și-și astupă nasul trecînd și peste cele calde și peste cele reci.

Dușmănia împotriva lui Carlsson își avea mai ales rădăcinile în faptul că era un venetic, care acuma, prin dreptul căsătoriei, va ajunge la pămîntul și la apa aceasta pe care băștinașii se obișnuiseră să le considere într-un fel, ca ale lor. Cum madam Flod era moștenitoarea universală și după toate probabilitățile avea să mai trăiască încă mulți ani, se diminuau șansele fiului ei de a-și primi drepturile și poziția lui în această fermă devenea întru totul asemănătoare unui argat. Ținînd seama de antecedentele recente, toate astea influențau tutela și bunăvoința argatului. Așa că nu fu de loc de mirare că cel dizgrațiat deveni turbat și-i spuse vorbe aspre mamei sale, amenință cu judecata și protestă în fel și chip împotriva viitorului său tată vitreg. Lucrurile se înrăutățiră și mai mult cînd Carlsson se întoarse, după mica excursie, îmbrăcat în haina neagră de sărbătoare și cu căciula de focă a răposatului Flod pe care, cu ocazia primei tandrețe, le primise ca daruri de așazisa noapte a nunții. Gusten nu spuse nimic, însă îl montă pe Rundkvist ca să-i joace o farsă și dimineața, cînd trebuia să ia micul dejun, puse un prosop pe locul lui Carlsson, ascunzînd sub el o grămadă de lucruri invizibile. Carlsson, care nu bănuia nimica rău, ridică prosopul și găsi partea sa de masă acoperită cu toate ciurucurile pe care le adunase în sac și le uitase sub pat, sus, în odăița lui. Erau cutii de homar goale, cutii de sardele, flacoane de sos de ciuperci, o sticlă de porter, o infini-

tate de dopuri, o vază de flori crăpată şi multe altele.

Lui Carlsson i se înverziră ochii de mînie, dar nu ştiu de cine să se lege. Rundkvist îi dete o explicaţie în doi peri, cum că aşa-i obiceiul la ei, să se facă „un banc" cu cei care urmează să se însoare. Din nefericire tocmai atunci veni Gusten şi-şi exprimă pe dată mirarea că a sosit aşa de vreme toamna, strîngătorul de zdrenţe, pentru că de obicei nu se arăta înainte de Anul Nou, şi tocmai atunci pică şi Norman, explicînd că astea nu-s nici un fel de zdrenţe, ci doar amintirile lui Carlsson despre Ida, şi că Rundkvist a vrut să glumească pe socoteala lui Carlsson, acum cînd totul se terminase între ei.

Pe urmă au urmat cuvinte ascuţite, al căror rezultat fu că Gusten se duse la parohie şi reuşi să amîne cu şase luni căsătoria lui Carlsson fiind — spunea el — nişte lucruri neclare în legătură cu el. Asta era o contrarietate de care Carlsson încercă să se scuture, obţinînd mici echivalenţe. Mai întîi adoptă o atitudine solemnă în noua lui poziţie socială, cînd însă eşuă atitudinea lui, se hotărî să se poarte mai glumeţ cu oamenii de la fermă, ceea ce reuşi destul de bine, cu excepţia lui Gusten, care se menţinu într-o veninoasă luptă pe tăcute, fără să dea nici un semn de împăcare.

Iarna şi-a urmat calea cu tăiatul lemnelor din pădure, cu făcutul plaselor şi cu pescuitul în copci, amestecate ba cu jocul de cărţi şi cu ceştile de cafea cu rachiu, ba cu petrecerea de Crăciun, ba cu vînatul. Şi s-a făcut din nou primăvară ; raţele sălbatice te ade-

meneau pe mare, însă Carlsson își pusese toate puterile în munca agricolă de primăvară, ca să poată conta pe recoltă bună, foarte necesară pentru a acoperi golurile pe care le va face nunta, mai ales că aveau de gînd s-o facă cu surle și trîmbiți, ca s-o pomenească oamenii ani de zile.

O dată cu păsările călătoare veniră și oaspeții de vară și profesorul era tot atît de binevoitor ca și în anul trecut și tot așa, le găsea pe toate „schön", mai ales ținînd seama că vor avea și o nuntă. Din fericire, Ida nu venise cu ei. Plecase din serviciu în aprilie și urma să se mărite în curînd. Succesoarea ei nu mai era tot atît de atrăgătoare, iar pe de altă parte Carlsson avea și așa prea mult fier pe foc ca să-i mai ardă și de altele, mai ales că ținea cartea în mînă și n-avea de gînd s-o piardă.

Strigările s-au terminat de Sfîntul Ion și nunta trebuia să se țină între cositul fînului și seceriș, cînd toată lumea avea un pic de tihnă, atît pe uscat cît și pe mare.

După terminarea strigărilor se observă la Carlsson o neplăcută schimbare de poziție, și madam Flod a fost prima care a descoperit-o. Cu siguranță că, după obiceiul pămîntului, trăiseră ca oamenii însurați, încă de cînd erau logodnici și logodnicul, pe deasupra căruia pluteau încă recuzările lui Gusten, știa întotdeauna să-și potrivească după împrejurările destul de schimbătoare conduita, însă cînd trecea primejdia, ridica nasul în sus și știa să fie bățos. Asta n-o impresiona însă prea mult pe madam Flod, care la rîndul ei,

simţea că ţine bine hăţurile în mînă şi-şi arăta dinţii, atîţi cîţi mai avea, iar cu ocazia celei de a treia strigări şi i-a arătat pe toţi.

Toată populaţia insulei — în afară de Lotten — plecase la biserică să se împărtăşească. Ca de obicei, au luat barca cea mai mică, pentru cazul că ar fi trebuit să vîslească şi în barcă era înghesuială, mai ales că luaseră cu ei merinde şi o jumătate de pud de peşte afumat pentru pastor, cîţiva skålpunzi de lumînări pentru cantor şi toate straiele cu care trebuiau să se schimbe, ca să nu mai vorbim de vele, vîsle, găleţi, căuşi, scăunele şi rezemătoare de picioare.

Conform obiceiului în asemenea ocazii, au luat o gustare mai substanţială şi s-au poftit sîrguincios unul pe altul la ulcior, iar cafeaua de dimineaţă, cu rachiu, era pusă într-o sticlă. Era arşiţă şi pe mare şi nimeni nu voia să vîslească, din care cauză s-a produs o oarecare gîlceavă între bărbaţi, pentru că nici unul nu voia să ajungă transpirat la biserică. Femeile s-au ciorovăit şi ele, dar cînd au intrat în golfuleţul insulei pe care se află biserica şi s-au auzit clopotele, pe care nu le mai auziseră de zile şi ani, cearta s-a potolit. Clopotul era tras prima oară, aşa că mai aveau destul timp înaintea lor. Madam Flod s-a dus la casa parohială cu peştele afumat. Pastorul încă se bărbierea şi era foarte prost dispus.

— Lume nouă la biserică, fiindcă rar îi poţi vedea şi pe cei din Hemsö, salută el, ştergînd clăbucul de pe brici pe degetul mic.

Carlsson, care cărase peştele, dădu o raită pe la bucătărie şi se alesese cu un rachiu.

Pe urmă s-au dus la cantor cu lumînările şi acolo Carlsson s-a mai învîrtit de un rachiu.

În sfîrşit s-au strîns toţi în piaţa bisericii, au admirat caii fermierilor bogaţi, au citit inscripţiile de pe pietrele funerare şi şi-au dat bună ziua cu cunoscuţii. Madam Flod a făcut o scurtă vizită la mormîntul lui Flod, în timp ce Carlsson s-a ţinut mai la o parte. Clopotele au început din nou să bată şi mulţimea s-a strecurat în biserică. Cei din Hemsö nu aveau bancă, de cînd arsese biserica veche şi de aceea trebuiră să stea printre rînduri. Era cald rău şi ei se simţeau străini în încăperea asta mare şi ar fi asudat şi numai din pricina jenei, arătînd ca o bandă de infractori care aşteaptă să fie puşi la stîlpul infamiei. Pînă să înceapă psalmii din amvon, se făcuse ora unsprezece şi pe cei din Hemsö parcă îi tot forfeca prin picioare şi s-au schimbat cînd pe un picior, cînd pe celălalt, de vreo patruzeci de ori. Soarele ardea şi frigea tot mai tare, încît li se îmbroboniseră frunţile de sudoare, însă ei stăteau drepţi ca nişte cleşti şi nu puteau să se adăpostească în vreun colţişor mai umbrit. Atunci paracliserul aduse cartea de psalmi şi o deschise la psalmul nr. 158. Orga piui un preludiu şi cantorul intonă primul verset. Au cîntat cu toţi, cu însufleţire şi bucurie, pentru că se aşteptau să înceapă predica imediat după aceea. Iată însă că urmează versetul doi şi versetul trei.

— N-or fi luat-o în serios cu cîntatul, să-i tragă toate cele optsprezece versete ? îi şopti Rundkvist lui Norman.

Totuşi era cît se poate de serios. Şi în uşa sacristiei apăru mutra înfuriată a pastorului Nordström, care aruncă priviri arogante şi provocatoare către asistenţă, căreia se hotărîse să-i tragă o săpuneală bună, acuma, cînd îi avea pe toţi în labă.

Şi fură cîntate toate cele optsprezece versete, încît se făcură ceasurile unsprezece şi jumătate, mai înainte ca pastorul să se suie pe amvon. Iar ei erau atît de muiaţi, muiaţi de le cădeau capetele şi aţipeau. Somnul însă nu le-a fost prea lung pentru că deodată, cînd ţi-era lumea mai dragă, pastorul începu să zbiere şi cei care moţăiau tresăriră, îşi zvîrliră capul în sus şi priviră prosteşte unul la altul, ca şi cum ar fi vrut să întrebe unde-a luat foc.

Carlsson şi cu bătrîna înaintaseră atît de mult încît orice retragere spre uşă, fără scandal, ar fi fost imposibilă. Bătrîna era frîntă de oboseală şi din cauza ghetelor strîmte, care o strîngeau pe măsură ce creştea căldura. Din cînd în cînd se întorcea şi arunca o privire rugătoare către logodnic, ca şi cum l-ar fi implorat s-o ducă pînă jos, la mare, însă dumnealui era cu totul cufundat în slujba Domnului, pentru că stătea în cizmele largi, de piele, ale răposatului Flod şi chiar o pedepsea pe impacientata logodnică, aruncîndu-i priviri pline de ură. Ceilalţi însă se trăseseră binişor înapoi şi intraseră sub cafas, unde era mai răcoare şi aveau un pic de umbră. Gusten descoperi acolo şi

furtunul de incendiu, pe care se așează, luînd-o pe Clara pe genunchi.

Rundkvist se rezemase de o coloană, iar Norman stătea alături de el, cînd începu predica. Erau numai cuvinte, fără cîntece, și se lungi șase sferturi de oră. Textul trata despre fecioarele înțelepte și cele nebune și nu interesa de loc pe nimeni din mulțime, așa că toți adormiră ; se dormea stînd, atîrnînd sau chiar în picioare.

După ce trecuse o jumătate de ceas, Norman îl îmboldi pe Rundkvist, care stătea aplecat în față, cu fruntea în palme — de parcă s-ar fi simțit rău — și cu degetul mare arătă înspre Clara și Gusten, care ședeau pe furtun. Rundkvist se răsuci ușurel într-o parte, căscă ochii, ca și cum l-ar fi zărit pe Necuratul în persoană, clătină din cap și zîmbi, ca unul care a înțeles. Fapt este că ea sta cu limba afară din gură și cu ochii căzuți în fundul capului, ca în timpul unui coșmar groaznic, iar Gusten privea neclintit la pastorul Nordström, ca și cum i-ar fi mîncat cuvintele, unul cîte unul și acuma se străduia să audă cum curge clepsidra.

— Dă-i încolo, sînt prea de tot, șopti Rundkvist și se trase binișor înapoi, tăcut și precaut, călcînd cu băgare de seamă pe dale, ca să nu facă zgomot. Norman citise gîndul lui Rundkvist și sprinten ca un țipar se strecură afară din biserică, urmat imediat de Rundkvist, după care amîndoi chiulangiii își îndreptară pașii spre barcă.

Acolo jos bătea o briză uşoară şi amîndoi îşi împrospătară forţele cu nişte răcoritoare. Uşurel şi pe tăcute, după cum ieşiseră, se strecurară din nou în biserică şi o zăriră pe Clara adormită în braţele lui Gusten, care dormea şi el ţinînd-o de talie, însă atît de sus încît Rundkvist găsi de cuviinţă să-i mute mîinile un pic mai jos, drept care Gusten se trezi şi îşi apucă din nou prada, de parcă s-ar fi temut că cineva vrea să-i ia fata.

Predica mai ţinu o jumătate de oră, după care o mai duseră încă o jumătate de oră cu cîntatul psalmilor, pînă să înceapă comuniunea. Sacramentul a fost primit cu multă emoţie şi Rundkvist a plîns, iar madam Flod, care voise să se retragă într-o bancă, după terminarea ceremoniei la altar, ajunse la încăierare şi fu respinsă, cu toate că în ultima jumătate de oră a serviciului divin stătuse pe călcîie, ca şi cum dalele de piatră i-ar fi fript tălpile ; iar cînd preotul citi strigările, se înfurie rău de tot, pentru că toată lumea privea la ea.

În sfîrşit, s-au terminat toate şi s-au repezit toţi la barcă. Madam Flod n-a mai putut suporta şi şi-a scos ghetele, după ce primise felicitări la parohie, luînd-o şi ea spre barcă, unde îşi băgă picioarele în mare şi îl ocărî pe Carlsson. După aceea s-au aruncat peste provizii şi cînd s-a descoperit că se terminaseră clătitele, a început scandalul. Rundkvist a fost de părere, că, probabil, fuseseră uitate acasă, iar Norman sugeră că le-o fi mîncat cineva, discret, pe drum, aruncînd priviri neîncrezătoare spre Carlsson.

Se instalaseră în barcă cu toţii, cînd Carlsson îşi aduse aminte că aveau de luat din magazia parohiei un butoi cu catran. Se arăta a furtună. Femeile ţipară că n-au nevoie de nici un fel de catran în barcă, că numai asta mai lipsea, după ce că erau îmbrăcaţi cu haine noi, însă Carlsson aduse butoiul şi-l încărcă pe vas. Au început iar să se cîrîie că cine să stea lîngă primejdioasa încărcătură.

— Cine-o să stea acolo ? mîrîi madam Flod.

— Ridicaţi-vă fustele în sus şi staţi pe fund, răspunse Carlsson, care se simţea considerabil mai stăpîn pe situaţie, după ce se făcuseră strigările.

— Ce fel de vorbe-s astea ? îşi şuieră vorbele bătrîna.

— Iaca, vorbe ! Şi-acuma staţi jos şi plecarea !

— Cine-i ăla care comandă pe mare, dacă pot să-ntreb ? replică acuma Gusten, căruia i se păruse că a fost călcat pe coadă.

Se aşeză la cîrmă, ridică pînzele şi trase scota spre el. Barca era cufundată adînc din cauza încărcăturii, vîntul era extrem de slab, soarele frigea şi sufletele erau înfierbîntate. Barca înainta „ca un păduche pe o mînă mînjită de catran" şi nu folosea la nimic faptul că oamenii potriveau mereu pînzele. De aceea şi-au pierdut curînd răbdarea, şi tăcerea, care domnise cîtăva vreme, fu întreruptă de Carlsson, care era de părere că trebuie să se vîslească. Asta n-o voia de loc Gusten ; să aştepte ca să treacă dincolo de recife, şi acolo vor avea vînt, aşa era el de părere.

Şi au aşteptat ; la intrarea între insule se zări o dungă vineţie şi se auziră valurile cum se izbesc de stîncile cele mai îndepărtate. Se apropia un vînt puternic dinspre est şi pînzele începură să se umfle. Imediat ce trecură de promontoriu, veni o pală de vînt şi barca se smuci, pînzele pocniră ca o împuşcătură şi lăsară o dîră de spumă în urma bărcii. Acuma trebuiră să tragă toţi cîte o duşcă, fără excepţie, şi sufletele se uşurară, pentru că mergeau întins. Însă un vînt răcoros începu să aplece barca într-o parte şi s-o adîncească în apă. Carlsson se înspăimîntă, se agăţă de marginea bărcii şi îi rugă să mai strîngă pînzele.

Gusten nu răspunse nimic, însă întinse şi mai tare scota şi barca luă apă.

Atunci Carlsson se ridică în picioare, deveni feroce şi vru să bage o vîslă în apă. Dar bătrîna îl apucă de haină şi-l trase jos.

— Stai dracului jos, mă ! strigă ea.

Carlsson stete, însă era alb la obraz. Dar n-a stat prea mult şi a zvîcnit în sus, cu poalele hainei ridicate.

— Dumnezeii mă-sii ! Curge chestia aia ! a urlat el fîlfîindu-şi poalele.

— Cine curge ? l-au întrebat toţi.

— Cine să curgă, eu ? Butoiul curge !

— Dumnezeule, Doamne ! se auzea acuma din toate părţile, pentru că, din cauza mişcărilor bărcii, catranul scurs se plimba prin toate colţurile.

— Staţi jos ! tună Gusten, că vă cufund pe toţi !

Carlsson se ridicase din nou, tocmai cînd vîntul

smunci barca. Rundkvist, care văzuse primejdia, se trase uşurel înapoi şi-i dădu o palmă lui Carlsson, trîntindu-l jos. Bătaia era gata-gata, cînd madam Flod interveni şi se băgă între ei.

Îşi luă iubitul de guler şi-l zgîlţîi bine.

— Ce fel de bărbat oi fi tu, dacă nici nu ştii să mergi pe mare ! Fii şi tu om şi stai binişor în barcă !

Carlsson se supără, se smulse, însă pierdu o bucată din gulerul hainei.

— Ai să-mi rupi haina, femeie ! se răsti el şi-şi ridică cizmele pe banchetă, ca să le apere de catran.

— Ce tot spune ăla ? scoase foc pe nas bătrîna. Haina lui ! Oare de unde o fi avînd haina ? Eu, femeia golanului ăstuia, care-a venit fără nimic pe...

— Gura ! urlă Carlsson, atins în punctul cel mai vulnerabil, dacă nu vrei să spun şi eu ce ştiu !

Gusten, gîndindu-se că lucrurile au început să ajungă prea departe, se porni să lălăie un *schottisch*, la care se alăturară Norman şi Rundkvist, după care discuţia veninoasă amuţi, aruncîndu-se cu toţii asupra duşmanului comun, pastorul Nordström, care-i lăsase să aştepte cinci ore şi cîntase optsprezece versete. Sticla circulă iar, vîntul deveni mai uniform, spiritele se liniştiră şi spre bucuria tuturor, barca acostă în golfuleţul lor, izbindu-se de pod.

Acuma începu pregătirea pentru nunta care trebuia să dureze trei zile. Se tăiară un porc şi o vacă, se cumpărară o sută de *kanna* [1] de rachiu, se puseră heringi

[1] *Kanna* = aproximativ 2 litri.

la sare şi foi de dafin, se găti, se prăji, se fripse, se fierse şi se măcină cafea. Gusten nu se amestecă de loc în toate astea şi părea misterios. Îi lăsa pe ceilalţi să se agite şi nu-şi exterioriza nici un gînd. Carlsson, stătea mai mult în faţa scrinului, scria şi socotea ; trimise după cumpărături la Dalarö şi aranjă tot ce trebuia să se facă.

Sosise ajunul nunţii şi Gusten, dis-de-dimineaţă îşi aranjă taşca, îşi luă puşca şi plecă. Maică-sa se trezi şi-l întrebă încotro pleacă. Gusten răspunse că iese puţin pe mare ca să vadă cum mai stă cu bancurile de peşte şi plecă.

Jos, pe plajă, îşi avea barca echipată cu provizii pentru mai multe zile şi luase cu el cuverturi, oala de cafea şi alte lucruri, necesare pentru o şedere pe insule. Porni imediat şi în loc să cerceteze golfuleţele, ca să vadă cum stă cu peştele, o luă spre larg, înspre insule.

Dimineaţa — acum sfîrşitul lui iulie — era de-o claritate strălucitoare şi cerul se făcuse alb-albastru ca spuma laptelui. Insulele, stîncile, recifele, se topeau în mare încît nu puteai să spui dacă aparţin pămîntului sau apei. Pe cele mai apropiate insule se zăreau brazi şi arini iar pe promontorii se zăreau gîşte sălbatice, raţe polare, pescăruşi şi goelanzi ; mai departe se zăreau doar pinii pitici ; pinguini negri şi păsări în culorile papagalului mişunau nestingherite pe lîngă barcă, cu intenţia de a-l îndepărta pe vînător de la cuiburile ascunse în crevasele muntelui ; mai încolo, insuliţele stîncoase deveniră mai lungi, mai goale

şi ici-colo se vedea cîte un brad singuratic, făcut anume să adăpostească cuiburile cu ouă pentru clocit ale raţelor polare sau cîte un sorb şi roiuri de ţînţari care se învîrteau în vînt în jurul coroanei lui. Gusten cîrmi înspre ultimul recif, stînd cu pipa în gură, pe jumătate culcat pe bara cîrmei, lăsînd să-l mîngîie briza călduţă din sud ; pe la nouă ancoră pe Norsten. Era o insulă mică şi stîncoasă de cîţiva *tunnland* [1] cu o vîlcea la mijloc. Printre stînci se aflau şi cîţiva sorbi desfrunziţi ; cîţiva corni falnici, cu fructele lor roşii, prin crăpăturile stîncilor ; fundul văii era acoperit cu un covor gros de buruieni şi mărăcinişuri, care acuma începuseră să bată în galben ; cîteva tufe de ienupăr împrăştiate de-a lungul stîncilor, păreau bătute în cuie, ca să nu le ia vîntul. Gusten se simţea aici ca la el acasă ; cunoştea fiecare stîncă, ştia unde trebuie să dea la o parte tufişurile de ienupăr, ca să găsească cuiburile de *ejder* [2] pe ouă, care se lăsau mîngîiate pe spate şi-l ciupeau de cracul pantalonilor ; aici ştia unde să-şi înfigă ostia în crăpăturile stîncilor ca să dibuiască pinguinii negri, cărora le răsucea gîtul pentru a-şi asigura masa. Aici era locul de pescuit heringi al celor din Hemsö şi împreună cu altă obşte de pescuit construiseră un adăpost de noapte. Într-acolo îşi îndreptă şi Gusten paşii, luă cheia de la locul obişnuit de sub streaşină şi-şi duse lucrurile înăuntru. Locuinţa consta propriu-zis dintr-o cameră fără ferestre, o nişă

[1] *Tunnland* = aproximativ o jumătate de hectar (4936 m²).

[2] Specie de raţă sălbatică din regiunile nordice, căutată pentru puful ei.

cu paturi, aşezate ca nişte polițe, unul deasupra altuia, o plită, un scăunel cu trei picioare şi o masă.

După ce şi-a pus totul în ordine, s-a cățărat pe acoperiş, a deschis capacul hogeagului şi s-a dat iar jos. Pe urmă a luat chibritele de la locul lor, de sub o bîrnă şi a aprins focul în vatră, unde ultimul vizitator nu uitase, conform vechiului obicei, să lase surcele uscate după ultimul său popas acolo. A pus oala cu cartofi, a trîntit un strat de peşte sărat peste ei şi şi-a aprins o pipă, ca să treacă vremea mai uşor.

După ce a mîncat şi a băut nişte rachiu, şi-a luat puşca şi a plecat la barcă, unde avea păsări de momeală. A vîslit un pic şi a ancorat la un promontoriu, cățărîndu-se într-un „skoren", sau adăpost de pîndă, făcut din pietre şi nuiele. Păsările de momeală fîlfîiau din aripi pe deasupra talazurilor care se spărgeau, dar nu se arăta nici un ejder. Aşteptarea se prelungea şi-l obosi ; se întoarse la țărm şi căută vreo vidră ; nu dădu decît de o viperă şi un viespar printre patlagina lucioasă şi ovăzul sălbatic uscat.

Dar nu i se păru că-i chiar atît de important să prindă ceva şi merse mai departe, aşa, ca să meargă, ca să scape de rămasul acasă sau pentru că îl împingea ceva să nu stea pe loc, să se mişte, undeva unde să nu-l vadă nimeni, să nu-l audă nimeni.

După-amiază se retrase în colibă ca să doarmă şi după masa de seară vîsli un pic pe mare, cu undița pentru morunaşi, ca să-şi încerce norocul. Marea era liniştită şi el zărea uscatul întinzîndu-se sub tivul de aur al soarelui care apunea ca un fum subțire. Era tă-

cere în jurul său ca într-o noapte fără vînt şi auzea izbitura ritmică a vîslelor în furcile lor de la o jumătate de *milă*. Focile se scăldau la o distanţă convenabilă, îşi căscau botul, mugeau, pufăiau şi se băgau din nou în apă.

Morunaşul într-adevăr muşcase şi avu şansa să scoată cîţiva cu burta albă, cu botul mare şi inofensiv, căscînd după apă şi rînjind urît la soare, cînd erau scoşi din adîncimea lor întunecată şi se zbăteau aruncaţi peste bord.

Gusten se ţinuse în partea nordică a insulei însă cînd întunericul începu să se lase cu repeziciune, se întoarse la ţărm şi remarcă pentru prima oară că iese fum din hogeagul căsuţei. Mirîndu-se cine ar putea să fie, o luă cu paşi repezi spre casă.

— Tu eşti, mă ? auzi el pe cineva dinăuntru şi recunoscu vocea pastorului.

— Ia te uită ! e pastorul ! se minună Gusten cînd îl văzu pe preot, lîngă vatră, prăjind heringi pe jar.

— Eşti singur aici ?

— Da, am plecat un pic după morunaşi şi am mers spre miază-noapte, de aceea nu te-am văzut. Dar tu de ce nu eşti acuma acasă, să te pregăteşti pentru nunta de mîine ?

— Păi, n-am prea vrut să stau la nuntă, răspunse Gusten.

— Ei, fleacuri, şi de ce să nu vrei ?

Gusten lămuri motivele sale, cît putu de bine, şi cum s-a întîmplat, de ce voia să fie departe cu ocazia

asta şi cum ăla îi era duşmănos, lucru pe care voia să se facă că nu-l remarcă.

— Bine, dar maică-ta ? se informă pastorul, nu-i păcat pentru ea ca s-o faci de ruşine ?

— Nici nu-mi vine să mă gîndesc la asta, răspunse Gusten. Mai curînd pentru mine-i păcat, că trebuie să mă procopsesc cu un vagabond ca ăsta drept tată vitreg şi niciodată n-am să mă pot întoarce la fermă cît timp o fi ăla acolo.

— De, vezi tu, mă băiatule, nu putem să mai schimbăm nimic, şi nimic nu mai poate folosi, aşa că mîine dimineaţa să-ţi iei barca şi să pleci acasă. Trebuie doar să fii şi tu la nuntă !

— Vedeţi, nu mai e nimic de făcut, o dată ce mi-am pus eu ceva în cap, îl asigură Gusten...

Pastorul abandonă disputa şi începu să-şi mănînce heringul pe colţul plitei.

— N-ai cumva ceva de băut ? îl atacă el pe Gusten. Vezi tu, baba mea s-a învăţat să încuie toate băuturile tari, aşa că eu nu reuşesc niciodată să găsesc nimic.

Da, Gusten mai avea rachiu şi pastorul primi o porţie zdravănă, încît deveni vorbăreţ şi flecări în tot felul despre treburile parohiei, şi dinafară şi dinăuntru. Stăteau pe nişte bolovani, afară din căsuţă şi priveau cum apune soarele şi crepusculul se aşterne ca o ceaţă de culoarea pepenelui peste insule şi ape. Pescăruşii se retrăgeau spre odihnă şi ciorile se duceau în arhipelag ca să-şi caute în păduri incartiruirea de noapte.

Era timpul de culcare aşa că se apucară să alunge ţînţarii din încăpere. În acest scop uşa fu închisă şi camera afumată cu mahorcă „Ancora neagră", după care uşa fu din nou deschisă şi alungarea ţînţarilor fu realizată cu ajutorul crengilor de sorb. Pe urmă amîndoi pescarii îşi azvîrliră hainele de pe ei şi se căţărară fiecare în culcuşul său.

— Acuma poţi să-mi mai dai o duşcă pe fugă, cerşi pastorul, care de fapt se pusese la punct şi pînă atunci. Pe marginea patului Gusten îi mai dădu o duşcă, pentru că trebuiau doar să şi doarmă odată !

Înăuntrul colibei era întuneric, însă prin pereţii neetanşi mai răzbăteau fîşii de lumină şi în puţintica iluminare ţînţarii îşi regăsiră calea către cei adormiţi, care se răsuceau în toate părţile şi se trînteau în culcuşul lor, ca să scape de pacostea asta.

— Ei, fir-ar al dracului ! gemu în sfîrşit pastorul. Dormi, Gusten ?

— Asta-i bună ! Parc-a fost rost de dormit în noaptea asta ? Ce-i de făcut ?

— Să ne sculăm şi să facem iar focul, nu văd altă cale. Măcar dac-am avea nişte cărţi de joc ; nu cumva ai tu ?

— Nu, nu n-am, însă mi se pare că au ăia din Kvarnö, răspunse Gusten şi se dădu jos din pat, se tîrî pe podea şi scoase de sub patul cel mai de jos nişte cărţi de joc uzate.

Pastorul aranjase focul, pusese cîteva crenguţe de ienupăr în sobă şi aprinse o bucată de lumînare. Gusten puse oala de cafea şi trase un butoi de heringi, pe

care-l așeză între genunchi, drept masă de joc. Își aprinseră pipele scurte ; jocul de cărți mergea strună și timpul zbura.

— Trei cărți, pas, atu, se auzea din cînd în cînd, amestecat cu cîte o înjurătură cînd, pe neașteptate, cîte un țînțar își așeza ventuza pe ceafa sau pe încheieturile degetelor jucătorilor.

— Ascultă, Gusten, întrerupse pastorul, care se vedea că-și are gîndurile în altă parte decît la cărți și la țînțari — nu cumva ai putea să-i dai ăluia un bobîrnac în alt fel, decît să lipsești de la nuntă ? Ar fi o lașitate din partea ta să fugi din fața unui țopîrlan ca ăla și dacă vrei să-i faci sînge rău, te învăț eu ceva mai bun.

— Hm, ce-ar putea fi mai bun ? întrebă Gusten, care se gîndise și el că ar fi păcat să lipsească de la chiolhanul care tot din moștenirea lui taică-su se făcea.

— Du-te acasă după-amiază, imediat după cununie și zi-le că ai fost reținut pe mare. Asta ar fi destul de jignitor pentru el și pe urmă ne ținem noi de capul lui și-l îmbătăm ca să nu mai ajungă în patul miresei și avem grijă ca băieții să-i facă galerie. Ei, cum ți se pare ?

Gusten se gîndi să nu facă dificultăți și ideea că ar putea sta trei zile singur pe insulă, mîncat de țînțari toată noaptea, îl făcu docil, mai ales că dorea să fie laolaltă cu toți ceilalți și să guste din toate delicatesele, pe care le văzuse în timpul pregătirilor. Planul imaginat de pastor, de o execuție hazardată, fu accep-

tat de Gusten, care avea misiunea principală. Şi, mulţumiţi de ei înşişi şi unul de altul se duseră în sfîrşit în culcuşurile lor, cînd lumina dimineţii pătrundea prin crăpăturile uşii şi ţînţarii obosiră de dansul lor nocturn.

*

În aceeaşi seară Carlsson auzind de la pescuitorii de heringi că atît pastorul cît şi Gusten fuseseră văzuţi cîrmind spre Norsten, trase concluzia foarte îndreptăţită că respectivii puneau la cale cine ştie ce drăcovenie. Pastorului îi purta o ranchiună adîncă, pentru că îl amînase şase luni cu nunta şi pentru că îi arăta întotdeauna un dispreţ fără margini. Carlsson se ploconise în faţa lui, îi făcuse curte, îl tămîiase, însă fără nici un succes. Dacă erau în aceeaşi cameră, pastorul se întorcea întotdeauna cu spatele la el, nu auzea niciodată ce spune şi povestea întîmplări care puteau perfect să se potrivească la cazul său. De aceea, cînd află că pastorul se întîlnise cu Gusten pe insula Norsten, ghici că era o întîlnire cu un anumit scop şi în loc să aştepte realizarea deciziilor întîlnirii, care trebuiau să-l dea peste cap pe el, înjghebă un plan ca să-i vie şi lui apa la moară. Micimanul coastei se găsea întîmplător în concediu şi fusese angajat ocazional ca paharnic şi ajutor la Hemsö, pentru că priceperea lui la organizarea dansului şi la celelalte era îndeobşte cunoscută şi apreciată ; Carlsson calculase bine cînd socotise că ar putea conta pe ajutorul lui ca să-i facă o

festă pastorului, pentru că micimanul Rapp nu uita cum fusese frecat de pastor cu ocazia confirmării, pe motiv că ar fi exagerat în privinţa fetelor şi un an de zile avusese, din pricina asta, neplăceri cu flota. Cei doi care-l urau pe pastor puseră la cale, la o cafea cu rachiu, cum să-i joace o festă bună, adică nici mai mult nici mai puţin, decît să-l îmbete crup cu atît mai mult cu cît timpul şi împrejurările îi ajutau de la sine.

Minele erau aşadar instalate de ambele părţi şi întîmplarea urma să decidă care dintre ele va fi mai eficace.

Sosi şi ziua nunţii. Toţi se treziră obosiţi şi prost dispuşi după atîta trebăluială şi cînd primii oaspeţi veniră, mai devreme decît trebuia, pentru că pe mare niciodată nu puteai să vii chiar la ţanc, nimeni nu-i întîmpină, aşa că trebuiră să se fîţîie de colo-colo prin curte, stingheriţi, ca şi cum ar fi fost nişte linge-blide. Mireasa nu era încă îmbrăcată şi mirele se învîrtea de colo pînă colo, în cămaşă, ştergînd pahare, destupînd sticle, aşezînd lumînări în sfeşnice. Casa era curată şi împodobită cu ramuri verzi ; toate mobilele fuseseră scoase afară, după casă, încît dădeau impresia că-i gata-gata să înceapă licitaţia. În grădină se înălţa un catarg, pe care fusese ridicat steagul vămii, împrumutat de la inspector, cu ocazia acestei solemnităţi. Deasupra uşilor atîrnau cununi şi coroane din crăcuţe de afini şi de mărgărite, iar în părţile laterale, ramuri de mesteacăn. În ferestre fuseseră puse sticle cu etichete viu colorate, încît, din curte, aveai impresia că ai de-a face cu un magazin de băuturi spirtoase,

Carlsson avînd slăbiciune pentru culorile tari. Punciul galben-auriu strălucea ca niște raze de soare prin sticlele de culoarea săpunului verde de casă, iar purpura coniacului lumina ca jarul ; capsulele argintii de cositor care acopereau dopurile, străluceau ca niște piese de 25 de șilingi, încît unii dintre copiii de țăran, mai îndrăzneți, se simțeau obligați să caște ochii, ca în fața unei vitrine, și parcă și simțeau în gîtlej gustul bunătăților pe care urmau să le înfulece.

De fiecare parte a ușii se afla cîte un butoi de șaizeci de *kanna* fiecare, păzind intrarea ca niște mortiere grele, unul cu rachiu și celălalt cu bere ; iar în spatele lor era o moviliță, ca o piramidă de ghiulele, formată din două sute de sticle de bere tare. Priveliștea era măreață și marțială, iar micimanul Rapp mergea de colo pînă colo ca un comandant de baterie, cu tirbușonul atîrnat de centură, aranjînd materialele războinice de sub comanda lui. El împodobise butoaiele cu crengi de brad, le dăduse cep, le băgase canea de metal și răsucea în mînă ciocanul de dat cep ca pe o vergea de curățit tunul — ciocănind din cînd în cînd butoaiele, ca să se vadă că au ceva în ele. Pus la punct în uniforma lui de paradă, cu haină albastră și guler răsfrînt, pantaloni albi și șapcă de piele lustruită, însă fără armă la șold din motive de siguranță, le insufla un mare respect flăcăilor de la țară, mai ales că avea, în afară de funcția de paharnic, și pe aceea de a ține ordinea, de-a împiedica tulburările și, la nevoie, de a da afară și de a interveni în încăierările mai periculoase. Flăcăii bogați se făceau că-l privesc de sus, însă

o făceau doar din invidie, fiindcă ar fi vrut şi ei să poarte uniformă şi să slujească coroana, dacă nu le-ar fi fost atît de frică de capătul de funie şi de plictisitorii cartnici.

În bucătărie se aflau două oale cu cafea pe marginea plitei, iar rîşniţele împrumutate de pe cine ştie unde se nimerise scrîşneau şi scîrţîiau ; căpăţînile de zahăr erau sparte cu toporul şi biscuiţii pentru cafea stăteau stivă pe geam. Fetele alergau încoace şi încolo, de la şi către cămară, plină vîrf cu lucruri fierte şi prăjite, de toate felurile şi de saci cu pîine proaspăt coaptă. Din cînd în cînd mireasa scotea capul pe fereastra camerii, cu părul despletit, numai în combinezon, strigînd după Lotten sau după Clara.

Acum începură să se zărească oaspeţii, velă după velă, virînd spre golf, acostînd printr-o curbă elegantă şi salutînd prin împuşcături. A durat însă destul de mult pînă ce au ajuns în casă şi încă se mai strîngeau grupuri-grupuri prin curte.

O întîmplare fericită făcuse ca soţia şi copiii profesorului să rămînă pe ţărm la o aniversare şi numai profesorul era acasă. El acceptase cu bunăvoinţă invitaţia şi chiar oferise sala sa cea mare pentru ţinerea ceremoniei şi peluza de sub stejari pentru băutul cafelei şi masa de seară. Instalaseră bănci lungi în jurul mesei, fixînd scînduri pe capre şi butoaie, iar masa fu acoperită cu feţe de masă pe care se aşezară ceştile de cafea.

Acuma, în faţa casei, în curte, se formaseră mici grupuri ; Rundkvist, cu părul uns cu untură de focă,

bărbierit proaspăt, îmbrăcat cu o jachetă neagră, se însărcinase el însuşi să-i amuze pe oaspeţi cu vorbe de duh. Norman primise sarcina de încredere ca împreună cu Rapp să tragă salve de salut, în special cu capsule de dinamită, iar acuma se ţinea după colţul casei şi repeta, la o scară mai mică, cu un pistol de buzunar. În schimb i se ceruse ca în această zi să renunţe la armonică, instrument prohibit, întrucît fusese angajat cel mai bun violonist din regiune, croitorul din Fifång, şi acest domn era foarte sensibil la tot ceea ce ar fi putut atinge arta sa.

Veni şi pastorul, bine dispus, ca la nuntă, şi gata să glumească pe socoteala mirilor, cum se obişnuieşte. El fu întîmpinat în prag de Carlsson care-i ură bun-venit.

— Ei, facem şi molitva de opt zile, cu ocazia asta ? îl salută pastorul Nordström.

— Las-o dracului, nu-i nici o grabă ! răspunse mirele, fără să se simtă încurcat de fel.

— Eşti chiar aşa sigur ? replică pastorul, în timp ce ţăranii rînjeau. Eu am cununat, botezat şi făcut molitva la aceeaşi nuntă, însă era vorba de nişte oameni zdraveni şi iuţi, care-şi riscau viaţa. Chiar serios, cum merge cu mireasa ?

— Hm, de data asta nu-i nici o primejdie, dar să vedem cînd o fi vorba la adică, răspunse Carlsson, după care îl invită pe pastor să ia loc între masa sacristanului şi văduva din Åvassa, lăsîndu-i să se întreţină despre mersul vremii şi despre pescuit.

Profesorul coborî şi el, îmbrăcat în frac, cu cravată albă şi cu cilindru. Pastorul îl abordă imediat ca pe o

persoană distinsă, egală ca naştere şi începură o conversaţie pe care babele o ascultară cu ochii holbaţi şi urechile ciulite, deoarece erau cu totul sigure că profesorul este un om foarte învăţat.

Carlsson apăru şi îi înştiinţă că totul este gata şi că-l mai caută doar pe Gusten ca să poată începe.

— Unde e Gusten ? se striga în toate părţile şi ecoul repeta chemarea.

Nimeni nu răspundea. Nimeni nu-l văzuse.

— Ei, cam ştiu eu unde poate să fie, îi informă Carlsson.

— Unde-ar putea fi ? întrebă cu viclenie pastorul Nordström, încît lui Carlsson îi bătu la ochi.

— A fost văzut pe la Norsten, aşa mi-a şoptit o păsărică ; o fi fiind cu vreun porc de beţivan şi ăla îl îndeamnă să bea, aşa s-ar părea....

— Ei, atunci nu mai merită să-l aşteptăm, vorbi pastorul, dacă-i într-o tovărăşie aşa de proastă. În orice caz, urît din partea lui că nu-i acasă, cînd avea aici exemple aşa de bune în faţa ochilor şi oameni care să-l apere de primejdii. Dar mireasa ce spune ? Să-i dăm drumul sau să mai aşteptăm ?

Fu consultată mireasa şi aceasta, cu toate că era foarte contrariată, fu de părere să se înceapă, pentru că se adusese cafeaua şi se răcea. Aşadar începu formarea cortegiului, sub bubuitul dinamitei din colţurile stîncilor ; lăutarul îşi dete cu sacîz arcuşul şi-şi acordă vioara ; pastorul îşi puse stola, cavalerii de onoare formară avangarda şi pastorul o conduse pe mireasă, care era îmbrăcată în mătase neagră, cu un

voal alb şi cu cununiţă de mirt şi era atît de strînsă în şireturi, încît ceea ce s-ar fi cuvenit să ascundă, devenise şi mai vizibil. Şi porniră spre casa profesorului, în timp ce vioara scîrţîia şi din munte detunau împuşcăturile.

Bătrîna mai aruncă şi în ultima clipă priviri neliniştite în jurul ei, căutînd să dea de fiul pierdut, iar cînd ajunseră la prag, pastorul trebui s-o îndrepte cu nasul înainte. Şi intrară. Oaspeţii se aranjară de-a lungul zidurilor, ca şi cum ar fi fost o trupă care face careu cu ocazia unor execuţii, iar mirii luară loc în faţa a două scaune răsturnate, acoperite cu un covor de Bruxelles. Pastorul luă cartea în mîini şi-şi trecu degetul pe sub guler, ca să-şi dreagă vocea, cînd mireasa îi puse mîna pe braţ şi-l rugă să mai stea. Trebuiau să mai aştepte măcar un pic, poate venea şi Gusten.

Se făcu o tăcere adîncă nemaiauzindu-se decît scîrţîitul cizmelor şi fîşîitul fustelor scrobite, zgomote care încetară şi ele după cîteva clipe. În sfîrşit, pastorul, care avea toate privirile aţintite asupra sa, zise :

— Începem, că am aşteptat şi aşa destul ! Şi dacă n-a venit pînă acuma, înseamnă că nici nu mai vine.

După aceea începu să citească : „Dragi creştini, căsătoria a fost instituită de însuşi Dumnezeu..."

Merse tot aşa o vreme, iar babele îşi miroseau levănţica şi plîngeau cînd deodată se auzi un bang ! afară în curte şi zornăit de geamuri. Ascultară atenţi un moment, dar nu mai fură deranjaţi, cu excepţia lui Carlsson care părea că se mişcă neliniştit şi trage

cu ochiul la geam. Pe urmă, din nou, bang ! bang ! bang ! ca şi cum ai destupa şampania. Băieţii care erau lîngă uşă, începură să chicotească. Neliniştea se potoli întrucîtva şi pastorul tocmai îl întreba pe mire : „În faţa lui Dumnezeu cel atotştiutor şi a adunării aici de faţă, te întreb eu pe tine, Johannes Edvard Carlsson, dacă vrei s-o iei pe Anna Eva Flod de soţie şi s-o iubeşti, la bine şi la rău ?“ cînd, în loc de răspuns pîrîi o nouă salvă de dopuri de sticle, geamurile zornăiră şi dulăul începu să latre furios rău de tot.

— Cine-i ăla care destupă sticlele şi tulbură sfînta slujbă ! răcni pastorul înfuriat.

— Da, tocmai asta voiam şi eu să întreb ! zise Carlsson, care nu mai putea să-şi stăpînească curiozitatea şi neliniştea. N-o fi Rapp, care dă un spectacol ?

— Păi, de ce aş face asta ? se înfurie Rapp, care stătea în uşă şi care se simţi jignit de o astfel de bănuială.

Bang ! bang ! bang ! detuna necontenit afară.

— Duceţi-vă careva afară şi vedeţi ce Dumnezeu este, să nu se fi întîmplat vreo nenorocire, strigă pastorul, ca să putem continua odată !

O parte din nuntaşi năvăliră afară, alţii se adunară buluc la ferestre.

— E berea ! strigă cineva.

— *Bir*, sar *bir !* repetă profesorul.

— De, dacă au pus la soare sticlele de bere !

Ca nişte proiectile care explodează arăta acuma grămada de sticle, care se zgîlţîia şi duduia, în timp ce spuma se scurgea pe pămînt.

Mireasa era emoționată de această neobișnuită întrerupere a ceremoniei, care nu putea să însemne nimica bun ; mirele rosti tot felul de vorbe urîte în legătură cu aranjamentul sticlelor și era să se încaiere cu micimanul, asupra căruia voia să arunce vina ; pastorul era mînios din cauză că sfînta slujbă fusese deranjată de niște sticle, iar în curte flăcăii goleau berea de pe fundul sticlelor accidentate și dădeau ajutor la munca de salvare a sticlelor bune dosindu-le pe cele care erau mai puțin bolnave. În sfîrșit, cînd se potoli tărăboiul, se strînseră din nou cu toții în sală, deși acuma cu mai puțină evlavie, după care pastorul repetă întrebarea către mire și termină ceremonia fără să mai fie întrerupt sau deranjat de glumele băieților din vestibul.

Felicitările au plouat peste miri ; atît cît s-a putut de repede au părăsit sala de ceremonii, care mirosea urît a sudoare, lacrimi, ciorapi umezi, levănțică și buchete de flori veștede. Și plini de însuflețire se duseră la masa cu cafea.

Carlsson se așează între profesor și pastor, dar mireasa nu-și găsea de loc liniște și alerga de colo pînă colo ca să supravegheze pregătirile.

Soarele strălucea aprins în această seară de iulie și la mesele de subt stejari se pălăvrăgea și se sporovăia. Rachiul curse în ceștile de cafea ; cînd sosi oala următoare, după terminarea prăjiturilor, la masa de onoare, la mire, se servea punci, ceea ce nu era privit cu ochi răi de țăranii bătrîni, nici de tineret.

Era o băutură care nu se bea în toate zilele şi pastorul o acceptă bucuros în ceaşca lui.

În timpul zilei pastorul fu blînd cu Carlsson şi bău mereu în sănătatea lui, îl lăudă şi-i arătă cea mai înaltă consideraţie, fără să-l uite totuşi pe profesor, a cărui cunoştinţă îi făcuse multă plăcere, căci rar puteai întîlni pe acolo o persoană cultă. Însă îi era dificil să lege o conversaţie cu el, întrucît muzica nu era partea sa tare şi profesorul, din amabilitate, încerca să îndrumeze conversaţia înspre domeniul pastorului, din care domeniu pastorul voia să scape cît mai repede. Greutatea de-a se înţelege unul cu altul contribui de asemenea ca să facă imposibilă o apropiere între ei, mai ales că profesorul, atît de obişnuit să se avînte în muzică, era de altfel destul de puţin vorbăreţ.

Veni şi muzicantul, care nu mai putea suporta să fie nebăgat în seamă, la masa de onoare, şi în mare măsură cu curajul întărit de cafelele cu rachiu, voi să discute muzică cu profesorul.

— Vă rog să mă iertaţi, domnule *Kammarmusikus*, zise el, ciocănind uşor în vioară, noi doi avem un pic ceva comun, pentru că şi eu cînt, în felul meu, se înţelege.

— Cară-te dracului de aici, croitoraşule, nu fi neruşinat, îl repezi Carlsson.

— Bine, bine, iertaţi-mă, dar nu din cauza lui Carlsson, însă uitaţi-vă la vioara asta, domnul *Kammar-*

musikus, încercați-o și spuneți-mi dacă nu-i bună ; am cumpărat-o la Hischen și m-a costat zece *riksdaleri* [1] banco.

Profesorul ciupi coardele, făcînd o cvintă și i-o înapoie spunînd amabil :

— Asta frumos !

— Da' așa-i, cînd cineva se pricepe la asta ; atunci poți auzi o vorbă cu judecată, însă dacă vrei să vorbești despre artă cu ăștia de aici, — și avu de gînd să șoptească, dar mijloacele lui vocale nu-l ajutară și în loc de șoaptă se pomeni zbierînd — cu țărănoii ăștia blestemați...

— Dați-i un picior în spate cîrpaciului ! se auzi corul.

— Ascultă, mă croitorule, nu trebuie să te îmbeți, că altfel nu mai avem după ce dansa !

— Măi Rapp, fii cu ochii în patru la croitor, ca să nu mai bea !

— N-am fost poftit la nuntă ca să beau și eu, ca omul ? Ia zi-mi, mă zdreanță !

— Stai jos și liniștește-te Frederik, căci altfel iese cu ciomăgeală.

Însă muzicantul voia neapărat să discute despre arta lui și ca să ilustreze declarațiile despre măiestria sa la vioară, începu să facă cîteva acorduri.

— Ascultați, domnule *Kammarmusikus*, auziți ce bas, sună exact ca o orgă mică.

— Închideți-i botul croitorului !

[1] *Riksdaler* — veche monedă suedeză.

La mese era agitație multă și chiolhanul se înteța. Deodată cineva strigă : „A venit Gusten !"

— Unde-i ? Unde-i ?

Clara lămuri că l-a văzut jos, în curtea de lemne.

— Spune-mi și mie cînd o fi aici, dar nu mai înainte, pricepi ? o rugă pastorul.

Fuseseră aduse paharele cu grog și Rapp destupă sticlele de coniac.

— Merge cam prea repede treaba, zise pastorul, dînd un pic înapoi, însă Carlsson găsi că totul e-n regulă.

Rapp merse în secret și-i ațîță pe toți să ciocnească cîte un păhărel cu pastorul care de îndată ce-și golea paharul cu grog trebuia să umple imediat altul.

Pastorului începuseră să i se rotească ochii în cap și să i se îmbleticească limba în gură. Se uită cu atenție la trăsăturile lui Carlsson, atît cît putu, și încercă să-și dea seama dacă acesta și-a primit porția cuvenită. Însă îi veni greu să privească fix și se mulțumi doar să mai ciocnească cu el.

Apăru și Clara care strigă :

— E înăuntru, domnu pastor, e înăuntru !

— Ce dracu vrei ; cine măsa-i înăuntru ?

Pastorul uitase despre cine era vorba.

— Cine-i în casă, Clara ? făcu ecou corul.

— Gusten, cine să fie ?

Pastorul se sculă, intră în casă și dădu de Gusten, pe care-l conduse la masă, timid și buimăcit. Închi-

nară un pahar de punci în sănătatea lui şi strigară ura. Pe urmă Gusten ciocni cu Carlsson şi-i spuse un scurt „Noroc!"

Carlsson fu plin de intenţii bune şi bău paharul pînă la fund, lămurind că-i o mare bucurie pentru el să-l vadă, deşi sosise tîrziu, şi că el cunoaşte pe doi, a căror inimă bătrînă se bucură că-l văd, deşi venise tîrziu.

— Şi crede-mă, încheie el, cine ştie cum să-l ia pe bătrînul Carlsson, acela poate face ce vrea din el.

Gusten nu se lăsă vrăjit însă îl îndemnă pe Carlsson să mai bea cu el un pahar special.

S-a lăsat crepusculul, ţînţarii şi-au început dansul şi lumea sporovăia ; paharele sunau, izbucneau hohote de rîs şi mici strigăte alarmate se auzeau ici şi colo prin tufişuri, amestecate cu chicoteli şi cu ura, chiuituri şi împuşcături sub cerul călduţ al serii de vară. Mai încolo, în livadă, ţîrîia greierul şi scîrţîia cristeiul.

Masa s-a strîns pentru că acuma trebuia pusă masa de seară. Rapp atîrna în crengile stejarului lanterne colorate, pe care le împrumutase de la profesor. Norman alerga cu movila de farfurii, iar Rundkvist sta în genunchi şi umplea sticlele cu rachiu şi bere de butoi ; fetele aranjau movilițele de unt, puneau pe butucul de tocat grămezile de heringi, clădeau căpiţe de clătite, stivuiau chiftelele şi cînd totul fu gata, mirele bătu din palme şi zise :

— Fiţi buni şi poftiţi la o gustărică !

— Dar domnul pastor unde-i ? se codiră femeile. Fără domnul pastor nu începem !

— Şi domnul profesor ? Încotro au plecat amîndoi ? Nu ne vine să începem fără dumnealor !

I-au strigat, i-au căutat, însă fără nici un folos. Stăteau grămadă în jurul mesei, ca nişte cîini hămesiţi, cu ochi strălucitori, gata să dea năvală, însă nimeni nu se mişca şi tăcerea îi apăsa.

— Mă întreb şi eu, pastorul n-o fi cumva în casă ? auzi Rundkvist o voce inocentă.

Fără să mai aştepte vreo lămurire suplimentară, Carlsson se duse să-i caute în camera profesorului şi, pe bună dreptate, pentru că prin uşa deschisă îi şi zări pe pastor şi pe profesor, stînd fiecare cu ziarul în mînă, cufundaţi într-un însufleţit schimb de păreri. Lanterna era pe podea şi arunca o lumină de rampă asupra celor doi care urmau să se urce pe tron.

— Vă rog să mă scuzaţi, domnilor, dar se răceşte gustarea !

— Tu eşti Carlsson ! Bine, bine, începeţi, venim şi noi imediat !

— Vedeţi, aşteaptă toţi, toată lumea şi, să mă iertaţi, n-aţi putea să vă grăbiţi un pic ?

— Venim imediat, venim imediat ! Du-te, tu, du-te !

Carlsson, care observase cu satisfacţie că pastorul e „făcut", se îndepărtă şi liniştit onorata societate cu explicaţia satisfăcătoare că pastorul ţine să se pregătească un pic şi vine imediat.

După un moment se zări o lanternă mişcîndu-se prin curte, urmată de două umbre şovăitoare, care se apropiau de masa aşternută.

Figura palidă a pastorului fu curînd vizibilă la capătul mesei şi mirele veni cu coşul de pîine ca să-i poftească, şi să pună capăt aşteptării chinuitoare. Carlsson avea însă altceva în cap şi bătînd în fundul de carne cu un cuţit, strigă cu glas răsunător :

— Linişte, oameni buni ; domnul pastor vrea să ne spună cîteva vorbe !

Pastorul se uită atent la Carlsson şi se păru că nu-şi dă seama unde se află ; văzu că are un obiect lucitor în mînă şi, amintindu-şi că la ultimul Crăciun ţinuse o predică cu o cană de argint în mînă, ridică în sus lanterna ca pe un potir şi cuvîntă :

— Fraţilor, astăzi sărbătorim o veselă sărbătoare...

Aici se uită ţintă la Carlsson ca să se lămurească cît de cît cu privire la caracterul şi scopul sărbătoririi, pentru că el era atît de absent, încît anotimpul, locul, cauza şi intenţia se volatilizaseră. Dar rînjetul lui Carlsson nu-i dădu nici un fel de dezlegare la enigma sa. Pastorul privi în spaţiul larg din jurul său ca să descopere vreun fir conducător ; zări lanternele colorate atîrnate în stejar şi avu o vagă reprezentare despre un imens brad de Crăciun, încît ştiu de ce să se ţină.

— Această veselă sărbătoare a luminii, dădu el drumul la vorbe, cînd soarele cedează locul său fri-

gului şi zăpada — aici trase cu ochiul la faţa de masă albă care se întindea la nesfîrşit ca un cîmp alb de zăpadă... — fraţilor, cînd prima zăpadă se aşterne ca un linţoliu alb peste murdăriile toamnei... nu, nu,... mi se pare că vreţi să vă bateţi joc de mine... ! Hlutt !

Pastorul le întoarse spatele şi plecă, cu umerii lăsaţi în jos.

— Pe domn' pastor l-a luat cu frig ! strigă Carlsson şi vrea să se ducă la culcare ! Aşa că, doamnelor şi domnilor, hai să-i dăm drumul !

N-a fost nevoie să-i invite de două ori că au şi dat toţi năvală pe farfurii, uitînd de pastor şi de soarta lui.

Pastorului îi fusese destinată, drept încartiruire pe noapte, mansarda profesorului, şi ca să arate că nu-i beat, declinase orice ofertă de ajutorare, ameninţînd cu bătaia. Cu lanterna în mînă, pastorul plecă ţopăind, ca şi cum ar fi vrut să caute ace prin iarba udă de rouă, mergînd întins către o fereastră luminată. Se agăţă însă de portiţa grilajului şi intră atît de grăbit în stîlpul porţii, încît lanterna se sfărîmă şi se stinse. Întunericul îl împresură ca un sac şi căzu în genunchi ; fereastra luminată strălucea însă în faţa lui ca un far şi i se păru că înaintează cu sentimentul dezagreabil că genunchii pantalonilor se umezesc cu fiecare pas şi că rotulele îl dor de parcă ar da cu pietre în ele.

În sfîrşit, dădu de ceva mult mai tare, rotund şi ud ; bîjbîi şi se înţepă în vreo testea de bolduri sau ceva

asemănător, se agăță de o furcă de vîslă sau cam așa ceva și în același timp auzi fîșîitul apei și-și dădu seama că-i ud. Dezmeticit de frica că s-a băgat în mare, se apucă de catarg și într-o licărire de înțelegere, își dădu seama că se află lîngă ușorul unei uși, simți niște trepte lîngă genunchi, auzi o slujnică cum strigă : „Isuse Hristoase, berea !" și, pus în acțiune de conștiința unui rău obscur, se cățără pe trepte, bîjbîi cu degetele o cheie, împinse o ușă care se deschise înăuntru, se prăvăli într-o odaie și zări un pat mare, dublu, gata așternut ; mai avu puterea să dea cuvertura la o parte și se cățără în pat cu cizme cu tot ca să se ascundă, în timp ce-l căutau pe-afară, cu strigăte ; i se păru că a murit, sau că s-a stins, s-a înecat, în timp ce toți strigau ceva despre bere ! Din cînd în cînd se mai trezea, i se da foc, era scos din mare, trăia și sta la masa festivă de Crăciun și din nou se sufla în el ca într-o lumînare, stins, mort, scufundat și udat.

Între timp masa de seară mergea strună în pajiștea de sub stejari și-și udară tîmplele cu bere și cu rachiu atît de straşnic încît nimeni nu-și mai amintea de pastor, iar după ce băgară în ei toată mîncarea, de se zărea fundul farfuriilor și al castroanelor, se retraseră în casă ca să danseze.

Mireasa voia să trimită pastorului ceva bun, în camera lui, dar Carlsson o convinse că respectivul dorește mai curînd să fie lăsat în pace și ar fi păcat să-l deranjeze. Și așa a rămas.

Gusten își părăsise aliatul cînd remarcase că acesta fusese dus la rîndul său și se ocupă doar de propriile-i plăceri, abandonînd ranchiuna pentru uitare și beție.

Dansul mergea ca la moară și din lăutar parcă ieșea foc ; la ferestrele deschise se expuneau spinările asudate ca să se mai răcorească în aerul nopții, în curte stăteau bătrînii și se bucurau de vînzoleală, fumau, beau și glumeau în semiîntunericul luminat palid de lumina din sala de dans și de focul de la bucătărie, care răzbătea prin geamuri.

În livadă și grădină, rătăceau doi cîte doi, prin iarba umedă de rouă, sub lucoarea slabă a stelelor, ca în țîrîitul greierului și mireasma fînului să-și stingă focul aprins de căldura camerii, la duhul tare al rachiului de secară și la pasul legănat al muzicii.

Ceasurile miezului nopții dansau mereu și cerul începu să se lumineze spre răsărit ; stelele se traseră sub un nor și Carul-mare stătea cu oiștea în sus, de parcă s-ar fi răsturnat pe spate, gîștele sălbatice începură să gîgîie printre trestii și golful lucitor oglindea dimineața roșie-gălbuie, printre fantomele întunecate ale arinilor care stăteau cu capul în jos și păreau că pătrund în fundul apei. Însă toate astea n-au durat decît o clipă ; de pe coastă a venit un nor și din nou s-a făcut noapte adîncă.

Din bucătărie s-a iscat un strigăt : „grogul ! grogul !“ Și, ca într-o procesiune au apărut bărbații purtînd un castron din care ieșeau flăcările rachiului

aprins, aruncînd pîlpîiri albastre în jur, în timp ce lăutarul cînta un marş.

— Sus, la pastor, cu primul pahar ! urlă Carlsson, tot cu intenţia ca să-şi încununeze opera şi toţi începură să-i dea cu „ura". Procesiunea intră la profesor şi, cu paşi mai mult sau mai puţin siguri, începură să urce treptele. Cheia era în broasca uşii, ei începură să bată, nu fără oarecare teamă că vor fi luaţi în ghionţi. Înăuntru era linişte şi la lumina albastră, pîlpîitoare a castronului văzură că patul era neatins şi gol. Un presentiment negru în ceea ce-l privea pe pastor îl cuprinse pe Carlsson ; îşi uită însă gîndurile sinistre şi-şi rezolvă neliniştea şi nesiguranţa cu o lămurire eficace, aducîndu-şi aminte că pastorul spusese că ar vrea să doarmă în podul de fîn, ca să scape de ţînţari. Şi în ruptul capului nu trebuia mers cu foc la fîn, aşa că propunerea căzu baltă, iar procesiunea se puse în mişcare, înapoi, în curte, unde începură libaţiunile.

Carlsson îl numi în grabă pe Gusten vice-gazdă şi-l luă pe Rapp cu sine, împărtăşindu-i groaznicul presentiment. Se strecurară amîndoi, pe neobservate, ca nişte complici, sus, pe scări, spre camera nupţială, avînd cu ei nişte chibrite şi un capăt de lumînare.

Rapp aprinse lumînarea după care Carlsson îşi văzu în patul nupţial cele mai sinistre presentimente, depăşite.

Pe perna albă, brodată cu ajur, zăcea un cap lăţos ca de cîine ud, cu gura întredeschisă.

— Ptiu, lua-l-ar dracul ! scrîşni Carlsson. Cum să-ţi închipui că vagabondul ăsta-i chiar atît de porc ! Vai

de Dumnezeul lui ! Şi are şi cizmele în picioare, ticălosul naibii !

Aici trebuia să gîndeşti bine, cu socoteală. Cum puteai să-l înlături pe beţivan fără să ceri ajutor, fără ca oamenii să afle şi mai ales mai înainte ca mireasa să bage de seamă ?

— Hei, să-l scoatem pe geam, îşi dădu cu părerea Rapp. Îl luăm cu o macara şi-l azvîrlim în mare ! Să stingem repede lumina şi pe urmă mergem în şură ca să luăm ce ne trebuie.

Au tras uşa după ei şi au luat cheia, după care cei doi răzbunători au pornit pe o cale ocolită spre şură. Carlsson înjura şi se jura că-i va face una de-o să-l ţină minte cît o trăi, doar să-l vadă odată scos din casă.

Întîmplător mai rămăsese încă afară capra pe care-o construiseră cînd au tăiat vaca, şi după ce au scos prăjinile şi au luat butucul şi frînghiile, s-au trudit cu ele tot pe cale ocolită, pînă ce au ajuns în dosul casei, drept sub fereastra camerii în care dormea pastorul. Rapp a făcut rost de o scară, a luat prăjinile şi le-a fixat pe creasta casei, a legat de ele scripetele, a trecut frînghia prin el şi la un capăt a legat butucul. Pe urmă s-a strecurat prin fereastră în cameră, în timp ce Carlsson stătea jos cu o gafă în mînă, ca să conducă încărcătura.

După ce Rapp munci cîteva minute în cameră, gîfîind şi fornăind, Carlsson îi văzu capul iţindu-se pe geam şi comandînd în şoaptă : „Trage !"

Carlsson trase şi imediat apăru la geam un corp negru.

— Ţine bine! comandă Rapp şi Carlsson ţinu. Corpul adormit al pastorului se legăna în aer incredibil de lung, ca un spînzurat.

— Slăbeşte, comandă Rapp din nou. Dă-i drumul uşor!

Însă Carlsson abia slăbi puţin odgonul şi pastorul se prăbuşi grămadă în urzici, fără însă să scoată nici un sunet.

Într-o clipită Rapp ieşi pe geam, dădu jos scara şi prăjinile şi începură să-l tîrîie pe pastor spre debarcader.

Ajunşi la malul apei, Carlsson izbucni:

— Ei, păcătosule, fă şi tu o baie!

Apa la mal era puţin adîncă însă înămolită de toate resturile de peşte aruncate în tot timpul anului. Rapp îl apucă de bucla pe care o făcuse cu frînghia în jurul taliei celui adormit şi-l aruncă în mare.

Atunci pastorul se trezi şi scoase un guiţat ca de porc la înjunghiere.

— Ţine! comandă Rapp, care observase că oamenii din curte auziseră şi coborau spre ei.

Carlsson însă se lăsă în genunchi şi-l tăvăli pe pastor prin mocirlă, îi frecă haina neagră cu mîinile încît orice urmă a nenorocirii întîmplate în patul nupţial fu îndepărtată.

— Ce-i acolo? Ce s-a întîmplat? strigară oamenii care dădură năvală înspre ei.

— Domnul pastor a căzut în mare! Heei! răspunse Rapp, trăgîndu-l pe pastorul care ţipa.

Acuma se strînsese popor mult. Carlsson juca rolul nobilului şi curajosului salvator, cu primejdia vieţii şi făcea pe samariteanul milostiv, ridica ochii la cer şi se lăuda peste măsură, folosind dialectul său pocit, pe care-l utiliza întotdeauna cînd voia să impresioneze şi să fie demn de crezare.

— Ian gîndiţi-vă, oameni buni, numai ce ajung eu aici şi deodată mi se năluceşte c-a căzut ceva, pleosc, în apă şi bîldîbîc, încît zău de n-am crezut c-o fi vreo focă ; şi cînd colo, să vezi şi să nu crezi, era chiar bietul domnu pastor al nostru ! Doamne, Doamne, i-am zis lu' ista, micimanul, dacă o fi chiar domnu pastor Nordström, care o fi alunecat în apă ? Şi-am strigat către Rapp : „Măi Rapp, măi ! răpedi-ti după o frînghie !" Şi Rapp a rupt-o di fugă după frînghie. Şi cînd am făcut o buclă şi l-am legat pi după mijloc cu frînghia, atunci a început sî zbieri de parcă-l înjunghiam. Ian uitaţi-vă la el, sărmanul, cum mai arată di urît !

Pastorul arăta într-adevăr indescriptibil ; oamenii priveau la el cu un fel de dezgust amestecat cu un inexprimabil respect şi voiau să-i ajute cum pot mai bine. Pînă la urmă făcură o targă din două crăci lungi şi-l aşezară pe pastor, îl ridicară pe opt umeri puternici şi porniră spre hambar, unde trebuia schimbat de haine.

Lăutarul care era beat turtă, crezînd că-i vorba de vreun spectacol, se alătură convoiului şi începu să cînte un cîntec de lume : „*Tot pe drum, pe drum, pe drum,*

hai cu taica Smitt acum". Tinerii apărură de prin tufişuri şi se luară după ceilalţi, iar profesorul, care-şi regăsise tinereţea sa pierdută, se aşeză în frunte şi cîntă. Norman care nu putu fi ţinut în chingi cu inspiraţia sa muzicală, îşi regăsise armonica.

Cînd au intrat în curte, s-au repezit femeile şi cînd l-au văzut pe pastor în starea aceea deplorabilă, au fost cuprinse de compătimire şi s-au înduioşat de soarta celui leşinat. Madam Flod a alergat după o cuvertură şi a aruncat-o peste nenorocitul acela, cu toată împotrivirea lui Carlsson ; s-a pus apă la încălzit şi s-au împrumutat haine şi lenjerie de la domnul profesor. Şi după ce au intrat în şură, l-au pus pe bolnav, aşa-i ziceau, — pentru că nimeni nu voia să fie ireverenţios şi să recunoască deschis că-i beat turtă — pe nişte paie uscate. Rundkvist veni cu lanţeta şi vru să-i ia sînge, însă fu alungat şi cînd văzu că n-a obţinut ce-a vrut, se rugă să-l lase cel puţin să stea lîngă pastor că ştia el nişte leacuri speciale pentru dropică, cum nu mai ştie nimeni altul.

Carlsson se furişă în camera sa, singur de data asta, ca să înlăture urmele umilirii. Cînd intră în cameră şi văzu ravagiile ticăloşiei în patul nupţial, simţi o clipă că i se face rău ; extenuat de oboselile ultimei zile şi nopţi, se gîndi cît de diferite ar fi fost lucrurile cu Ida, dacă s-ar fi realizat planurile sale. Se duse la geam şi se uită afară, înspre golf, cu o privire lungă şi melancolică. Norul cel negru se risipise şi ceaţa se aduna ca un văl alb deasupra apei ; soarele se ridică pe cer

şi pătrunse în camera nupţială, lumină chipul palid şi ochii umezi, care se strînseră luptînd împotriva plînsului ce-l năpădea. Părul îi cădea pe obraz în şuviţe umede, cravata albă era pătată şi haina îi atîrna pe el. Căldura soarelui parcă-i dădu un frison şi apăsîndu-şi faţa cu palmele, se întoarse din nou spre cameră.

— Ei, oricum, prea a făcut-o de oaie ! îşi zise sie însuşi, apoi se smulse din toropeală şi începu să strîngă aşternuturile de pe pat.

CAPITOLUL AL ŞASELEA

Unde se schimbă lucrurile şi părerile, agricultura dă înapoi, iar mineritul înfloreşte

Carlsson nu era omul asupra căruia senzaţiile dezagreabile să acţioneze mai mult decît ar fi vrut el, ci avea un corp pe care îl putea scutura de injurii, îl freca şi lepăda orice de pe el. Poziţia sa de proprietar al fermei şi-o dobîndise prin abilitate şi pricepere, iar faptul că madam Flod îl luase de bărbat era în aceeaşi măsură un cîştig pentru ea ca şi pentru el, gîndea Carlsson. Totuşi, după ce aburii nunţii se mai evaporară, Carlsson începu să fie mai puţin zelos, devenind mai sigur pe sine în baza autorităţii maritale şi a dreptului de moştenire, mai ales că se puteau aştepta la un copil peste vreo două luni. Renunţă la ideea de a deveni un „domn", după ce văzuse că nu-l prinde ; în schimb îşi propuse să devină un fermier bogat. Îşi puse pe el o măreaţă jachetă de lînă, trase peste ea un masiv şorţ de piele şi se încălţă cu cizme

de apă. Petrecu multă vreme în faţa uşiţelor scrinului, locul său favorit ; citi ziare, scrise şi socoti mai puţin ca înainte, supraveghie munca, cu pipa în gură, arătînd un interes mai mic pentru agricultură.

— Agricultura dă înapoi, zicea el, aşa am citit eu la gazetă ; şi cică e mai ieftin să-ţi cumperi sămînţa.

— Parcă vorbea altfel mai înainte, zicea Gusten care ţinea mereu socoteală de tot ce spunea şi făcea Carlsson, însă se limita la o supunere apatică, fără să intervină, ca fiu, împotriva uzurpatorului.

— Timpurile s-au schimbat şi ne schimbăm şi noi o dată cu ele. Eu îi mulţumesc lui Dumnezeu, cu fiecare zi în care mă face mai înţelept, răspunse Carlsson.

În perioada aceasta începu să meargă la biserică duminica, să participe la discutarea problemelor de interes obştesc şi fu ales în consiliul comunal. Între timp, intră în legături mai strînse cu pastorul şi trăi ziua cea mare cînd putu să-l tutuiască. Acesta fusese unul dintre visele cele mai mari ale sale, şi un an întreg nu osteni să tot istorisească la fermă ce spusese el şi ce-i răspunsese Nordström.

— Auzi, dragă Nordström, i-am zis eu, de data asta trebuie să-mi dai tu mie dreptate ! şi atunci Nordström mi-a spus : „Măi Carlsson, aşa mi-a zis, nu trebuie să te încăpăţînezi, deşi pot spune că eşti un bărbat isteţ şi un bărbat care înţelege multe", chiar aşa mi-a zis el.

Pe urmă interveniră o grămadă de sarcini comunale, dintre care cea mai de seamă era inspecţia focurilor. Trebuia să călătoreşti prin toate insulele, pe socoteala

comunei, şi să bei cafea cu rachiu pe la cunoscuţi. De asemenea, alegerile parlamentare, care aveau loc în toată ţara, îşi aveau farmecul şi urmările lor plăcute care se simţeau pînă şi aici în arhipelag. În timpul alegerilor şi încă de două ori pe an, sosea baronul cu domnii vînători, cu un vaporaş şi plăteau cincizeci de coroane pentru două zile ca drept de vînătoare ; punciul şi coniacul curgeau zi şi noapte şi oamenii se despărţeau de domnii vînători cu credinţa bine înrădăcinată că sînt nişte oameni foarte *„jantili"*.

Carlsson ajunse aşadar ca un fel de lumină a fermei ; o autoritate în ceea ce priveşte înţelegerea adîncă a lucrurilor, pe care ceilalţi nu reuşeau să le sesizeze. Mai avea însă un punct slab, pe care-l simţea scîrţiind cîteodată : el era un om de uscat şi nu un om al mării.

Ca să şteargă această ultimă deosebire de rang începu să se înhame din ce în ce mai mult la treburi marinăreşti şi să aibă din ce în ce mai mult gust pentru mare. Îşi curăţi o puşcă şi porni la vînat ; luă parte la aruncatul şi la aşezarea năvoadelor şi se aventură chiar în lungi expediţii pe mare.

— Agricultura dă înapoi şi trebuie să forţăm pescuitul, îi răspundea el soţiei sale, cînd aceasta privea cu nelinişte cum vitele şi cîmpul rămîn în plata Domnului.

— Mai presus de orice, peştele ! Peştele pentru pescar şi pămîntul pentru plugar ! decreta el, de data asta categoric, mai ales de cînd învăţase de la învăţător, în adunările bisericeşti, să plaseze cuvîntul „palementarist".

Dacă băga de seamă că e ceva în neregulă la administrarea fermei, propunea să se taie lemne din pădure.

— Pădurile trebuie rărite, că abia atunci au să crească mai bine ! Aşa cel puţin spun agronomii ; eu nu mă pricep.

Şi cînd Carlsson nu se pricepea, cum ar fi putut ceilalţi să ştie ceva !

Munca cîmpului a fost dată pe mîna lui Rundkvist, animalele pe mîna Clarei. Iar Rundkvist lăsa ogoarele să se usuce şi dormea de dimineaţă pînă la prînz prin şanţurile de irigaţie şi de la amiază pînă seara, prin tufişuri, iar cînd vacile nu mai dădeau lapte, le tăia.

Gusten stătea pe mare mai mult ca pînă atunci şi reînnodă vechea legătură de vînătoare cu Norman. Interesul, care la un moment dat mobilizase toate braţele, scăzu ; şi pe nimeni nu-l mai amuza să muncească pentru altul. De aceea fiecare îşi vedea, cu indolenţă şi cu calm, de tihnita lui cale.

Înainte de căderea toamnei, la două luni după nuntă, interveni un fapt care acţionă ca o rafală de vînt asupra ambarcaţiei lui Carlsson, pornit de curînd din port cu toate pînzele sus. Fapt este că soţia sa născu un copil mort, de altfel prematur. Circumstanţele erau îngrijorătoare şi doctorul declară hotărît că de-acuma s-a terminat : nici un copil.

Era o catastrofă pentru Carlsson, fiindcă de aici încolo nu-i mai rămînea decît perspectiva de a fi înlăturat de la moşie. Cum bătrîna mai bolea încă de pe urma lehuziei, această schimbare în starea lui, ame-

ninţa să se producă mai curînd decît ar fi visat. Aşa că, cel mai bun lucru era să încerce să cîştige timp, să se facă prieten cu Mamona, să adune în hambare şi să se gîndească la ziua de mîine.

Începu o viaţă nouă pentru Carlsson. Munca cîmpului fu pusă pe picioare în mare grabă ; de ce, asta nu interesa pe nimeni. Se tăia lemn de construcţie, pentru că trebuia construită o nouă casă, şi asta fără să dea socoteală nimănui ; mania cinegetică a lui Norman trebuia de îndată stăvilită pentru că fusese ademenit de multe ori de prietenul său Gusten ; iar Rundkvist fu scuturat şi băgat în viteză, oferindu-i-se avantaje mai mari. Au arat, au semănat, au pescuit şi au doborît copaci pentru construcţie, din care pricină treburile comunale fură lăsate pe planul al doilea.

Totodată Carlsson începu să se consacre vieţii casnice : Stătea în casă cu baba lui şi-i citea din cînd în cînd cîte ceva din *Sfînta Scriptură* sau din cartea de *Psalmi ;* îi vorbea ca de la suflet la suflet şi făcea apel la sentimentele ei nobile, fără ca să precizeze în vreun fel oarecare ce anume vrea. Bătrînei îi plăcea să i se ţină tovărăşie şi să mai audă cîte o vorbă, încît ea punea mare preţ pe aceste mici atenţii, fără să dea nici o importanţă semnificaţiei pe care ar fi putut s-o aibă această pregătire de moarte.

Într-o noapte de iarnă, cînd golfuleţul era înlemnit şi marea impracticabilă, blocaţi de paisprezece zile, fără să vadă vreun vecin, fără să primească vreo scrisoare sau vreun ziar, cum singurătatea şi zăpada îi apăsau pe suflete şi ziua scurtă făcea munca neînsem-

nată, se strînseseră cu toţi în bucătărie, fiind şi Gusten de faţă. Focul ardea în sobă şi băieţii dregeau ceva la o plasă ; fetele torceau, iar Rundkvist meşterea cu cuţitul o coadă de cazma. Zăpada căzuse toată ziua şi trecuse de geamuri, încît te simţeai în bucătărie ca într-o cameră mortuară şi din sfert în sfert de oră, cîte un bărbat ieşea afară şi curăţa cu lopata în faţa uşii, ca să nu se adune prea multă zăpadă, împiedecîndu-i apoi să mai poată merge la grajd pentru muls şi pentru hrana de noapte a vitelor.

Veni rîndul lui Gusten să se ducă la curăţat zăpada. Cu mantaua ceruită, bluza de vînt peste haine şi căciula de lutru în cap se pregăti să iasă afară ; împinse uşa de la vestibul împotriva nămeţilor care se adunaseră şi ieşi în curte, în vîrtej. Aerul era negru, fulgii de zăpadă erau cenuşii ca moliile, mari ca nişte fulgi de găină şi se lăsau jos neîncetat, neîncetat, aşezîndu-se tăcuţi unul peste altul, mai întîi pufuit, pe urmă bătut, îndesîndu-se şi crescînd. Lîngă zidul casei se ridicase o movilă de zăpadă destul de mare şi prin partea de sus a ferestrelor abia străbătea o geană de lumină. Gusten văzu lumină în camera unde-l ştia pe Carlsson cu maică-sa. O curiozitate subită îl făcu să dea la o parte zăpada din partea de sus a geamului şi ridicîndu-se pe nămeţi, trase cu ochiul în cameră. Carlsson stătea ca de obicei în faţa scrinului, cu o hîrtie înaintea sa, hîrtie care în partea de sus avea imprimat un desen mare, albastru, asemănător cu acelea de pe biletele de bancă. Carlsson ridicase în sus mîna cu totul şi se părea că, stînd de

vorbă cu maică-sa, care se afla lîngă el, ar fi vrut să-i dea tocul, ca să semneze ceva. Gusten puse urechea la geam, însă nu auzi nimic, doar un murmur, din pricina geamului dublu. Ar fi dorit grozav să ştie ce se petrece dincolo de geam, cu atît mai mult cu cît bănuia că e vorba de un lucru care-l priveşte îndeaproape, fiindcă ştia că numai lucrurile foarte importante, hotărîtoare, se scriu pe hîrtie timbrată.

Deschise încet uşa de la vestibul, îşi scoase încălţămintea şi urcă binişor treptele, pînă ce ajunse la gura podului. Acolo se întinse pe burtă şi cu capul atîrnat deasupra uşii, putu să audă ce se vorbeşte în camera mamei sale.

— Anna Eva, vorbea solemn Carlsson, cu un ton cam între acela al vînzătorului de biblii şi al consilierului comunal, viaţa e scurtă şi moartea se poate abate asupra noastră cînd nici nu ne gîndim. De aceea trebuie să fim pregătiţi să ne călătorim de pe lumea asta, oricînd ar veni clipa, fie zi, fie noapte. Aşa că totuna-i dacă semnezi acum sau mai tîrziu.

Bătrînei nu-i plăcea prea mult să audă mereu vorbindu-i-se despre moarte, însă cum Carlsson de luni de zile nu-i mai vorbise despre altceva, ajunsese să nu mai opună decît o slabă împotrivire cînd era vorba despre asta.

— Da, însă vezi tu, Carlsson, pentru mine nu-i chiar totuna dacă mor astăzi sau peste zece ani şi s-ar putea să trăiesc chiar şi mai mult încă.

— Ei, parc-am spus eu că o să mori, am spus doar că toţi o să murim şi că dacă o fi să se întîmple ziua

sau noaptea sau peste zece ani, ne e totuna, cînd ne-o veni ceasul! Haide, semnează!

— Bine, dar nu pricep, încercă să se mai împotrivească bătrîna, ca şi cînd moartea se pregătea s-o ia chiar atunci, s-ar putea ca...

— Ei, şi tu, dacă tot trebuie să vină o dată şi o dată, acum sau altădată, totuna e! Poate că n-o fi aşa! De, ce ştiu eu! Tu, în orice caz, semnează!

Cînd Carlsson o lua cu: „De, ce ştiu eu!" parcă-i punea o frînghie în jurul gîtului şi trăgea de ea, aşa că, pentru bătrînă, singura scăpare era să cedeze.

— Şi unde vrei să ajungi cu asta? întrebă ea, epuizată şi hărţuită de lunga convorbire.

— Anna Eva, trebuie să te gîndeşti la urmaşii tăi, pentru că asta e prima îndatorire a omului; de aceea trebuie să semnezi!

Tocmai atunci Clara deschise uşa de la bucătărie şi-l strigă pe Gusten, care, nevoind să se demaşte, tăcu chitic, însă nu mai putu asculta cele discutate în cameră.

Clara intră în casă şi Gusten coborî, oprindu-se un pic în faţa uşii, putînd astfel să mai prindă ultimile cuvinte, hotărîtoare ale lui Carlsson, din care trase concluzia că înscrisul se făcuse şi că rezultase un testament.

Cînd se întoarse în bucătărie, cei de acolo crezură că a păţit cine ştie ce. Vorbea aiurea, cum că ar fi vrut să prindă o vulpe, pe care o auzise strigînd şi că ar fi fost mai bine să fi fost pe mare, decît să stea acasă ca să-l mănînce păduchii şi că, puţintel praf alb

vorbă cu maică-sa, care se afla lîngă el, ar fi vrut să-i dea tocul, ca să semneze ceva. Gusten puse urechea la geam, însă nu auzi nimic, doar un murmur, din pricina geamului dublu. Ar fi dorit grozav să ştie ce se petrece dincolo de geam, cu atît mai mult cu cît bănuia că e vorba de un lucru care-l priveşte îndeaproape, fiindcă ştia că numai lucrurile foarte importante, hotărîtoare, se scriu pe hîrtie timbrată.

Deschise încet uşa de la vestibul, îşi scoase încălţămintea şi urcă binişor treptele, pînă ce ajunse la gura podului. Acolo se întinse pe burtă şi cu capul atîrnat deasupra uşii, putu să audă ce se vorbeşte în camera mamei sale.

— Anna Eva, vorbea solemn Carlsson, cu un ton cam între acela al vînzătorului de biblii şi al consilierului comunal, viaţa e scurtă şi moartea se poate abate asupra noastră cînd nici nu ne gîndim. De aceea trebuie să fim pregătiţi să ne călătorim de pe lumea asta, oricînd ar veni clipa, fie zi, fie noapte. Aşa că totuna-i dacă semnezi acum sau mai tîrziu.

Bătrînei nu-i plăcea prea mult să audă mereu vorbindu-i-se despre moarte, însă cum Carlsson de luni de zile nu-i mai vorbise despre altceva, ajunsese să nu mai opună decît o slabă împotrivire cînd era vorba despre asta.

— Da, însă vezi tu, Carlsson, pentru mine nu-i chiar totuna dacă mor astăzi sau peste zece ani şi s-ar putea să trăiesc chiar şi mai mult încă.

— Ei, parc-am spus eu că o să mori, am spus doar că toţi o să murim şi că dacă o fi să se întîmple ziua

sau noaptea sau peste zece ani, ne e totuna, cînd ne-o veni ceasul ! Haide, semnează !

— Bine, dar nu pricep, încercă să se mai împotrivească bătrîna, ca şi cînd moartea se pregătea s-o ia chiar atunci, s-ar putea ca...

— Ei, şi tu, dacă tot trebuie să vină o dată şi o dată, acum sau altădată, totuna e ! Poate că n-o fi aşa ! De, ce ştiu eu ! Tu, în orice caz, semnează !

Cînd Carlsson o lua cu : „De, ce ştiu eu !" parcă-i punea o frînghie în jurul gîtului şi trăgea de ea, aşa că, pentru bătrînă, singura scăpare era să cedeze.

— Şi unde vrei să ajungi cu asta ? întrebă ea, epuizată şi hărţuită de lunga convorbire.

— Anna Eva, trebuie să te gîndeşti la urmaşii tăi, pentru că asta e prima îndatorire a omului ; de aceea trebuie să semnezi !

Tocmai atunci Clara deschise uşa de la bucătărie şi-l strigă pe Gusten, care, nevoind să se demaşte, tăcu chitic, însă nu mai putu asculta cele discutate în cameră.

Clara intră în casă şi Gusten coborî, oprindu-se un pic în faţa uşii, putînd astfel să mai prindă ultimile cuvinte, hotărîtoare ale lui Carlsson, din care trase concluzia că înscrisul se făcuse şi că rezultase un testament.

Cînd se întoarse în bucătărie, cei de acolo crezură că a păţit cine ştie ce. Vorbea aiurea, cum că ar fi vrut să prindă o vulpe, pe care o auzise strigînd şi că ar fi fost mai bine să fi fost pe mare, decît să stea acasă ca să-l mănînce păduchii şi că, puţintel praf alb

amestecat în mîncare e adevărat că-i dă curaj mîrţoagei, dar o şi poate omorî, dacă-i pui prea mult.

La masa de seară Carlsson a fost extrem de amabil ; s-a interesat de planurile de muncă şi de intenţiile în privinţa pescuitului, ale lui Gusten, a scos la iveală clepsidra şi a lăsat nisipul alb să curgă, căci, zicea el, „clipele sînt scumpe ; hai să bem şi să mîncăm, pentru că mîine s-ar putea să nu mai fim. Noroc !"

Gusten veghie vreme îndelungată şi multe gînduri întunecate îi trecură prin minte ; el însă nu era un om tare, care să poată schimba împrejurările după pofta lui şi nici să-şi transforme gîndurile în acţiuni, iar cînd plănuia vreun lucru, îl şi socotea gata făcut.

După un somn de cîteva ore, în care visase tot felul de întîmplări, fu din nou vesel şi lăsă lucrurile să meargă în voia lor, aşteptînd ca timpul să găsească remedii şi justiţia să-şi urmeze calea.

*

Primăvara reveni, rîndunelele îşi reparară cuiburile şi profesorul se întoarse la Hemsö.

În jurul casei, Carlsson aranjase, în curgerea anilor, o grădiniţă, plantase liliac pe care îl scoase din grădina pastorului, pomi şi arbuşti fructiferi, pusese nisip pe alei şi făcuse o boltă de verdeaţă ; începuse să arate boiereşte ferma. Şi nimeni nu putea să nege că străinul adusese cu sine confortul şi bunăstarea, că el pusese pe picioare animalele şi ogorul, casa şi îngrădi-

turile ; prețul peștelui crescuse la oraș, iar transportul lui se organizase acuma cu vaporul, așa că nu mai era nevoie să se facă drumurile acelea cu care se risipea atîta timp.

Ei, și cînd erau obosiți și plictisiți cu construirea casei lui Carlsson, atunci începeau să se plîngă.

— Ia să faci pentru tine, atunci să vezi ce bine-ți merge ! le răspundea Carlsson. Fiecare pentru sine și Dumnezeu pentru toți !

Acum își avea și el casa sa, un acoperiș ; începu să aranjeze o grădină, să planteze, în jurul ei să facă poteci și s-o înfrumusețeze. Își clădise casa cu un anumit gust, încît celelalte rămăseseră de rușine. Avea doar două camere și o bucătărie, însă arăta mai falnică decît casa cea mare, deși nu s-ar fi putut spune din ce cauză anume. Poate pentru că înălțase mai mult șarpanta și făcuse streașina să se întindă mai în afara zidurilor ; poate, cine știe, pentru că o fi tăiat cruciulițe la marginea streașinii sau din cauza verandei pe care o așezase în fața ușii și la care ajungeai urcînd cîteva trepte. Nu că ar fi fost cine știe ce lucru de preț, însă aducea oarecum a vilă. Era roșcată ca o vacă, traversele însă erau negre la capete și lambrisate ; cercevelele ferestrelor erau vopsite în alb și veranda, un acoperiș ușor pe patru stîlpi, era vopsită în albastru. Și s-a mai priceput și la alesul locului, casa fiind chiar sub poalele muntelui, străjuită de doi stejari bătrîni, care parcă ar fi fost tocmiți acolo ca la intrarea unei alei sau unui parc. Iar cînd stăteai pe verandă, aveai cea

mai minunată privelişte : golful interior cu trestiile sale, valea lungă şi înverzită a pîrîului şi o adîncitură prin oborul viţeilor, pe unde puteai vedea hăt, în zare, bărcile de pe mal.

Gusten veni şi căscă ochii la toate acestea, dorind să le vadă neterminate şi le privi cum te uiţi la o viespe care tocmai îşi face cuibul sub acoperiş şi pe care tare ar fi vrut s-o alunge, înainte de a oua şi a se pui. Însă n-avea puterea asta, aşa că rămase locului.

Bătrîna bolea mereu şi se gîndea că-i bine aşa cum e, cu presentimentul că în pofida larmei care se va stîrni, cînd ea va fi plecată de pe lumea asta, oricum nu vor privi cu ochi răi faptul că soţul ei, — pentru că e de bună seamă soţul ei — va avea un adăpost al său şi nu va trebui să umble de colo pînă colo ca un calic. Nu se pricepea la probleme juridice, însă avea sentimentul că toată povestea asta cu inventarul, moştenirea şi testamentul nu era tocmai cum trebuie, dar că va fi din nou bine, numai să scape odată de toate astea, pentru că într-o bună zi va izbucni scandalul, în ziua cînd Gusten se va gîndi să se însoare, dacă nu cumva mai devreme, căci mereu îl frămîntă ceva, nu-i în apele lui, pare mereu tare ciudat.

Într-o după amiază, la sfîrşit de mai, cînd Carlsson stătea în noua lui bucătărie şi-şi zidea plita, îl strigă Clara :

— Carlsson, Carlsson, a venit domnul profesor cu un domn neamţ care are treabă cu tine !

Carlsson îşi scoase şorţul, îşi şterse mîinile şi-şi aranjă ţinuta, curios să afle cam ce-ar putea să însemne vizita asta neobişnuită.

Pe verandă dădu de profesor care însoţea un domn cu barbă lungă şi neagră şi privirea ascuţită.

— Domnul director Diethoff vrea să-ţi vorbească, Carlsson, zise profesorul, arătînd printr-un gest pe tovarăşul său.

Carlsson şterse cu mîna un loc de pe banca din verandă şi-i invită pe domni să se aşeze.

Directorul însă nu avea timp de stat şi-l întrebă, stînd în picioare, dacă Rågholm e de vînzare.

Carlsson se miră la ce-ar fi bună, pentru că insula avea poate un hectar şi jumătate, era plină de stînci, o pădurice de brad şi o păşune neînsemnată.

— Pentru scopuri industriale, lămuri directorul, întrebînd cît costă.

Carlsson era nedecis şi ceru puţin timp de gîndire, ca să se dezmeticească şi să-şi dea seama ce anume îi dă insulei atîta preţuire. Însă asta nu intra în intenţiile directorului care voia să ştie neapărat cît costă insula şi fără să-şi mai repete întrebarea, umblă la buzunarul de la piept, unde se vedea, prin stofa hainei, o umflătură mare ce dovedea că e ceva înăuntru !

— Ei, poate că n-o fi aşa scumpă, zise Carlsson, însă trebuie să merg mai întîi să vorbesc cu femeia şi cu băiatul.

Şi dispăru repede în casă. Rămase puţin înăuntru şi se înapoie imediat.

Se uita încurcat şi se vedea că-i vine greu să facă oferta.

— Spuneţi dumneavoastră, domnule director, cam cît dăţi, îndrăzni el în sfîrşit.

Nu, directorul nu voia aşa ceva.

— Păi, dacă aş zice cinci, poate că nu s-ar părea prea mult, propuse Carlsson, cu un nod în gît şi cu sudoare pe frunte.

Directorul Diethoff îşi deschise haina şi scoase portofelul trăgînd din el zece hîrtii a 100 de coroane.

— Asta e una la mînă, iar celelalte patru la toamnă. E bine aşa ?

Carlsson simţi că-l apucă ameţeala ; însă se ţinu bine şi răspunse destul de calm că-i bine şi aşa, deşi se gîndise la cinci sute de coroane, iar acum primea o mie. Pe urmă se duse la bătrînă şi băiat, ca să semneze contractul de vînzare şi să dea o chitanţă pentru suma primită. Carlsson le făcu cu ochiul şi rînji la amîndoi tovarăşii săi ca să-şi ţină bine firea, însă ei nu pricepură nimic.

În sfîrşit bătrîna îşi luă ochelarii şi citi, după ce semnase.

— Cinci mii ! strigă ea. Pentru numele lui Dumnezeu, dar tu spuseseşi cinci sute, Carlsson !

— Am spus eu asta ! zise Carlsson. Nu, ai auzit tu prost, Anna Eva ! Nu-i aşa că am spus mii, Gusten ? Şi făcu cu ochiul atît de grosolan încît directorul îl observă.

— Da, mi se pare şi mie că ai vorbit de mii, îl susţinu Gusten cît putu de bine.

Actul fusese definitivat şi directorul lămuri acum că intenţionează, în contul unei societăţi pe acţiuni, să înfiinţeze o mină de feldspat la Rågholm.

Nimeni nu ştia ce-i aia feldspat şi nimeni nu se gîndea la comoara care zăcea acolo şi la capitalul pe care l-ar fi putut scoate, cu excepţia lui Carlsson, căruia îi rămase gîndul la asta.

Directorul îl lămuri că feldspatul e un fel de piatră roşcată care se întrebuinţează în fabricile de porţelan. În opt zile, casa administratorului, care şi fusese comandată la o fabrică de mobile, trebuia să fie montată, în patrusprezece zile trebuia să fie la locul ei baraca de lemn a muncitorilor şi în treizeci de zile trebuia să pornească lucrul.

După aceea directorul plecă.

Atît de repede veniseră toate asupra lor, ploaia asta de aur, încît nici nu avură timp să se gîndească la toate consecinţele. O mie de coroane pe masă, patru mii la toamnă, pentru o insuliţă fără valoare ; era prea mult deodată. De aceea au stat toată noaptea şi s-au sfătuit, tot gîndindu-se la ceea ce ar mai putea să iasă din asta. Bineînţeles, vor putea vinde peşte şi alte produse atîtor muncitori şi administratorului, desigur, asta nici nu-i o problemă ; pe urmă va veni directorul, poate cu familia, ca să-şi facă acolo vilegiatura ; şi mai mult ca sigur că vor putea urca chiria profesorului, iar

Carlsson ar putea la rîndul său, să închirieze cuiva şi toate au să fie foarte bine.

Carlsson puse el însuşi banii în scrin şi-şi pierdu toată noaptea ca să socotească.

*

În săptămîna care urmă, Carlsson făcu dese drumuri la Dalarö, reveni cu tîmplari şi zugravi şi ţinu mici reuniuni pe verandă, unde pusese o masă la care stătea şi bea coniac, fumînd pipă, şi supraveghind munca ce înainta cu paşi mari.

Curînd fură văzute şi covoare în toate camerele, pînă şi în bucătărie unde fu montată o plită Bolinder ; ferestrele fură împodobite cu obloane verzi, care luceau de la distanţă, veranda fu din nou vopsită şi deveni albă şi roz, cu perdele din dril vărgat alb cu albastru, către partea expusă soarelui ; în jurul grădinii şi curţii îşi construi un gard din ostreţe vopsite în verde, cu măciulii albe. Lumea stătea uimită şi se uita la minunăţia asta, Gusten însă se ţinea la distanţă, pe după colţul casei sau după un tufiş şi accepta rar cîte o invitaţie pe veranda lui Carlsson.

Acesta fusese unul dintre visele lui Carlsson, făurit în nopţile senine, să stea pe verandă ca profesorul, tolănit cu nonşalanţă pe spate, admirînd priveliştea, gustînd coniac dintr-un pahar cu picior şi fumînd pipă — sau mai bine ţigară de foi, deşi ţigara era totuşi cam prea tare pentru el.

Acolo, pe verandă, stătea el într-o zi, dis-de-dimineață, la opt zile după vizita directorului, cînd auzi sirena unui vapor în fața Rågholmului.

— Au venit ăia, se gîndi el şi, ca patron al locului, socoti să fie „*jantil*" şi să-i întîmpine.

Mai întîi intră în casă şi se îmbrăcă ; pe urmă trimise după Rundkvist şi după Norman ca să meargă împreună cu el la Rågholm pentru a-i întîmpina pe domnii străini.

După o jumătate de oră barca porni din port, Carlsson aflîndu-se la cîrmă. Din cînd în cînd le amintea argaților să vîslească în acelaşi ritm ca să ajungă pe insulă ca lumea.

După ce au cotit după ultimul promontoriu şi s-a deschis în fața lor strîmtoarea, mărginită de-o parte de Storön şi de cealaltă parte de Rågholm, li s-a înfățişat ochilor o privelişte minunată. În golf era ancorat un vapor, împodobit cu steaguri şi pavilioane, iar între vapor şi țărm circulau iole mici cu marinari în bluze albastre cu alb. Sus, pe stînca de pe țărm, care avea strălucire roz de feldspat, se aflau cîțiva domni, iar ceva mai încolo, muzicanții ale căror instrumente de alamă realizau un cadru minunat pe fondul închis al brazilor.

Vîslaşii noştri din Hemsö, întrebîndu-se ce-or fi făcînd ăia, acolo sus, vîsliră spre stîncă, ca să ajungă cît mai aproape cu putință, să vadă şi să audă tot. Şi deodată, cînd tocmai ajunseră sub locul de adunare, auziră vîjîind aerul, ca şi cum ar fi zburat

douăsprezece sute de eideri, pe urmă o bubuitură care parcă pornea din adîncul muntelui şi apoi o trozniturâ de parcă ar fi plesnit toată insula.

— Ce dracu ! a fost tot ce-a mai apucat Carlsson să spună, pentru că în aceeaşi clipă o ploaie de pietre căzu în jurul bărcii, urmată de o ploaie de nisip şi de o grindină de pietriş.

Sus, pe stîncă, vorbea cineva ; spunea ceva despre marea industrie şi mijloacele de trai, despre munca acumulată şi unele vorbe străine, pe care cei din Hemsö nu le pricepură.

Rundkvist credea că-i vreun predicator, şi-şi luă şapca în mînă, însă Carlsson pricepu că vorbeşte direcţiunea.

— Da, domnii mei, încheie directorul, avem piatră destulă în faţa noastră şi-mi termin cuvîntarea cu urarea ca toată piatra asta să se transforme în pîine !

— Bravo !

Muzica începu să execute un marş. Domnii coborîră spre ţărm, ţinînd fiecare cîte o pietricică în mînă, pipăind-o cu degetele, rîzînd şi făcînd tapaj.

— Ce-i cu voi mă, ăia cu barca ? strigă un domn în uniformă de marină către cei din Hemsö, care stăteau sprijiniţi în vîsle.

Nu ştiau ce-ar fi trebuit să răspundă, însă nu crezuseră că n-ar fi bine să se uite şi ei la serbarea aceea.

— Hm ! Ăsta-i patronul în persoană, Carlsson ! lămuri directorul Diethoff, care înainta spre el. Iar el

e gazda noastră, îl prezentă el pe Carlsson. Pofteşte sus şi ia o gustare cu noi !

Lui Carlsson nu-i venea să-şi creadă urechilor, însă se convinse repede că invitaţia e serioasă şi curînd fu pe puntea de la pupă, la o masă cum nu mai văzuse în viaţa lui. Ezitase la început, însă domnii aceia erau atît de excesivi de populari, încît nici nu-i îngăduiră să-şi scoată şorţul de piele. Rundkvist şi Norman trebuiră însă să mănînce la proră, cu echipajul.

Niciodată Carlsson nu-şi închipuise paradisul atît de măreţ. Mîncare la care nu ştia cum îi spune şi care se topea în gură ca mierea, mîncare care te gîdila în gît ca băutura, mîncare de toate culorile ; şi cele şase pahare care stăteau dinaintea lui şi dinaintea celorlalţi domni ; şi s-au băut vinuri de parcă miroseai o floare sau sărutai o fată, vinuri care te înţepau la nas, care te furnicau prin oase şi te înşelau, făcîndu-te să te porneşti pe rîs. Şi, pe lîngă toate astea, muzica îi zicea atît de dulce, încît simţeai o înţepătură la rădăcina nasului, ca şi cum ţi-ar fi venit să plîngi şi în acelaşi timp te lua cu frig pe la tîmple ; şi te simţeai aşa de bine, în tot corpul, încît îţi venea să mori.

Iar cînd toate fură pe sfîrşite, directorul vorbi gazdei pămînturilor acelora, îl lăudă pentru că face cinste ţării lui, că nu şi-a abandonat munca de bază, agricultura, pentru un cîştig nesigur în alt domeniu, unde nevoia merge mînă în mînă cu luxul. După care ciocni cu el. Carlsson nu prea ştia bine cînd se cuvenea să rîdă şi cînd să fie serios, dar cînd îi văzu pe

domni că rîd, în timp ce lui i se păru că-i vorba de ceva foarte serios, rîse şi el cu ei.

După gustări s-au servit cafele şi ţigări de foi, după care se sculară de la masă. Carlsson, generos ca un nobil, porni spre proră ca să vadă dacă li s-a dat ceva argaţilor, cînd îl strigă directorul, rugîndu-l să intre o clipă în cabina sa.

După ce intrară în cabină, domnul director Diethoff îi propuse ca el, Carlsson, pentru a-şi consolida situaţia şi pentru a putea face faţă eventualelor nevoi cu mai multă autoritate faţă de muncitorii de pe insulă, să subscrie pentru cîteva acţiuni ale societăţii.

— Dar, vedeţi, nu mă prea pricep la asta, spuse Carlsson care avea fler în afaceri şi ştia că niciodată nu trebuie să închei o tranzacţie după ce ai băut.

Însă directorul nu-l slăbi de loc din mînă şi după o jumătate de oră Carlsson poseda patruzeci de acţiuni a o sută de coroane ale „Societăţii pe acţiuni pentru feldspat Eagle", precum şi promisiunea solemnă că va fi numit revizor-supleant. (Carlsson îl rugă să-i scrie pe hîrtie vorba asta !) În privinţa vărsămintelor nu se pune nici o problemă ; se vor face *„pö à pö* şi *„à conto"*.

După aceea băură cafea, coniac, punci şi apă minerală de *Bilina*[1] pînă ce se făcu ora şase, cînd Carlsson trebuia să se îmbarce.

La debarcare i s-a oferit o frînghie de susţinere,

[1] Localitate în Cehoslovacia

lucru pe care nu l-a priceput, însă a strîns mîna la toţi marinarii care erau pe trepte, rugîndu-i să-l viziteze cînd mai trec pe acolo.

Cu cele patruzeci de acţiuni ale sale, şi cupoanele aferente, porni spre casă, stînd la cîrmă cu o „Regalia" în gură şi cu un coş de punci între genunchi.

Cînd ajunse acasă, plin de pacea preafericiţilor, îi pofti pe toţi în bucătărie la un pahar de punci, le arătă acţiunile, care erau tot atît de enorme ca şi biletele băncii de stat ; voi să-l invite jos, la bucătărie, şi pe profesor dar întîmpină protestele celorlalţi cu argumentul că el e revizor-supleant şi că face tot atîtea parale cît un muzicant neamţ, care nu-i nici cine ştie ce învăţat şi, de fapt, nici nu-i chiar profesor. Avea planuri măreţe, să întemeieze o societate de heringi sărati în arhipelag, să cheme dogari din Anglia, să aducă o navă cu sare direct din Spania ! Cu acelaşi suflu vorbi despre munca de bază, agricultura, despre reprezentanţii şi viitorul ei, scoţînd în evidenţă temerile şi speranţele sale. I-au băut punciul, învăluiţi în nori de tutun şi în veselul miraj al viitorului fericit al celor din Hemsö.

Carlsson se suise pe creste şi ameţise. Munca de bază trecu pe planul doi, iar vizitele la Rågholm deveniseră zilnice. Făcu cunoştinţă cu administratorul şi stătu pe veranda sa, bînd coniac cu apă minerală, în timp ce muncitorii sfărmau roca să scoată filoanele de cvarţ, piedica cea mai mare în calea exploatării minereului. Administratorul — un fost miner, şef de

echipă — pricepuse că-i mai bine să fii în termeni buni cu deţinătorul de acţiuni şi revizorul-supleant şi avea atîta înţelepciune ca să înţeleagă cam cît ar putea dura toată afacerea asta.

Însă cei care participau la exploatarea minieră avură totuşi puţină influenţă asupra bunăstării fizice şi morale a celor din Hemsö şi prezenţa a treizeci de muncitori neînsuraţi începu să-şi arate roadele.

Se terminase cu tihna. Bubuia şi troznea toată ziua dinspre munte ; sirenele vapoarelor sunau mereu în strîmtoare ; venea şi iahtul vărsînd la ţărm o grămadă de marinari. Serile, soseau la fermă muncitori ; se învîrteau pe lîngă fîntînă şi pe la grajduri ; umblau după fete ; organizau dansul ; beau cu argaţii şi se băteau între ei. Oamenii chefuiau toată noaptea şi ziua nu mai erau buni de nimic ; dormeau pe ogoare, moţăiau în faţa sobei. Şi, încetul cu încetul, începu să vină în vizită administratorul. Trebuiau să pună de cafea şi cum nu-i puteau oferi rachiu acestui domn, trebuia să se găsească mereu în casă coniac. Însă vindeau peşte şi unt, banii curgeau gîrlă, aşa că puteau duce o viaţă veselă şi carnea apărea pe masa lor mai des ca înainte.

Carlsson începu să pună osînză pe el, umblînd toată ziua cam afumat, fără însă să fie beat turtă şi vara toată trecu pentru el ca o mare şi lungă sărbătoare, împărţindu-şi timpul între treburile comunale, exploatarea minei şi înfrumuseţarea naturii în jurul casei sale.

Într-o zi de toamnă plecă să inspecteze focurile şi după opt zile, cînd se întoarse acasă dimineaţa devreme, fu întîmpinat de bătrînă, care-i dădu vestea neliniştitoare că trebuie să se fi întîmplat ceva la Rågholm. Într-adevăr, de patru zile şi patru nopţi fusese mereu linişte şi tăcere acolo. Nu se mai auzise nici o împuşcătură şi nici o sirenă de vapor. Oamenii de pe insulă fuseseră ocupaţi cu treieratul, încît nimeni nu avusese timp să viziteze mina. Administratorul n-a mai fost vizibil, iar muncitorii încetaseră să mai vină seara pe insulă. Trebuie să se fi întîmplat ceva. Ca să verifice pe teren, Carlsson porunci să „înhame" cum îi plăcea lui să spună cînd trebuiau să vîslească, spre mină. Barca fusese vopsită în alb, cu o dungă albastră, şi ca să arate cît mai a patron, îşi instalase un scripete cu un cordon de perdea, încît putea să stea în picioare la cîrmă, iar pe Rundkvist şi pe Norman îi transformase în nişte vîslaşi, iscusiţi, aşa că părea tare pompoasă ori de cîte ori pleca undeva.

Drumul l-au făcut la iuţeală, împinşi de la spate de curiozitate şi nelinişte, iar cînd au ajuns la Rågholm şi s-au suit pe colină, au văzut că acolo domnea peste tot pustiul.

Era o tăcere de mormînt şi nu se vedea nici un suflet de om. Au înaintat pe ţărm şi printre sfărîmături de stîncă, au ajuns la mină. Casa administratorului fusese luată ; nici o urmă de unelte şi instalaţii ; numai cazarma, cum îi spuneau muncitorii barăcii, era la locul ei, însă golită şi jefuită, luîndu-se tot ce se putuse căra : uşi, ferestre, bănci, paturi.

— Cred că au şters putina ! reflectă Rundkvist.

— Cam aşa se pare, răspunse Carlsson şi „înhămă" din nou, de data asta spre Dalarö, unde trebuia să fie vreo scrisoare pentru el, la poştă.

Găsi într-adevăr acolo o lungă scrisoare de la director în care îl anunţa că societatea îşi încetase activitatea, avînd în vedere inutilitatea produsului. Iar în ceea ce priveşte creanţa lui Carlsson de patru mii de coroane, se acoperea prin cele patruzeci de acţiuni pe care le subscrisese şi al căror vărsămînt îl omisese, astfel că nu mai exista nici o afacere nelichidată între societate şi sus-zisul Carlsson şi consorţiul.

— Aşadar, m-am prăjit cu patru mii, se gîndi Carlsson. Nu-i nimica, trebuie să mă mulţumesc şi cu asta.

Şi cu firea lui de pasăre de apă, cu toate că era om de uscat, se scutură şi-şi uscă din nou penele. Se simţi şi mai liniştit atunci cînd citi într-un *post-scriptum* că tot inventarul rămas revenea celor din Hemsö, dacă doreau să-l ia.

Carlsson se întoarse acasă cam turtit după călătoria făcută, spoliat de o grămadă de bani şi de titlul său atît de onorabil. Gusten voia să agraveze lucrurile, stîrnind scandal, însă Carlsson îl domoli cu un gest.

— Ei, făcea să vorbeşti despre aşa ceva mai înainte. Acum însă nu mai merită să vorbeşti...

În ziua următoare, Carlsson şi cu cei trei oameni ai săi se aflau în plină activitate, căci plecară cu barca cea mare, ca să transporte scîndurile şi ţiglele de la Rågholm. Aşa că, mai repede decît s-ar fi gîndit,

Carlsson îşi înjghebă o căsuţă de vară, cu o cameră şi o bucătărie, jos, către strîmtoare, într-un loc la care nimeni nu s-a gîndit şi de unde avea o privelişte frumoasă, atît asupra oraşului cît şi asupra arhipelagului.

Vara trecuse şi o dată cu ea visele şi nălucirile. Iarna bătea la uşă şi aerul se făcu mai apăsător, visele mai întunecate şi realitatea capătă alt aspect, mai vesel pentru unii, mai ameninţător pentru alţii.

CAPITOLUL AL ŞAPTELEA

Unde-i vorba despre visele adevărate ale lui Carlsson; despre scrinul care-i sub pază bună şi despre lichidatorul care şterge totul cu buretele.

Căsătoria lui Carlsson, deşi scurtă, nu fusese plină de ceea ce se numeşte, de obicei, fericire. Bătrîna era în vîrstă, deşi nu chiar matusalemică, iar Carlsson era tocmai pe punctul de-a intra în vîrsta periculoasă. Pînă la cei patruzeci de ani, cîţi avea acum, se luptase mai mult pentru pîine şi pentru asigurarea unui viitor, iar la fetele pe care le-ar fi dorit, renunţase. Acuma, cînd mai înaintase în vîrstă şi avea perspectiva unei bătrîneţi tihnite, începuse să-i aţîţe carnea, poate mai tare ca înainte, pentru că în ultimii ani nu muncise atît de dur sau poate pentru că se hrănise mult mai bine ca altădată. De aceea gîndurile începură să-i zburde. Cînd stătea la căldurică, în bucătărie, ochii i se obişnuiseră să urmărească trupul tînăr al Clarei, mergînd prin casă. Privirea i se oprea cîte un pic, apoi se fixa, se odihnea, făcea mici ocoluri

ici-colo, zbura, se întorcea. Pe urmă o privea pe fată drept în ochi şi, oriunde se ducea, privea după ea. Mai era însă cineva care privea, dar nu la Clara, ci la ochii care o urmăreau, şi cu cît privea, cu atît i se părea că vede ceva, ca atunci cînd faci un urcior la ochi care te doare şi-ţi curge.

Era cu cîteva zile înainte de Crăciun. Se lăsase întunericul, însă răsărise luna care lumina cu claritate brazii acoperiţi de zăpadă, golful lucios şi pămîntul alb. Un vînt hain bătea din nord aspru, şi mătura zăpada uscată. Clara era în bucătărie şi înteţea focul la cuptor, iar Lotten frămînta ceva în copaie.

Carlsson stătea lîngă dulap, îşi fuma pipa şi torcea ca pisica, lîngă cuptor ; ochii îi ieşeau din cap de dorinţă, ardeau şi se făceau mîngîioşi cînd se opreau pe braţele albe ale Clarei.

— Vrei să mulgi întîi şi pe urmă să măturăm ? întrebă Lotten.

— Da, răspunse Clara şi-şi luă un cojoc de oaie pe ea, după ce băgă vătraiul sub sobă.

Pe urmă aprinse felinarul de grajd şi ieşi. Carlsson se luă după dînsa.

— Într-o clipă veni şi bătrîna din camera ei şi întrebă de Carlsson.

— S-a dus după Clara la grajd, îi răspunse Lotten.

Fără să mai aştepte alte lămuriri, bătrîna luă un felinar şi plecă după ei.

Afară bătea un vînt ascuţit, ea nu vru însă să se mai întoarcă să-şi ia ceva pe ea, mai ales că grajdul era la o azvîrlitură de băţ. Pămîntul era lunecos şi

zăpada se fărămița ca o făină fină ; femeia merse repede și ajunse în staulul vacilor, unde era cald. Se opri ca să tragă cu urechea și auzi niște șoapte în staulul oilor. La lumina slabă a lunii, care se strecura prin pînzele de păianjen și prin pleava de pe geamuri, văzu cum vacile își întorc capetele și o privesc cu ochii lor mari cu reflexe verzui în întuneric. Scăunelul și șiștarul erau acolo. Însă nu asta dorea ea să vadă, ci cu totul altceva, ceva ce n-ar fi vrut să vadă pentru nimic în lume ; ceva care o atrăgea ca o decapitare și o făcea să se cutremure pînă în adîncul ființei ei.

Trecu încet prin grajdul vacilor, călcînd pe paie și intră în staulul oilor. Era întuneric și tăcere, felinarul se afla acolo, stins ; mucul mai fumega încă. Oile îndoiau și rontăiau crenguțele uscate, cu frunze pe ele. Nu, nu asta voia dînsa să vadă. Merse mai departe și ajunse la găini, care, cățărate pe stinghii, începură să cîrîie ușurel, ca și cum s-ar fi trezit din somn.

Ușa era deschisă și ea ieși din nou în lumina lunii. Două perechi de ghete, una mai mică și alta mai mare, lăsaseră după ele urme pe zăpadă, albăstrui în umbră, ducînd la o portiță, care era legată și care o trăgea spre un loc invizibil în livadă.

Și o trăgea, o trăgea mereu în livada aceea, aproape în același loc, sub același tufiș de alun unde ea, în altă împrejurare, o împrejurare oribilă, trăise în clipita unei nopți, ceva de care nu voia să-și mai amintească niciodată. Acuma alunișul era gol, doar cu cîte un mugure prematur, ca o omidă mică și stejarii, cu frunze cafenii, tari și uscate care trozneau în vînt,

însă atît de rare, încît puteai să vezi printre ele stelele şi cerul negru-verzui.

Şi mereu, mereu alţi paşi, alte verigi care se înlănţuiau şi şerpuiau printre brazi, iar brazii îşi legănau zăpada albă în părul cărunt şi rar al bătrînei cînd se împotrivea crăcilor înzăpezite ; zăpada-i cădea pe corsajul de lînă, i se spulbera pe gît, îi luneca pe spinare, o îngheţa, o uda.

Departe, tot mai departe, adînc în pădure, unde cocoşul de munte zboară de pe craca odihnei lui de noapte şi-o sperie, departe, prin mlaştină, unde strigă pescăruşii — peste pîrleazuri care scîrţîie cînd trece ea.

Urmele merg două cîte două, unele mici, celelalte mari, alături, din cînd în cînd se calcă una pe alta, intră una în alta, ca şi cum ar dansa ; peste miriştea pe care s-a aşternut zăpada peste moviliţele de pietre, peste buştenii culcaţi şi uscăturile pădurii.

Ea nu mai ştie cît de mult a mers, însă i-a îngheţat capul şi i-au amorţit mîinile, pe care şi le bagă sub haină — bietele mîini slabe şi roşii — şi suflă în ele din cînd în cînd. Ar vrea să se întoarcă, însă-i prea tîrziu şi poate că-i tot atît de mult înapoi cît şi înainte. Merge totuşi printre nişte plopi tremurători, ale căror frunze puţine şi uscate tremură şi clîrdîie parcă de vîntul din nord ; ajunge din nou la un pîrleaz. Aici vede urmele fustei şi ale cojocului de oaie ale Clarei. Aşadar, aici s-a întîmplat ! Aici ! Îi tremură genunchii, e îngheţată ca şi cum un sînge de gheaţă i-ar trece prin vine, un sînge care apoi o frige ca şi cum ar fi apă clocotită. Şi, extenuată, se aşează pe pîrlea-

zul acela, plînge, urlă, se calmează brusc, se ridică şi se tot duce. În latura cealaltă este golful, negru şi lucios, iar drept înainte vede lumina de la casă şi felinarul de la grajd. Vîntul suflă tăios şi-l simte în spinare, îi despletește cozile şi-i îngheaţă nările ; coboară mai mult sărind pîrtia de gheaţă, trece peste pojghiţe care troznesc, aude cum îi murmură la urechi trestiile uscate care sînt călcate în picioare, se împiedică în copcile mărunte şi cade ; se ridică şi fuge din nou, de parcă s-ar fi luat după ea moartea care o frige în spate ; ajunge la o plajă, merge de-a lungul gheţii, ca şi cum apa aceasta nesfîrşită ar fi o fereastră în norocul de pe jos, ar zăngăni şi s-ar zdrobi sub greutatea ei. Simte că frigul i se urcă de la picioare în sus, nu îndrăzneşte să strige, ca să nu vină cineva şi s-o întrebe unde a fost. Tusea îi sfarmă pieptul, se ridică epuizată dintr-o groapă, se strecoară în curte, intră direct în camera ei şi se bagă în pat ; o roagă pe Lotten să facă foc în sobă şi să pună la fiert o oală de flori de soc ; pe urmă rămîne lată în pat.

Pune s-o dezbrace şi aruncă pe ea cuvertura de blană de oaie, înteţeşte focul şi continuă să tremure de frig. După aceea trimite să-l cheme pe Gusten, care-i în bucătărie.

— Eşti bolnavă, mamă ? întrebă băiatul cu calmul său obişnuit.

— De data asta sînt, răspunde bătrîna gîfîind, şi n-o mai duc mult. Încuie uşa şi du-te la scrin. Cheia e pe etajeră, după pudrieră, ştii tu !

Gusten e deprimat şi face tot ce i se spune.

— Deschide uşiţa : trage sertarul, al treilea de pe stînga, şi ia hîrtia aceea mare... Da, aceea... Arunc-o în foc !

Gusten se supuse şi imediat flăcările din sobă înhaţă hîrtia care pîrîie şi se carbonizează.

— Închide uşiţa, băiete, şi încuie biroul ! Păstrează cheia la tine ! Stai aici lîngă mine şi ascultă-mă, pentru că mîine n-am să mai pot vorbi.

Gusten se aşează şi se smiorcăie un pic, dîndu-şi seama că acum e într-adevăr ceva serios.

— Cînd am să închid ochii, să iei pecetea lui taică-tu care-i la tine, şi să pui sigiliu pe toate broaştele pînă vin domnii de la tribunal.

— Şi Carlsson ? întrebă băiatul ezitînd.

— Rămîne pe dinafară ; să nu-i iei nimic din ce-i al lui, dar dacă poţi să-l dai afară, dă-l ! Dumnezeu să te aibă în pază, Gusten ; ai fi putut totuşi să vii la nunta mea, însă vei fi avut şi tu motivele tale. Şi-acum ascultă-mă bine ; după ce eu am să plec, tu să fii înţelept ; nici un fel de garnitură de argint la sicriu ; trebuie să iei ceva simplu, galben, cum au făcut la Slusspan ; şi să nu fie prea multă lume ; însă clopotele vreau să mi se tragă şi vreau ca domnul pastor să-mi citească două-trei vorbe, asta poate s-o facă, şi dă-i bastonul cu măciulia de chilimbar legată în argint al tatălui tău şi o jumătate de oaie coanei preotese ; şi, mai tîrziu, Gusten, cînd o fi să te însori, ia o fată pe care s-o iubeşti şi să ţii la ea ; însă ia una de

seama ta, şi dacă are bani, nici asta nu-i rău ; să nu cumva să iei însă vreuna de aici ; astea te mănîncă ca păduchii ; şi care-i mai curată, aceea iubeşte mai bine. Iar acum, dacă vrei să citeşti ceva pentru mine, am să încerc să adorm.

Uşa se deschise şi Carlsson intră în cameră, delicat, însă plin de el.

— Eşti bolnavă, Anna Eva ? o întrebă el scurt, ca să ştiu dacă trebuie să trimit după doctor.

— Nu-i nevoie, răspunse bătrîna, întorcîndu-se cu faţa la perete.

Carlsson bănui o legătură între diferitele întîmplări şi voi din nou să se arate amabil.

— Eşti supărată pe mine, Anna Eva ? Ei, nu trebuie să te superi pentru toate fleacurile ! Vrei să-ţi citesc ceva din *Biblie ?*

— Nu-i nevoie ! fu tot ce răspunse bătrîna.

Carlsson observînd că nu mai e nimic de făcut, şi cum nu-i plăcea să facă eforturi inutile, luă lucrurile aşa cum erau şi se aşeză pe sofa, să aştepte. Cum afacerile erau clare şi bătrîna n-avea chef sau putere să întreţină o conversaţie despre ele, nu mai era nimic de adăugat ; tot ce-o fi pus la cale Gusten şi cu baba va drege el mai tîrziu. Ca să mai caute un doctor, nu se mai gîndi, pentru că oamenii de aici erau obişnuiţi să moară singuri şi în afară de asta, toate legăturile cu uscatul erau întrerupte.

Două zile şi două nopţi au veghiat fetele cu rîndul în camera bolnavei, iar cînd una moţăia pe un

scaun sau pe sofa, cealaltă dormea iepureşte, cu un ochi deschis. Cum i se părea însă uneia ceva, sărea imediat şi cealaltă.

În ajunul Crăciunului, dimineaţa, madam Flod muri.

Pentru Gusten era ca şi cum atunci i s-ar fi tăiat cordonul ombilical ; ca şi cum s-ar fi desprins de viaţa mamei sale şi ar fi devenit de sine stătător. După ce i-a închis bătrînei ochii şi i-a băgat sub bărbie cartea de *Psalmi,* ca să nu i se deschidă gura, aprinse o lumînare şi în prezenţa lui Carlsson, scoase pecetea şi sigilă scrinul.

Suferinţele înăbuşite izbucniră ; Carlsson se duse şi se aşeză cu spatele la scrin.

— Hei, ce tot învîrteşti aici, băiete ? îl întrebă el.

— Nu mai sînt „băiete" pentru tine, răspunse Gusten, ci sînt stăpînul de la Hemsö. Iar tu ai rămas pe dinafară.

— Vrei să spui că o să fim doi acuma ! replică Carlsson.

Gusten luă o puşcă de pe perete, îi trase cocoşul, încît se vedea capsa, bătu cu palma patul armei şi zbieră pentru prima oară în viaţa lui :

— La o parte ! Dacă nu, trag !

— Ai curajul ?

— Da, pentru că nu-i nici un martor ! răspunse Gusten, care se părea că fusese în relaţii cu nişte oameni ai legii.

Era clar şi Carlsson pricepu.

— Aşteaptă tu numai, pîn-or veni să facă partajul, spuse el şi plecă la bucătărie.

Seara Crăciunului a fost tristă în anul acela. Mortul în casă şi nici o posibilitate ca să trimiţi după sicriu sau după giulgiu ; zăpada căzuse nemaivăzut de multă, iar puntea de gheaţă de deasupra curentului din strîmtoare, în *fjärd*, nici nu sé ţinea, nici nu se sfărma ; ca să pui o barcă pe apă era imposibil, pentru că apa era o mocirlă îngheţată, în care nu puteai nici să vîsleşti, nici să luneci cu sania, nici să mergi pe jos.

Carlsson şi Flod, cum pusese Gusten să i se zică, erau mereu împreună, stăteau la masă în acelaşi timp, fără să schimbe o vorbă. Casa era întoarsă pe dos ; nimeni nu-şi mai făcea munca lui, nimeni n-avea încredere unul în celălalt şi cea mai mare parte din treburi rămîneau nefăcute.

Urmă Crăciunul, cenuşiu, ceţos şi iar zăpadă. Ca sa te duci la biserică era tot atît de dificil ca în orice altă parte ; de aceea Carlsson ceti predica în bucătărie. Fiind un mort în casă, nimeni nu-şi manifestă în nici un fel bucuria Crăciunului. Mîncarea era pregătită de mîntuială, niciodată gata la timp şi toţi erau nemulţumiţi. Plutea ceva apăsător în aer, afară ca şi înăuntru şi cum bătrîna zăcea în odaia mare, ceilalţi toţi rămăseseră în bucătărie. Erau oarecum încartiruiţi şi cînd nu mîncau sau beau, dormeau, unul pe sofa, altul pe pat ; ca să joace cărţi sau să cînte la armonică nu-i putea trece nimănui prin gînd.

Ziua următoare veni şi trecu tot atît de apăsătoare, tot atît de plicticoasă ; Flod însuşi îşi pierdu răbda-

rea. Înţelegînd că întîrzierea ar putea aduce noi neplăceri, pentru că moarta începuse să se descompună, îl luă pe Rundkvist cu el în magazie şi făcură un sicriu, pe care-l vopsiră în galben ; cu ce mai putură găsi prin casă îi făcură moartei giulgiu. De altfel trecuseră cinci zile. Pentru că vremea nu dădea nici un semn de îmbunătăţire şi pentru că mai aveau perspectiva să mai aştepte paisprezece zile, trebuiau să încerce cu orice preţ să transporte cadavrul la biserică pentru al înmormînta. Cu scopul acesta lăsară pe mare barca cea mare cu pînza dreaptă şi toată lumea se echipă pentru o călătorie cu barca printre gheţuri, cu tălpici, plug de gheaţă, topoare şi frînghii. Şi în ziua a şaptea, foarte de dimineaţă, au pornit la drum în periculoasa lor călătorie.

Dădeau de un talveg deschis, vîsleau ; ajungeau într-un *fjärd* îngheţat, puneau barca pe tălpici şi o trăgeau ; mai rău era cînd dădeau de vreo mocirlă îngheţată, unde vîslele plescăiau în sus şi în jos, dar barca nu înainta mai mult de cîţiva centimetri ; uneori trebuiau să meargă înaintea bărcii şi să taie un canal cu plugul şi cu topoarele, însă vai de cei care deschideau drumul, căci în orice clipă puteau să-i absoarbă curentul prin coaja subţire de gheaţă.

Trecuse amiaza, ei n-avuseseră timp nici de mîncat, nici de băut şi mai aveau de parcurs ultimul *fjärd*. Atît cît puteau ei privi se întindea un cîmp de zăpadă neted şi întins, cu mici movilite rotunde doar ici şi colo, care nu erau altceva decît stînci acoperite de ză-

padă ; înspre răsărit cerul era negru-albastru şi prevestea ninsoare ; corbii veneau în zbor şi trăgeau spre ţărm, ca să-şi caute adăpost pentru noapte pe o cracă ; gheaţa bubuia, de parcă ar fi venit dezgheţul şi focile mugeau undeva, pe mare. *Fjärdul* se deschidea către mare spre răsărit, însă nu se zărea nici un ochi de apă. Mai era şi bănuiala că s-ar fi auzit ţipătul raţei polare înspre ţărm, însă cum ei nu mai aveau veşti de pe uscat de paisprezece zile, nu mai ştiau dacă farurile erau stinse, gîndindu-se că aşa-i totdeauna între Crăciun şi Anul Nou.

— Nu merge mai departe ! îşi mărturisi gîndurile Carlsson, care tăcuse aproape tot timpul.

— Trebuie să meargă, zise Flod şi puse umărul ca să împingă, însă trebuie să acostăm la Maskläppan ca să înfulecăm ceva.

Ca urmare, cîrmiră spre insula care se vedea în mijlocul *fjärdului*. Era cu mult mai departe decît se părea şi-şi schimba aspectul, pe măsură ce se apropiau de ea ; în sfîrşit ajunseră la o ancablură [1] de insulă.

— Copcă înainte ! strigă Norman, care era de veghe, ţineţi tare la stînga !

Sania fu împinsă spre stînga, din nou spre stînga şi pînă la urmă ajunseră lîngă insulă. Fie din cauza căldurii soarelui, fie din cauza unui curent submarin, cald, insula se golise de jur împrejur şi părea inabordabilă din toate părţile, cel puţin pentru sanie. Că-

[1] Distanţă egală cu o zecime dintr-o milă marină.

dea întunericul şi nu mai era timp de prea multă chibzuială, aşa că Flod, care comandase toate manevrele încă de la început, lansă un plan de atac ; barca pusă în funcţie, împinsă tare în apă şi în aceeaşi clipă să sară toţi în ea şi să pună mîna pe vîsle. Zis şi făcut !

— Unu, doi, trei ! comandă Flod ; tălpicile se desprinseră, barca se înclină într-o parte şi sicriul căzu în apă.

În clipele acelea de groază Flod şi Carlsson, care erau la pupă, uitară să mai sară în barcă iar Norman şi cu Rundkvist se salvară şi rămaseră pe marginea gheţii. Sicriul, prost încheiat, se umplu repede cu apă şi se cufundă, mai înainte ca cineva să fi avut alt gînd decît grija de sine însuşi.

— Acuma trebuie să mergem imediat la parohie ! comandă Flod, care astăzi se vădea mai curînd energic decît cu judecată.

Carlsson se opuse, însă la întrebarea lui Gusten dacă socoteşte că-i mai bine să aştepte toată noaptea pe gheaţă, n-a mai avut ce să spună ; pricepu că orice speranţă de a ajunge la insulă se dusese.

Rundkvist şi Norman, care mergeau anevoie pe insulă, le strigară să vină după ei, însă Flod le răspunse făcîndu-le doar semne de rămas-bun şi arătîndu-le înspre sudul *fjärdului*, unde se afla parohia.

Carlsson şi Flod merseră un timp tăcuţi, Gusten înainte, cu brăzdarul plugului, ca să vadă dacă ţine

gheaţa, Carlsson, cu haina descheiată la gît, tremurînd cu gîndul la năpraznicul şi jalnicul sfîrşit al soţiei sale, care n-avusese nici o vină.

După ce au mers vreo jumătate de oră, Gusten se opri ca să răsufle ; pe urmă se uită de jur împrejur la stînci şi la insule, ca să vadă unde se află.

— Fir-ar al dracului, ne-am rătăcit ! înjură el. Aia nu era Maskläppan, pentru că-i asta de aici, zise el, arătînd spre est. Şi ăsta-i pinul din Gillöga.

Pe o insulă lunguiaţă, în direcţia ţărmului, se vedea un pin singuratic, care rămăsese după tăierea unei păduri şi semăna, cu cele două crăci mari ale lui, cu un telegraf, constituind un punct de reper atît pe uscat cît şi pe mare.

— Şi acolo-i Trälskär.

Vorbea pentru el însuşi, dînd din cap.

Carlsson se înspăimîntă, pentru că nu se simţea de loc ca la el acasă în arhipeleag şi avusese o încredere neţărmurită în cunoştinţele lui Gusten. Flod se gîndea în acest timp că făcuse punctul şi schimbă direcţia, mergînd mereu spre sud.

Se întunecase de-a binelea, dar zăpada strălucea încă, aşa că puteai să te orientezi ; nu scoteau nici un cuvînt, iar Carlsson se ţinea strîns după urmele celui care ştia drumul.

Deodată acesta se opri şi ascultă. Urechea neexersată a lui Carlsson nu auzi nimic, însă lui Gusten i se păru că distinge un bubuit slab înspre est. Înaintea lor

se ridică un zid de ceață mai dens și mai negru decît vălul de pîclă care învăluia orizontul.

S-au oprit tăcuți o clipă, pînă ce Carlsson distinse un bubuit și un muget care se apropia.

— Ce-i asta ? întrebă el, trăgîndu-se înspre Gusten.

— Marea ! îi răspunse acesta. Peste o jumătate de oră o să avem aici vîntul din est cu zăpadă, și dacă o crăpa iar gheața, e rău de tot. Dracul știe cum o scoatem la capăt. Repede acuma !

Gusten începu să alerge, cu mici sărituri și Carlsson se ținea după el ; zăpada scîrțîia sub picioare și duduitul parcă venea după ei.

— Acuma s-a zis cu noi ! strigă Gusten și se opri, arătînd o lumină care sclipea din spatele unei insule înspre sud-est. Farul s-a aprins și marea e liberă !

Carlsson nu-și dădu seama de primejdie, însă aprecie că trebuie să fie lată rău, dacă s-a înspăimîntat și Gusten.

Vîntul din est îi prinsese din urmă, încît printre stînci văzură cum înaintează peretele de omăt, ca un ecran negru și, imediat după aceea, fură împresurați de zăpada care cădea deasă-deasă și neagră ca funinginea. Se făcuse întuneric de tot în jurul lor și lumina farului care mai adineauri lucea ca o steluță, arătîndu-le drumul, se stinse definitiv.

Gusten continua să meargă cu pași mari ; Carlsson, după el, cît putea de bine ; însă era gras și nu mai putea să țină pasul, rămînea în urmă, se ruga de

Gusten să stea mai încet, însă acesta n-avea chef să se jertfească, ci alerga, alerga ca să-şi scape viaţa. Carlsson îl apucă de poalele hainei, se milogi şi îl imploră să nu fugă din faţa lui, îi făgădui aur şi păduri verzi, îl conjură, în numele fericirii veşnice şi a chinurilor iadului, însă fără nici un folos.

— Fiecare pentru sine şi Dumnezeu pentru noi toţi ! îi răspunse Gusten şi-l rugă să se ţină vreo doi paşi mai înapoi pentru că altfel se rupe gheaţa.

Aşa se gîndise şi el să facă, căci în urma lor pîrîia din ce în ce mai mult, şi ceea ce era şi mai rău, mugetul mării se apropia atît de grabnic, încît auzeai valurile izbindu-se de stînci şi de sloiuri, iar pescăruşii treziţi din somn ţipau după neaşteptata pradă adusă de mare.

Carlsson gîfîia înspăimîntat, distanţa dintre el şi Gusten mărindu-se mereu, pînă ce se pomeni singur, alergînd prin beznă. Atunci se opri brusc, căută urma, nu găsi nimic, strigă, dar nu primi nici un răspuns. Singurătatea, bezna, frigul şi apa aduceau cu ele moartea.

Gonit de spaimă porni iar la drum, alergă încotro vedea cu ochii, fulgii îl băteau din spate, apoi din faţă şi atunci strigă din nou :

— Mergi în direcţia vîntului şi o să ajungi la ţărmul de vest ! auzi el prin întuneric o voce în trecere şi pe urmă se făcu din nou tăcere.

Însă Carlsson nu mai avea acum nici o putere să alerge şi, lipsit de curaj, îşi încetini mersul ; auzi cum

în urma lui marea mugeşte, cum bubuie, scrîşneşte, înghite ca şi cum ar fi ieşit anume pentru a-şi înhăţa prada nocturnă.

*

Pastorul Nordström fusese plecat şi se întorsese pe la opt seara, se băgase în pat, citise ziarul şi căzuse într-un somn foarte adînc. Însă pe la ceasurile unsprezece simţi cum îl împinge în coaste cotul babei lui.

— Erik ! Erik ! auzi el prin somn.

— Ce tot vrei ? Nu poţi să stai şi tu liniştită, mîrîi el, pe jumătate trezit.

Temîndu-se de lungi explicaţii şi fiind convins că, oricum, s-a terminat cu liniştea, pastorul se grăbi să se scoale, aprinse un chibrit şi întrebă ce s-a întîmplat.

— Strigă cineva în grădină ! N-auzi ?

Pastorul trase cu urechea şi-şi puse ochelarii, ca să audă mai bine.

— Dar pe sufletul meu, aşa-i ! Cine... cine ar putea fi ?

— Du-te şi vezi, hai ! îl zori bătrîna, dîndu-i din nou un ghiont.

Pastorul îşi trase izmenele pe el, îşi puse şuba, îşi vîrî picioarele în cizme, luă puşca din cui şi-i puse o capsă, scutură amorsa şi ieşi afară.

— Hei ! Cine-i acolo ? strigă el.

— Flod ! răspunse o voce înfundată de după gardul viu de liliac.

— Ce dracu s-a întîmplat de vii la ora asta ! Îşi dă sufletul bătrîna ?

— Ba-i mult mai rău ! răspunse abătut Gusten. Am pierdut-o !

— Aţi pierdut-o ?

— Da, am pierdut-o în mare !

— Intră în casă, pentru Dumnezeu, nu mai sta în frig !

La lumina lumînării Gusten arăta ca o curcă plouată, pentru că nu mîncase şi nu băuse toată ziua şi în afară de asta, alergase ca un cîine, luptîndu-se cu vîntul din est. După ce pastorul află, dintr-o răsuflare, cum s-au petrecut lucrurile, se duse la baba lui, şi după o mică furtună de cîteva minute, obţinu cheile de la un anumit dulap din bucătărie, unde îl conduse pe naufragiat. Curînd Gusten stătea la masa mare din bucătărie, în timp ce pastorul punea în faţa celui flămînd rachiu, slănină, tocătură de porc şi pîine.

Pe urmă se sfătuiră ce să facă pentru cei rămaşi pe ţărm. Să plece noaptea şi să roage oamenii ca să meargă prin beznă, însemna să se obosească degeaba ; să aprindă focuri pe ţărm, era periculos, căci ar fi putut să inducă în eroare navele, dacă lumina ar fi străbătut prin ceaţa groasă.

Despre argaţii rămaşi pe insulă nu-şi făceau nici o grijă ; mai rău era cu Carlsson. Gusten presupunea,

de fapt, că gheaţa crăpase şi Carlsson îşi găsise sfîrşitul acolo „şi asta-i, — spunea el, — ca şi cum şi-ar fi primit plata pentru faptele lui rele".

— Ascultă Gusten, replică pastorul Nordström, cred că tu ai fost nedrept cu Carlsson şi nu ştiu ce vrei să spui cu faptele lui rele. Cum arăta ferma voastră cînd a luat-o el în primire ? N-a luptat el ca să pună pe picioare averea ta ? Nu ţi-a adus el vilegiaturişti şi nu ţi-a clădit el o casă nouă ? Şi dacă s-a însurat cu văduva, ei, parcă ea n-a vrut ? Că a rugat-o să-şi facă testamentul, nu-i nici un rău că a încercat, iar că l-a făcut, asta ar putea să însemne că ea nu s-a gîndit bine. Carlsson a fost un om dibaci şi a făcut tot ce-ai fi vrut şi tu să faci, dar n-ai putut ! Vrei să spui că nu ţi-ar conveni să mă duc în peţit pentru tine la văduva din Åvassa, cu cei opt mii de riksdaleri ai ei ? Nu, Gusten, ascultă-mă, nu trebuie să fii prea sever şi vezi tu, sînt mai multe puncte de vedere din care trebuie judecat un om, nu cum crezi tu !

— Bine, bine, însă în orice caz, el a omorît-o pe mama, şi asta n-am s-o uit niciodată !

— Prostii, ai s-o uiţi tu, cînd ai să te îndeşi în pat lîngă nevastă-ta ; iar dacă într-adevăr Carlsson a omorît-o, asta-i ceva foarte nesigur. Dacă, de exemplu, bătrîna ar fi pus ceva pe ea înainte de-a alerga prin curte noaptea, atunci n-ar fi răcit. Şi dacă n-ar fi făcut atîta caz de faptul că el, bărbat tînăr, um-

blă după fete. Acum, că s-a terminat totul, să vedem mîine dimineața ce mai trebuie făcut. Mîine e duminică și vine destulă lume la biserică, așa că nu mai e nevoie să trimitem după ei. Du-te și te culcă, fii liniștit și gîndește-te că moartea unuia, e pîinea altuia.

*

Dimineața următoare, cînd credincioșii se adunaseră în curtea bisericii, apăru pastorul Nordström însoțit de Flod. În loc să intre în biserică, se opri în mijlocul mulțimii, care se întreba ce s-o fi întîmplat. Și după ce anunță suspendarea slujbei, rugă mulțimea să se adune cu bărcile la debarcaderul parohiei cît o putea de repede, ca să-i salveze pe cei în nevoie. Cei din fund începură să murmure, pentru că „veneticul" avea cîțiva dușmani printre membrii consiliului comunal, pretextînd că nu voiau să se lipsească de cuvîntul Domnului.

— Fleacuri, replică pastorul ; nu sînteți voi chiar așa de dornici să ascultați ciorbăraia mea, după cîte vă cunosc eu. Cum ? Ce spui tu, aia din Åvassa, tu care ești atît de tare în *Scripturi* încît știi și cînd citesc o predică mai veche ?

Mulțimea s-a veselit un pic și starea de spirit deveni favorabilă ajutorării celorlalți.

— De altfel, mai avem duminică şi peste şapte zile şi vă promit, o să vedeţi voi — luaţi-vă şi nevestele — că o să trag o predică, să vă ţină pentru două săptămîni ! Acuma, sînteţi gata să scoateţi măgarul din îîntînă ?

— Daaa ! murmură mulţimea, ca şi cum ar fi primit absoluţiunea pentru nerespectarea zilei Domnului.

Şi se grăbiră toţi să ajungă acasă ca să îmbrace haine pentru mers pe mare.

Furtuna de zăpadă încetase, vîntul se dusese spre nord şi era o vreme senină şi rece. *Fjärdul* se umpluse cu apă şi valurile negre-albăstrui înconjurau insuliţele acoperite cu zăpadă albă şi lucioasă, cînd vreo zece bărci cu pînză părăsiră debarcaderul parohiei. Oamenii veniseră cu şube, cu căciuli de piele de focă, cu topoare şi drage. Nimeni nu se gîndea să folosească pînzele şi se puseră pe vîslit zdravăn. Pastorul stătea cu Gusten în prima barcă, în care vîsleau patru dintre cei mai zdraveni bărbaţi din arhipelag, avîndu-l şi pe micimanul Rapp ca observator şi specialist în tăierea gheţii.

Erau serioşi, dar nu peste măsură de abătuţi ; o viaţă de om în plus sau în minus nu-i cine ştie ce mare lucru pentru oamenii mării.

Valurile erau destul de mari şi apa, încă destul de îngheţată, mai aducea sloiuri care trebuiau tăiate, şi care se ciocneau de barcă, frecîndu-se se cufundau şi iar ieşeau la suprafaţă ; din cînd în cînd marea mai aducea frunze, trestii, crăci şi buşteni de la ţărm.

Pastorul stătea cu luneta la ochi şi privea spre Trälskär, unde ar fi trebuit să fie cei din Hemsö, mai arunca la întîmplare cîte o privire spre *fjärd*, unde probabil se înecase Carlsson, căutînd vreo urmă de pas, ori o haină sau ceva asemănător. Dar totul era în zadar.

După două ore de vîslit, se apropiară de insule. Rundkvist şi cu Norman văzuseră de la mare distanţă flotila de salvare şi de bucurie aprinseseră un foc la ţărm. Şi cînd bărcile sosiră în apropierea insulei, manifestară mai curînd curiozitate decît emoţie, pentru că niciodată nu fuseseră în primejdie de moarte.

— Cît timp ai pămîntul sub picioare mai speri! observă Rundkvist.

Pentru că ziua era scurtă, imediat ancorară barca şi începură dragarea după sicriu.

Rundkvist putu să arate, cu precizie, locul unde zăcea sicriul, pentru că văzuse pe apă un foc jucăuş într-un anumit punct. S-a cercetat bucată cu bucată, însă fără nici un rezultat, decît nişte alge pline de scoici şi animale marine; au dat cu draga toată dimineaţa, pînă la amiază, dar fără nici un folos. Oamenii începuseră să fie obosiţi şi contrariaţi. Cîţiva se duseseră pe uscat ca să bea ceva sau să mănînce şi să fiarbă cafea, cînd Gusten lămuri, în sfîrşit, că nu mai vede nimic de făcut, pentru că, fără îndoială, sicriul a fost cărat în adîncuri de curenţi.

Cum nimeni nu era prea dispus să vadă cadavrul plutind, şi cum lucrul nu privea pe nimeni prea îndea-

proape, se simțiră ușurați că au fost eliberați de sarcina aceasta.

Ca să pună un capăt cuviincios întîmplării nefericite, pastorul Nordström se duse la Flod și-l întrebă dacă vrea să se facă ceva pentru bătrînă. Pastorul avea cartea cu el și un psalm puteau să-l spună și ei pe de rost. Gusten acceptă plin de mulțumire, sentiment de altfel împărtășit de toți.

Soarele își terminase scurtul său drum și insula era scăldată într-o lumină roșietică în clipa cînd oamenii se strînseră într-un grup pentru a-și lua rămas bun de la cei plecați, potrivit obiceiului. Pastorul se sui în barcă, urmat de Gusten ; se duse la etambou, își luă cartea, strînse batista între degetele mîinii stîngi și se descoperi, după care toți oamenii de pe țărm își scoaseră căciulile.

— Să cîntăm psalmul 452, „*Eu merg împotriva morții*" ; îl știți cu toți pe de rost ?

— Daa ! răspunseră cei de pe țărm.

Și cîntecul începu șovăitor, la început din cauza frigului, pe urmă din pricina emoției neobișnuitei ceremonii și a tonului mișcător al vechiului psalm, care îi conduce pe mulți spre ultima odihnă.

Ultimile note răsunară și se răsfrînseră pe deasupra apei, se izbiră de stînci și trecură prin aerul rece pînă ce se făcu o pauză în care se auzi șuieratul vîntului printre ácele pinului, plescăitul valurilor pe stînci, strigătul pescărușilor și loviturile valurilor pe fundul

bărcilor. Pastorul îşi întoarse faţa spre *fjärd*, faţa lui zbîrcită şi îmbătrînită şi soarele îi sclipi pe chelie, în jurul căreia firele de păr cărunt erau zburlite de vînt ca lichenul care atîrnă pe crăcile unui pin bătrîn.

— Din pămînt ai venit şi-n pămînt te vei întoarce, Isus Cristos, Mîntuitorul nostru, te va învia la ziua judecăţii de apoi ! — Să ne rugăm ! începu el cu vocea gravă, care lupta cu vîntul şi cu valurile, ca să fie auzită.

Şi înhumarea se termină cu un *Tatăl nostru*, iar după cea din urmă binecuvîntare, întinse mîna peste ape, ca un ultim rămas bun.

Şi-au pus căciulile în cap. Gusten strînse mîna pastorului şi îi mulţumi, însă, parcă mai avea ceva pe suflet.

— Ascultaţi, domnule pastor, mă gîndeam că, dacă... dacă n-ar trebui să-i citiţi cîteva vorbe şi lui Carlsson...

— Slujba a fost pentru amîndoi, fiule ! Însă e frumos din partea ta că te-ai gîndit la asta, răspunse bătrînul, care părea că este mult mai mişcat decît ar fi vrut.

Soarele coborîse mult şi trebuiau să se despartă, grăbindu-se să ajungă acasă cît puteau de repede.

Au ţinut să-i mai dea lui Flod o ultimă dovadă de atenţie şi, după ce şi-au luat rămas bun şi au intrat toţi în bărci, l-au mai întovărăşit o bucată de drum, după care şi-au pus bărcile în linie, ca la aruncatul

năvoadelor, salutîndu-l cu vîslele şi strigîndu-i rămas-bun.

Era un omagiu adus durerii, dar şi un omagiu adus tînărului care intra acuma în rîndurile bărbaţilor de sine stătători.

Şi, stînd la cîrma bărcii, stăpînul de la Hemsö se lăsă purtat spre casă de lopeţile argaţilor săi, ca să-şi conducă propria lui ambarcaţie prin capriciosul şi furtunosul *fjärd,* pe marea verde a vieţii sale.

CUPRINS

Prefață V
Tabel cronologic XXXIII

Capitolul întîi
Unde Carlsson își ia o slujbă și se arată a fi un mare pișicher . . 1

Capitolul al doilea
Unde-i vorba despre hodina și truda duminicii, păstorul cel bun și oile rătăcite, becațele care-și primesc partea ce li se cuvine și argatul care primește o cameră 19

Capitolul al treilea
Unde argatul pune atuul pe masă, devine stăpîn și-i moaie pe tinerii cocoși 39

Capitolul al patrulea

Unde se face puțin tărăboi pentru nuntă, iar baba-i pețită de dragul gologanilor 75

Capitolul al cincilea

Unde se fac cele trei strigări, se merge la împărtășanie și se face nunta, dar încă nu se intră în patul conjugal 107

Capitolul al șaselea

Unde se schimbă lucrurile și părerile, agricultura dă înapoi, iar meșteritul înflorește 150

Capitolul al șaptelea

Unde-i vorba despre visele adevărate ale lui Carlsson ; despre scrinul care-i sub pază bună și despre lichidatorul care șterge totul cu buretele 174

Redactor responsabil : TEODORA POPA
Tehnoredactor : ION TUDOR

Dat la cules 26.01.1968. Bun de tipar 16.04.1968. Apărut 1968. Tiraj 74.175 ex. broşate. Hîrtie ziar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 9,10. Coli tipar 7,5. A. nr. 21504/1967. C.Z. pentru bibliotecile mari şi mici 8397—31=59.

Tiparul executat sub comanda nr. 80 104 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România

strindberg

«Acest om dezechilibrat şi egoist, dornic de glorie şi lipsit de spirit practic, acest om ciudat, contorsionat, lovit de soartă şi neînţeles, cu o viaţă de familie infernală, curios să ştie orice se poate şti, trecînd de la pietism la ateism şi de la catolicism la ocultism şi magie, de la chimie la alchimie şi anarhie în toate, a fost totuşi un scriitor de geniu care a revoluţionat limba şi literatura suedeză şi a deschis drumuri noi literaturii universale.»

Florin MURGESCU

bibliotecа bpt pentru toţi

Lei 4

editura pentru literatură